

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**İLETİŞİM VE TASARIMI ANABİLİM/ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI BİLİM DALI**

BALIKESİR ŞEHİR SAĞLIK PROFİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İRFAN DEMİRÖZ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SİBEL AKOVA

**YALOVA
Aralık 2022**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İLETİŞİM VE TASARIMI ANABİLİM/ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI BİLİM DALI

BALIKESİR ŞEHİR SAĞLIK PROFİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İRFAN DEMİRÖZ
197227025

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SİBEL AKOVA

YALOVA
Aralık 2022

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “BALIKESİR ŞEHİR SAĞLIK PROFİLİ” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

İrfan DEMİRÖZ

ÖNSÖZ

Bu araştırma yapılırken asıl amaç, sağlıklı şehir kavramı ile belirlenen hedefine sağlıklı alınıp, daha huzurlu yaşanılabilen bir şehir haline getirmek amacıyla gereken yapısal değişikliklerin ve bu süreçte yapılan çalışmaların bilimsel olarak açıklanmasıdır. Bu kapsamda DSÖ'nün uluslararası bir proje olarak başlattığı “Sağlıklı Şehir Projesi” tezime ilham kaynağı olmuştur. Bu doğrultuda herkes için sağlık ilkeleri çerçevesinde, şehirlerde yaşayan bireylerin fiziksel, sosyal, psikolojik ve çevresel açıdan refah düzeylerini geliştirmeyi planlayan uzun vadeli bir kalkınma projesidir.

Mutlu olmayı yarınlara bırakmak, karşıya geçmek için nehrin durmasını beklemeye benzemektedir. Oysa Nehir asla durmaz. İnsanların mutlulukları ya da mutsuzlukları, kaderin olduğu kadar da imar ve inşa yapan şehir yöneticilerinin eseridir. Bunun için insanlara mutlu, sağlıklı bir şehir oluşturamayan yöneticiler o şehirleri meşgul de etmemelidir.

Çalışmalarım ve araştırmalarım sırasında tez danışmanım olarak beni yönlendiren ve büyük destek veren Doç. Dr. Sibel AKOVA hocama ve jüri üyelerine saygılarımı ve şükranlarımı sunarım.

Son olarak, tez çalışmam süresince sürekli yanımda olan ve desteklerini benden esirgemeyen başta eşime ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aralık – 2022

İrfan DEMİRÖZ

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv
1. GİRİŞ	1
2. SAĞLIKLI ŞEHİR KAVRAMI, DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE SAĞLIKLI ŞEHİRLER	5
2.1. Dünyada Sağlıklı Şehirler	7
2.2. Türkiye’de Sağlıklı Şehirler	8
3. BALIKESİR İLİ DEMOGRAFİK YAPISI	11
3.1. Balıkesir İli Nüfusunun Büyüklüğü	11
3.2. Balıkesir İli Nüfus Artış Hızı ve Yoğunluğu.....	12
3.3. Balıkesir İlinin Nüfusunun Kent ve Köy Yerleşmelerine Göre Dağılımı	14
3.4. Balıkesir İli Nüfusunun Cinsiyet Yapısı	15
3.5. Balıkesir İli Nüfusunun Yaş Yapısı.....	17
3.6. Balıkesir İli Göç Yapısı.....	18
3.7. Balıkesir İli Doğum Yapısı.....	21
3.8. Balıkesir İli Ölüm Yapısı	23
4. BALIKESİR İLİ SAĞLIK YAPISI	27
4.1. Sağlık Kuruluşları Yapısı	27
4.2. Sağlık Kuruluşları Yatak Sayısı	28
4.3. Sağlık Personeli Sayısı ve Niteliği	30
4.4. COVID-19 Sosyal İzolasyon Kuruluşları.....	31
5. BALIKESİR İLİ EĞİTİM YAPISI.....	33
5.1. Balıkesir İli Nüfusu Eğitim Yapısı.....	33
5.2. İl Geneline Bulunan İlk ve Orta Öğretim Kurumları	34
5.3. İl Geneline Bulunan Öğretmen Sayıları	36
5.4. İl Geneline Bulunan Derslik Sayıları	37
5.5. İl Geneline Bulunan Kurslar.....	37

5.5.1. Halk eğitim merkezleri	38
5.5.2. Mesleki eğitim kurumları	39
5.5.3. Bilim sanat merkezleri	39
5.5.4. Özel kurs merkezleri	39
5.6. İl Genelinde Bulunan Okul Öncesi Anaokulu, Kreş, Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri	39
5.7. İl Genelinde Bulunan Yüksek Öğretim Kurumları	40
6. BALIKESİR İLİ ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK YAPISI	43
6.1. Hava Kalitesi	43
6.2. Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Önlenmesi Çalışmaları	44
6.3. Kentsel Atık Su Arıtma Tesisleri ve Kapasiteleri	45
6.4. Atık Su Arıtma Tesisleri Enerji Teşviki Sayıları	49
6.5. Su Kirliliğinin İzlenmesi ve Kontrolü Faaliyetleri	49
6.6. Nitrat İzleme Faaliyetleri	50
6.7. Atık Yönetimi	50
7. BALIKESİR İLİ SOSYAL HİZMETLERİN YAPISI	55
7.1. Çocuk Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler	57
7.2. Kadın Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler	58
7.3. Engelli ve Yaşlı Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler	59
7.4. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınları Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler	62
7.5. Aile ve Toplum Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler	64
7.6. Sosyal Yardım Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler	66
7.7. Afet Eğitim Projesine Yönelik Çalışmalar	67
7.8. Roman Vatandaşların Statülerini İyileştirmeye Yönelik Faaliyetler, Çalışmalar ve Projeler	69
7.9. Diğer Faaliyetler, Çalışmalar ve Projeler	71
8. BALIKESİR İLİ SOSYO-EKONOMİK YAPISI	79
8.1. İl Genelindeki Ticaret Faaliyetleri	79
8.2. İl Genelindeki Sanayi Faaliyetleri	87
8.3. İl Genelindeki Tarım Faaliyetleri	90
8.4. İl Genelindeki İstihdam Oranları ve İstihdama Yönelik Faaliyetler	97
8.5. İl Genelindeki Sivil Toplum Kuruluşları	106
9. BALIKESİR İLİ KÜLTÜR VE TURİZM FAALİYETLERİ	109
9.1. Balıkesir'de Tarihi Turizm	109

9.2. Balıkesir’de Termal Turizm	111
9.3. Balıkesir’de Eko Turizm	112
9.4. Balıkesir’de Kıyı Turizmi	113
9.5. Konaklama Faaliyetleri	113
9.6. Balıkesir’de Kültürel Faaliyetler	113
9.7. Balıkesir Mutfak Kültürü	114
9.8. Balıkesir Müzik Kültürü.....	117
10. BALIKESİR İLİ KENTLEŞME FAALİYETLERİ.....	119
10.1. Yerleşim Alanları	119
10.2. Sanayi Bölgeleri	124
10.3. Yeşil Alanlar.....	126
10.4. Ulaşım Alanları	127
11. SONUÇLAR	129
KAYNAKLAR	137
ÖZGEÇMİŞ	145

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

SİMGELER ve KISALTMALAR

akt	Aktaran
ASHİM	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
İŞKUR	Türkiye İş Bulma Kurumu
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
SHM	Sosyal Hizmet Merkezi
SKBP	Sosyal ve Kültürel Bütünleşme Projesi
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TİM	Türkiye İhracatçılar Meclisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. Sağlıklı kentler projesinin fazları (Kızıloğlu, 2009: 7).....	7
Tablo 3.1. Balıkesir il nüfus verileri 2011-2020 (TÜİK).....	11
Tablo 3.2. Balıkesir ilinde gerçekleşen göç verileri 2010-2020 (TÜİK,2021b).....	19
Tablo 4.1. Türkiye ve Balıkesir ilinde toplam sağlık kuruluşları sayısı 2010-2019 (TÜİK, 2021c).....	27
Tablo 4.2. Türkiye ve Balıkesir ilinde yatak sayıları 2010-2019 (TÜİK, 2021c).....	29
Tablo 4.3. Türkiye ve Balıkesir ilinde sağlık personeli sayısı 2010-2019 (TÜİK, 2021c).....	30
Tablo 5.1. Balıkesir ilinde bulunan derslik sayıları ve derslik başına düşen öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK, 2021d).....	37
Tablo 5.2. Balıkesir ili halk eğitim merkezlerinde verilen kurslar, kurs grup sayısı, başlayan kursiyer sayısı ve bitiren kursiyer sayısı 2020 (Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü)	38
Tablo 6.1. Balıkesir ili kentsel atık su arıtma tesisleri ve kapasiteleri (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)	46
Tablo 6.2. Balıkesir ilinde su kirliliğinin izlenmesi (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü).....	49
Tablo 7.1. Balıkesir ilindeki özel engelli bakım merkezleri (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).....	59
Tablo 7.2. Balıkesir ilindeki özel huzurevi ve yaşlı bakım evlerinin dağılımı (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)	61
Tablo 7.3. Balıkesir ilindeki yaşlı yaşam evleri (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)	61
Tablo 7.4. Balıkesir ilinde istihdam edilen şehit yakını, gazi ve gazi yakınları sayısı 2014-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).....	63
Tablo 7.5. Balıkesir ilinde şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına gerçekleştirilen ziyaret ve düzenlenen organizasyon sayıları 2014-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)	63
Tablo 7.6. Balıkesir ilinde doğum yardımlarına kişi sayısı, ödeme yapılan çocuk sayısı ve ödenen toplam miktar 2015-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).....	65
Tablo 7.7. Balıkesir ilinde yapılan sosyal yardım ödemeleri 2011-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)	67
Tablo 8.1. Balıkesir ili ve Türkiye genelinde gerçekleştirilen ihracat miktarı 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021a)	81
Tablo 8.2. Balıkesir ili ihracat verilerinin sektörel dağılımı (TİM)	82
Tablo 8.3. Balıkesir ili ve Türkiye genelinde gerçekleştirilen ithalat miktarı 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021b).....	86

Tablo 8.4. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli bitkisel üretim verileri 2019 (TÜİK).....	91
Tablo 8.5. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli sebze-meyve üretim verileri 2019 (TÜİK).....	91
Tablo 8.6. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli sebze-meyve üretim verileri 2019 (TÜİK).....	92
Tablo 8.7. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli meyve üretim verileri 2019 (TÜİK).....	92
Tablo 8.8. Balıkesir ilinde yetiştirilen zeytin ve üretilen zeytinyağı verileri 2019 (TÜİK).....	93
Tablo 8.9. Balıkesir ilinde bulunan büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve arı kovanı verileri 2019 (TÜİK)	93
Tablo 8.10. Balıkesir ili büyükbaş hayvancılık işletme bilgi tablosu (TÜİK).....	94
Tablo 8.11. Balıkesir ili küçükbaş hayvancılık işletme bilgi tablosu (TÜİK).....	95
Tablo 8.12. Balıkesir ili tavukçuluk işletme bilgi tablosu (TÜİK)	96
Tablo 8.13. Balıkesir ili hayvansal üretim miktarı (TÜİK)	96
Tablo 8.14. Balıkesir ilinde düzenlenen mesleki eğitim kurslarına yönelik bilgiler 2020 (İŞKUR).....	104
Tablo 8.15. Balıkesir ilinde kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteğinden yararlanan kişi sayıları 2020 (İŞKUR).....	105
Tablo 9.1. Balıkesir ilinde yer alan tarihi dini yapılar (Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).....	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Türkiye ve Balıkesir ilinde nüfus artış hızları 2011-2020 (TÜİK).....	12
Şekil 3.2. Türkiye ve Balıkesir ilinde nüfus yoğunlukları 2011-2020 (TÜİK).....	13
Şekil 3.3. Balıkesir ilinin il ve ilçe merkezleri nüfusu 2011-2020 (TÜİK)	15
Şekil 3.4. Balıkesir il nüfusunun cinsiyete göre dağılımı 2011-2020 (TÜİK).....	16
Şekil 3.5. Balıkesir il nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı (TÜİK).....	18
Şekil 3.6. Türkiye ve Balıkesir ilinde kaba doğum hızı 2011-2020 (TÜİK)	21
Şekil 3.7. Türkiye ve Balıkesir ilinde toplam doğurganlık hızı 2011-2020 (TÜİK).....	22
Şekil 3.8. Türkiye ve Balıkesir ilinde kaba ölüm hızı 2010-2019 (TÜİK)	24
Şekil 3.9. Türkiye ve Balıkesir ilinde bebek ölüm hızı 2010-2019 (TÜİK)	25
Şekil 4.1. Balıkesir ilinde bulunan sağlık kuruluşlarının dağılımı (TÜİK, 2021c).....	28
Şekil 4.2. Balıkesir ilinde bulunan toplam yatak sayısı (TÜİK, 2021b).....	29
Şekil 4.3. Balıkesir iline ait sağlık personelinin dağılımı 2019 (TÜİK, 2021c)	31
Şekil 5.1. Balıkesir ilinde yaşayanların eğitim durumları 2020 (TÜİK).....	33
Şekil 5.2. Balıkesir ilinde net okullaşma oranları (TÜİK).....	35
Şekil 5.3. Balıkesir ilindeki toplam öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK)	35
Şekil 5.4. Balıkesir ilinde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK, 2021d).....	36
Şekil 6.1. Balıkesir ili merkez, Bandırma, Erdek ve Edremit ilçelerinin hava kalitesi ölçüm sonuçları 2020 (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü).....	44
Şekil 6.2. Balıkesir ili yıllara göre atık madeni yağ miktarları (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü).....	50
Şekil 6.3. Balıkesir ilinde atık yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)	51
Şekil 6.4. Balıkesir ili tehlikeli atık miktarları (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü).....	52
Şekil 6.5. Gemilerden atık alınması ve atıkların kontrolü yönetmeliği kapsamında yapılan çalışmalar (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü).....	53
Şekil 6.6. Balıkesir ili evsel katı atık yüzdeleri (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü).....	53
Şekil 8.1. Balıkesir ilinin ihracat verileri 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021)	79
Şekil 8.2. Balıkesir ilinin ihracat oranları Ocak-Ağustos (Ticaret Bakanlığı, 2021).....	80

Şekil 8.3. Balıkesir ilinin ithalat verileri 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021b)	85
Şekil 8.4. Balıkesir ilinin ithalat oranları Ocak-Ağustos 2021 (Ticaret Bakanlığı, 2021b)	85
Şekil 8.5. Türkiye, TR2 bölgesi ve TR22 bölgesinin işgücü verileri 2020 (TÜİK).....	97
Şekil 8.6. Türkiye ve TR2 bölgesinde işgücüne katılma oranları 2016-2020 (TÜİK).....	98
Şekil 8.7. TR22 bölgesinde ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK).....	99
Şekil 8.8. Türkiye ve TR22 bölgesindeki işsizlik oranlarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK).....	100

BALIKESİR ŞEHİR SAĞLIK PROFİLİ

ÖZET

Kavramsal açıdan sağlıklı şehir, çeşitli disiplinleri kapsayan bir kavram niteliğindedir. Sağlıklı kent kavramı ile belirtilen, sağlığı hedef alan ve daha sağlıklı, huzurlu ve yaşanılır bir şehir olmak amacıyla gereken yapısal değişimleri ve süreci başlatan ve faaliyetlerini bu açıdan yürütmekte olan şehirlerdir. Şehir sağlığı için temel göstergelerden biri de şehirlerin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan yapısal nitelikleridir. Dünya Sağlık Örgütü “sağlıklı şehir” kavramı doğrultusunda uzun vadeli bir gelişim projesi olarak “Sağlıklı Şehirler Projesi” ni başlatmıştır. Sağlıklı şehirler, altyapısal bakımdan gelişim sağlamış, daha iyi eğitim, istihdam, çevre, kentleşme, sağlık, sosyal hizmetler, kültür ve turizm faaliyetlerine sahip şehirlerdir.

Sağlıklı bir şehir olmak, bir şehrin mevcut durumunun belirlenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı, Balıkesir ilinin demografik, sağlık, eğitim, çevre ve şehircilik, sosyal hizmet ve sosyo-ekonomik yapısının analiz edilmesi, kültür ve turizm ile kentleşme faaliyetlerinin değerlendirilerek, Balıkesir ilinin sağlık profilinin ortaya konulmasıdır.

Sonuç olarak değerlendirildiğinde gerek sosyal gerek ekonomik gerek kültürel açıdan Balıkesir ili hem yer aldığı Marmara Bölgesi içinde hem de Türkiye genelinde gelişmiş iller kategorisinde yer alan bir ildir. Bu kapsamda Sağlıklı Şehirler Projesi kriterlerine bakıldığında da Balıkesir ilinin sağlıklı bir şehir olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ile Bandırma ve Karesi Belediyelerinin Türkiye’deki sağlıklı kentler arasında yer alması bu durumu doğrular niteliktedir.

Anahtar kelimeler: Sağlıklı şehir, Şehir sağlık profili, Balıkesir

BALIKESİR CITY HEALTH PROFILE

ABSTRACT

Conceptually, the healthy city is a concept that covers various disciplines. These cities are defined by the concept of a healthy city, aiming at health and initiating the necessary structural changes and processes in order to become a healthier, peaceful and livable city and carry out their activities in this respect. One of the main indicators for city health is the social, cultural and economic structural characteristics of cities. In this context, the World Health Organization initiated the "Healthy Cities Project" as a long-term development project in line with the concept of "healthy city". Healthy cities are cities that have developed infrastructural aspects and have better education, employment, environment, urbanization, health, social services, and culture and tourism activities.

Being a healthy city is the determination and evaluation of the current situation of a city. In this context, the aim of this research is to reveal the health profile of Balıkesir province by analyzing the demographic, health, education, environment and urbanism, social service and socio-economic structure, culture and tourism and urbanization activities of Balıkesir province.

As a result, Balıkesir is a province in the category of developed provinces both in the Marmara Region where it is located and in Turkey in terms of both social, economic and cultural aspects. In this context, looking at the criteria of the Healthy Cities Project, it can be seen that Balıkesir is a healthy city. In fact, the fact that Balıkesir Metropolitan Municipality, Bandırma, and Karesi Municipalities are among the healthy cities in Turkey confirms this situation.

Key Words: Healthy city, City health profile, Balıkesir

1. GİRİŞ

Şehirler, altyapıları gelişmiş, kırsal kesimlere göre daha iyi sağlık, eğitim ve istihdam olanakları sunan yerleşim alanları olup; kentsel nüfusun aşırı artışına eşdeğer olarak gelişen kent yoksulluğu, çarpık kentleşme gibi sorunlar, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin şehir nüfusuna yetmemesine sebep olmaktadır. İçinde yer aldığımız ve yaşamımızı devam ettirdiğimiz şehirler, canlı sağlığını etkileyen ve geliştiren canlı birer organizma konumundadır. Şehirlerin canlılık ve gelişimlerini devam ettirebilmeleri bakımından gereksinimlerin saptanması ve bu gereksinimlerin giderilmesini sağlayacak planlar yapılması, başta yöneticiler olmak üzere o şehirde yaşamakta olan her yurttaşın temel bir vazifesidir.

Sağlık kavramı salt bir hastalık olmaması halini değil, aynı zamanda insanın sağlığı ve yaşam kalitesini belirten bir kavramdır. Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre sağlık, “sağlıklı bir yaşam şekli, sosyal birlik, konut kalitesi, istihdam edilecek iş, ulaşılabilirlik, gıda, emniyet, hava ve su kalitesi, sağlık önlemleri, toprak ve katı atıklar, iklimsel istikrar” konularını içeren geniş kapsamlı bir kavram niteliğindedir (Başaran, 2008: 1). Bu doğrultuda şehirlerde yaşayan bireylerin sağlık durumlarına etki eden en önemli faktörlerden birisi şehirleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardır. Söz konusu sorunlardaki artışla beraber şehrsel alanlarda çevresel ve sağlık sorunları ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar birçok küresel örgütün ilgi alanına girdiği gibi DSÖ’nün de ilgi alanına girmiştir. Şehirler bakımından sağlıklı ortamların yaygınlaşması ile DSÖ, “Sağlıklı Şehirler Projesi” ni geliştirmiştir. Hareket kısa süre içinde küresel bir dönüşüm yaşayarak birçok ülkede kabul görmüştür (Belli, 2019: 1932).

Kavramsal olarak sağlıklı şehir, farklı disiplinleri konu alan bir kavram niteliğindedir. Sağlıklı şehir kavramı ile belirtilen, hedefine sağlığı almış ve daha sağlıklı, huzurlu ve yaşanabilir bir şehir haline gelmek amacıyla gereken yapısal değişiklik ve süreci başlatmış ve çalışmalarını bu açıdan yürüten bir şehirdir. Bu kapsamda DSÖ, uzun vadeli uluslararası bir proje olarak “Sağlıklı Şehirler Projesi” ni başlatmıştır. Sağlıklı Şehirler Projesi, DSÖ’nün inisiyatifi doğrultusunda “herkes için sağlık” ilkeleri kapsamında, şehirlerde yaşayan bireylerin fiziksel, sosyal, psikolojik ve çevresel açıdan refah düzeylerini geliştirmeyi amaçlayan uzun vadeli bir kalkınma projesidir.

Sağlıklı şehir, salt şehirleşme sürecini tamamlamış, talep gören bir beton yığından da öte; içinde yaşayan bireylerin her etkileşiminde, diğer bireylerle beraber yaşayan

ve onlarla değişime uğrayan bir mekanlar bütünüdür. Bu nedenle şehrin zorunluluktan tercih edilmesinden çok, şehirle yurttaş arasında duygusal bağ ve geçmiş birlikteliğin gerçekleşmesi önem arz etmektedir. Sağlıklı şehir, içinde yaşayan bireylerle beraber çeşitli değişimler yaşayabilen, canlı, bireylerin talep ve gereksinimlerini giderebilecek donanımlara sahip şehirdir. Sağlıklı şehir, kùltùrel geçmişi, bugünü ve olası gelecek planlarını bünyesinde barındırabilecek ve bu süreçlerin bütününde varlığını devam ettirebilecek nitelik ve nicelikte, bireylerin salt çalışmak için değil, aynı zamanda yaşamak için de edebilecekleri bir şehirdir. Bu kapsamda “Sağlıklı şehirler Projesi” de, bir şehrin ne olduğu ve sağlıklı bir şehrin nasıl olması gerektiği sorusundan yola çıkarak oluşturulmuştur (şahin, 2016: 36-39).

Sağlıklı şehirler Projesi, sağlığın geliştirilmesinin şehrsel düzlemdeki anlatımıdır. Söz konusu proje, şehir sağlığını geliştirme hususunda önemli bir girişimdir. Sağlıklı bir şehir statüsüne sahip olmak, bir şehrin mevcut durumunun belirlenmesi ve değerlendirilmesidir. şehir sağlığının geliştirilmesi için gerekli öncelikler saptanarak, söz konusu önceliklere uygun planlama ve programlamalar yapılmaktadır. Bununla birlikte Sağlıklı şehirler Projesi, salt medikal açıdan sağlık düzeyinin ve sağlık merkezlerinin artırılmasını değil, aynı zamanda eğitim, planlama, ulaşım, altyapı, sanayi vb. tüm sektörleri kapsayan bir kalkınma projesidir. Sağlıklı şehirler Projesi aracılığıyla DSÖ, sağlıklı şehir planlaması sürecine erişim hususunda bir çalışma başlatmıştır (Başaran, 2008: 1). Bu kapsamda “Sağlıklı şehirler Projesi” sağlığı küresel çapta şehirlerin gündemine koymayı ve yerel düzeyde halk sağlığı için destek oluşturmayı hedefleyen uzun vadeli bir gelişim projesidir (DSÖ Avrupa Bölge Ofisi, 1998; akt., Ece, 2021: 108). Türkiye’de de “Sağlıklı Kentler Birliği” çatısı altında bir örgütlenme oluşturulmuş; bu kapsamda ÷lkemiz şehirlerinin daha yaşanır ve sağlıklı alanlar olmasına olması istenmiş ve projeden ÷lkemiz belediyelerinin de faydalanması istenmiştir (Belli, 2009: 1932).

Günümüz şehirlerinde gerçekleşen plansız şehirleşme, imar, evre, sağlık ve eğitim olanaklarına erişim, yoksulluk gibi birçok nitel ve nicel sorunun da ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu ve bu gibi sorunlara bağlı olarak şehirlerde yaşayan bireylerin sağlıkları, fiziksel ve sosyal çevrenin olumsuzluklarından da etkilenmektedir. Bu kapsamda Sağlıklı şehirler Projesi uygulamaya konulmuş ve söz konusu proje uyarınca Sağlıklı şehir Planlaması uygulaması ön plana çıkmıştır.

Sağlıklı Şehir Planlaması, Sağlıklı Şehirler Projesi kapsamında “sağlıklı şehirler” için geliştirilen prensiplerin hayata geçirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sağlıklı Şehir Planlaması ile amaçlanan, şehirlerin bugünden başlamak üzere geleceğinin sağlıklı bir biçimde planlanması ve şehirlerin geleceklerinde sürdürülebilir birer sağlıklı şehirlere ulaşılmasıdır.

Sağlıklı Şehir Planlaması kapsamında karşımıza şehir sağlık profili çıkmaktadır. Şehir sağlık profili ile amaçlanan, bir şehrin sosyal, kültürel, ekonomik vb. yapısını analiz ederek o şehrin sağlıklı bir şehir olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda bu araştırma, Balıkesir ilinin sağlık profilinin ortaya konulması bakımından önemlidir.

Balıkesir şehir sağlık profilinin incelendiği bu çalışmada, Balıkesir ilinin demografik, sağlık, eğitim, çevre ve şehircilik, sosyal hizmet ve sosyo-ekonomik yapısının analiz edilmesi, kültür ve turizm ile kentleşme faaliyetlerinin değerlendirilerek, Balıkesir ilinin sağlık profilinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

2. SAĞLIKLI ŞEHİR KAVRAMI, DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SAĞLIKLI ŞEHİRLER

Şehirler, sosyal açıdan birer canlı varlıklar biçiminde değerlendirilebilmektedir. Zira şehirler kompleks bir sosyal ilişkiler dizisi meydana getirmekte ve böylelikle şekillenmektedirler (Aydın ve Belli, 2018: 355). Şehirler de yaşayan diğer canlılar gibi büyüyüp gelişen, kaynakları geliştirilebilen yapılardır. Bu kapsamda söz konusu gelişimin doğru bir biçimde gerçekleştirilebilmesi amacıyla o şehrin sağlıklı bir şehir olması gerekmektedir. Yaşayan bir canlı varlığa uygun olarak sağlıklı şehir, o şehirdeki önemli değerlerin yenilenmesi, yeni alanlar oluşturulması, şehrin ulaşımı, konut alanları ve yeşil alanlarında yeni ve iyi birer fiziki alanlar meydana getirmek, sosyal açıdan bütünleşmeyi oluşturmak ve geliştirmek, toplumun gelişimine alan oluşturmak, sağlık hizmetlerine yüksek düzeyde ulaşılabilirliği sağlamak, yaşama olanağının tanınması, bireyin ve ailenin korunması, sosyal ilişkiler kurulması, güvenli ve özgür bir şekilde yaşamak gibi farklı eylemlerin bir arada bulunduğu ortamları ifade etmektedir (Başaran, 2007: 208).

Bir şehirde yaşayan bireylerin sağlık durumlarının saptanmasında biyolojik etkenlerin yanında, aynı zamanda yaşadıkları mekanın fiziki, sosyo-ekonomik ve kültürel şartlar da büyük oranda etkilidir (Okçu ve Kaya, 2008: 363). Zira sağlıklı şehirlerin ilgi alanı, salt o şehirde yaşayanların sağlıkları değildir. Sağlıklı şehirler aynı zamanda sosyal ve fiziki çevrelerinin oluşturulması ve geliştirilmesi ile maksimum düzeyde kapasitelerine ulaşabilmeleri açısından yurttaşlar arası dayanışma ruhunun gelişimine katkıda bulunan ve toplumsal kaynakları devamlı bir biçimde genişleten şehirleri belirtmektedir. Bu açıdan sağlıklı bir şehir, çıktılarıyla ilgilenmekle beraber çıktıları meydana getiren süreçlerle de ilgilenmektedir (T.C. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2021).

Sağlıklı bir şehir, belli bir sağlık düzeyine erişmiş bir şehir olarak algılanmamalıdır. Sağlıklı bir şehir, bu durumun aksine sağlık bilincine sahip ve bu bilinci daha iyi bir hale getirmeye çalışan bir şehri belirtmektedir. Bu hususta gereken şey, sağlığa yönelik bağlılık ve bu durumu başarmak için bir süreç ve söz konusu süreci uygulamaya koyacak bir organizasyondur. Sağlıklı bir şehir, yerleşik ve sosyal ortamlarda devamlı bir şekilde fırsatlar oluşturan ve geliştiren, tüm yurttaşlarının günlük hayatlarında

fiziksel açıdan aktif olmalarını sağlamak amacıyla toplumsal kaynakları genişleten bir şehirdir (Edwards ve Tsouros, 2008: 3).

Sağlıklı bir şehir, bireylerin, yaşamın bütün fonksiyonlarını ifa etmede ve azami potansiyellerini geliştirmede birbirlerini desteklemelerini sağlayan, fiziki ve sosyal çevreleri devamlı olarak oluşturan ve iyileştiren ve bunu sağlayan topluluk kaynaklarını genişleten bir şehirdir. Sağlıklı şehirler kavramı, sağlıklı köy ve belediyeler de dahil olmak üzere diğer yerleşim şekillerini de içerecek biçimde gelişim göstermektedir (DSÖ Avrupa Bölge Ofisi, 1995; DSÖ Avrupa Bölge Ofisi, 1998; akt., Ece, 2021: 108).

Sağlıklı bir şehrin 10 temel niteliği bulunmaktadır. Bu nitelikler (TC İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2021);

- Konut kalitesi de dahil olmak üzere yüksek kaliteli, temiz ve güvenli bir fiziki çevrenin var olduğu,
- İstikrarlı ve uzun vadeli olarak istikrarın devam ettirilebildiği bir ekosistemin var olduğu,
- Güçlü, birbirini destekleyen ve sömürücü olmayan bir toplumun var olduğu,
- Toplum içindeki bireylerin kendi yaşam, sağlık ve refahına etki edecek kararlarda katılım ve denetime sahip olduğu,
- Şehirdeki her yurttaşın yemek, su, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının giderildiği,
- Her nevi ilişki ve iletişim imkanıyla farklı kaynak ve tecrübelerle erişile bilindiği,
- Çeşitli, yaşamsal ve inovatif bir şehir ekonomisinin var olduğu,
- Geçmişe, şehir sakinlerinin kültürel ve biyolojik mirasına ve diğer grup ve bireyler ile bağlılığın desteklendiği,
- Optimum seviyede her yurttaşın erişebilen halk sağlığı ve bakım hizmetlerinin verildiği,
- Yüksek düzeyde bir sağlık statüsüne sahip olunduğu bir şehirdir.

Sağlıklı şehir kavramı, ortaya çıktığından bugüne dek net bir değerler kümesine dayalıdır: sağlık ve refah hakkı, eşitlik ve sosyal adalet, cinsiyet eşitliği, dayanışma, sosyal içme ve sürdürülebilir kalkınma. Sağlıklı şehirler yaklaşımı, sektörler arası iş

birliği, toplumsal katılım ve güçlendirme prensiplerine dayandırılmaktadır (Tsouros, 2017: 8).

2.1. Dünyada Sağlıklı Şehirler

Sağlıklı şehir konseptinin ortaya çıkışı da, dünya üzerindeki yoğun kentleşme ile doğru orantılıdır. Bu kapsamda sağlıklı şehir kavramı ilk defa Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 1985 yılında Kanada’da uygulanmaya başlanmıştır (Özcan, 2007: 692). DSÖ Avrupa Bölge Ofisi, sağlıklı şehirler geliştirmek ve daha çok şehre erişerek bu şehirler arasındaki iş birliğini artırmak için 1987 yılında “Sağlıklı Kentler Projesi” ni geliştirmiştir. Sağlıklı kentlere yönelik çalışmalar, 1988 yılından itibaren her fazın bir dizi ana temalar üzerinde kurulan 5 yıllık fazlar biçiminde gelişim göstermektedir (Kızıloğlu, 2019: 6). Bu fazlar Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Sağlıklı kentler projesinin fazları (Kızıloğlu, 2009: 7)

Fazlar	Ana Konular
FAZ I (1987-1992)	Yeni yapılar oluşturmak ve şehir içinde sağlık için çalışmanın yeni yollarının araştırılması
FAZ II (1993-1997)	Sağlıklı toplum politikası oluşturulması ve kapsamlı şehir planlaması yapılması
FAZ III (1998-2002)	Eşitlik, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal gelişimin sağlanması
FAZ IV (2002-2008)	Sağlık etki değerlendirmesi ve sağlıklı kent planlaması yapılması, sağlıklı yaşlanma, fiziki aktivite, aktif yaşamın sağlanması
FAZ V (2009-2013)	Önemseyen ve destekleyici çevreler, sağlıklı çevrelerin oluşturulması, sağlıklı kentsel çevre ve tasarımlar geliştirilmesi
FAZ VI (2014-2018)	Herkesin sağlığının geliştirilmesi ve sağlık alanındaki eşitsizliklerin azaltılması, sağlık alanında liderliği ve katılımcı yönetimin iyileştirilmesi
FAZ VII (2019-2024)	Şehirleri oluşturan insanlara yatırım yapılması, sağlığı ve refahı iyileştiren kentsel yerler tasarlanması, sağlık ve refah için daha çok katılım ve ortaklıklar oluşturmak, sosyal refahı ve ortak ürün ve hizmetlere ulaşımı iyileştirilmek, kapsayıcı toplumlar aracılığıyla barışı ve güvenliğin teşvik edilmesi, gezegenimizi sürdürülebilir tüketim ve üretim uygulamalarını da kullanarak bozulmalardan korunması

Günümüzde Sağlıklı Şehirler Projesi, Avrupa çapında güçlü bir katılımın sağlandığı küresel bir hareket halini almıştır (Kızıloğlu, 2019: 6). Avrupa genelinde 30 Ulusal Ağ bulunmaktadır ve bu ağlar aracılığıyla 1.400’ün üzerinde şehir temsil edilmektedir.

2.2. Türkiye’de Sağlıklı Şehirler

Türkiye’de sağlıklı şehirlerle ilişkili olarak ilk çalışmalar, T.C. Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Temsilciliğinin iş birliği 1993 yılında başlamıştır. 1995 yılında ise Bursa Büyükşehir Belediyesi, “Sağlıklı Kentler Ağı” na dahil olmak üzere Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) başvurmuş ve Sağlıklı Kentler Ağı’nın III. Fazına (1998-2002) 2000 yılında Türkiye’den kabul edilen ilk şehir olmuştur (Fidan, Alan ve Güniçen, 2005).

Türkiye’de sağlıklı şehirlerle ilgili olan kuruluş “Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği” dir. Türkiye’de Sağlıklı Kentler Birliği’nin kuruluşuna yönelik çalışmalar 2003 yılında başlamış ve Türkiye, DSÖ Ulusal Ağlarına üyelik kriterlerini yerine getirerek DSÖ tarafından 2005 yılında Ulusal Ağ olarak yetkilendirilmiştir. Sağlıklı Kentler Birliğinin amacı, Türkiye’de yer alan sağlıklı şehirler ile aday şehirleri bir araya getirmek, bu şehirler arasında sağlık ile planlamanın entegrasyonunun sağlanması ve sürdürülebilir gelişmeyi sağlayıp, şehir içi ve şehirler arası eşitsizlikleri azaltarak sağlıklı şehirler oluşturmaktır (Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2005: 11).

Türkiye’deki sağlıklı kentlerin bölgesel dağılımına bakıldığında, Marmara bölgesinde Balıkesir ilinde Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerden Bandırma ve Karesi Belediyeleri, Bilecik Belediyesi, Bursa ilinde Bursa Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerden İnegöl, Mudanya, Nilüfer ve Osmangazi belediyeleri, Edirne Belediyesi, İstanbul ilinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden Beşiktaş, Pendik, Adalar ve Kadıköy belediyeleri, Kocaeli ilinden Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden Gebze, Gölcük, Körfez belediyeleri, Sakarya ilinden Serdivan belediyesi, Tekirdağ ilinden Malkara ve Süleyman paşa belediyeleri, Yalova ilinden Yalova belediyesi ve Altınova belediyesi; Ege bölgesinden Aydın ilinden Aydın Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden Didim ve Yenipazar belediyeleri, Afyonkarahisar ilinden Dinar ve Sandıklı belediyeleri, Denizli ilinden Denizli Büyükşehir Belediyesi ve Merkezefendi ve Pamukkale belediyeleri, İzmir ilinden İzmir Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden Balçova, Bayındır, Karşıyaka ve Urla belediyeleri, Kütahya ilinden Emet belediyesi, Muğla ilinden Muğla

Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyesinden Menteşe Belediyesi; İç Anadolu bölgesinden Ankara ilinden Çankaya belediyesi, Çankırı Belediyesi, Kırıkkale Belediyesi, Kırşehir Belediyesi, Nevşehir ilinden Avanos ve Ürgüp belediyeleri, Eskişehir ilinden Odunpazarı ve Tepebaşı belediyeleri; Karadeniz bölgesinden Bartın ilinden Amasra belediyesi, Çorum ilinden Osmancık Belediyesi, Giresun ilinden Tirebolu belediyesi, Kastamonu ilinden Abana Belediyesi, Ordu ilinden Ordu Büyükşehir Belediyesi ve Fındıklı Belediyesi, Samsun ilinden Samsun Büyükşehir Belediyesi, Trabzon ilinden Trabzon Büyükşehir Belediyesi ve Ortahisar Belediyesi; Akdeniz bölgesinden Antalya ilinden Antalya Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden Gazipaşa ve Muratpaşa belediyeleri, Burdur Belediyesi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Osmaniye ilinden Osmaniye Belediyesi ve ilçe belediyesinden Kadirli Belediyesi, Hatay ilinden Hatay Büyükşehir Belediyesi, Mersin ilinden Mersin Büyükşehir Belediyesi, Aydınık, Mezitli ve Toroslar belediyeleri; Güneydoğu Anadolu Bölgesinden Şırnak Belediyesi, Doğu Anadolu bölgesinden Erzurum Büyükşehir Belediyesi, Malatya ilinden Akçadağ, Darende ve Yeşilyurt belediyeleri yer almaktadır (Sağlıklı Kentler Birliği, 2021).

3. BALIKESİR İLİ DEMOGRAFİK YAPISI

Bir toplumun nüfusunu nitelik ve nicelik açısından inceleyen bilime “demografi” denilmektedir. Demografinin kapsamını, doğum, göç ve ölüm, yaş, cinsiyet durumu, eğitim düzeyi ve etkileri, dini inanışları, gelenek ve görenekleri uyarınca yaşama tarzları, aile yapıları, ekonomik açıdan aktif olmaları, evlenme ve boşanma oranları, ekonomik gelişim seviyesine etkide bulunan işgücü miktarı, işsizlik oranı gibi nüfus yapısını etkileyecek birçok faktör oluşturmaktadır. Başka bir tanıma göre ise demografi, nüfus yapısı, oluşum şekilleri ve zaman içinde nüfusla ilişkili olarak oluşan olayları kantitatif ve istatistiki olarak inceleyen bir disiplindir (Aksu, 1998: 219-220).

Bu bölümde Balıkesir ilinin nüfusunun büyüklüğü, nüfus artış hızı ve yoğunluğu, nüfusun kent ve köy yerleşmelerine göre dağılımı, nüfusun cinsiyet yapısı, nüfusun yaş yapısı, nüfusun göç yapısı, nüfusun doğum yapısı ile ölüm yapısı incelenecektir.

3.1. Balıkesir İli Nüfusunun Büyüklüğü

Nüfus kavramı; belli bir bölge dahilinde ve belli bir zaman diliminde yaşamakta olan toplam insan sayısını ifade etmektedir (Aksu, 1998: 219). 2020 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verileri uyarınca Balıkesir ilinin toplam nüfusu 1.240.285 kişidir. Balıkesir il nüfusunun son 10 yıllık gelişimi Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Balıkesir il nüfus verileri 2011-2020 (TÜİK)

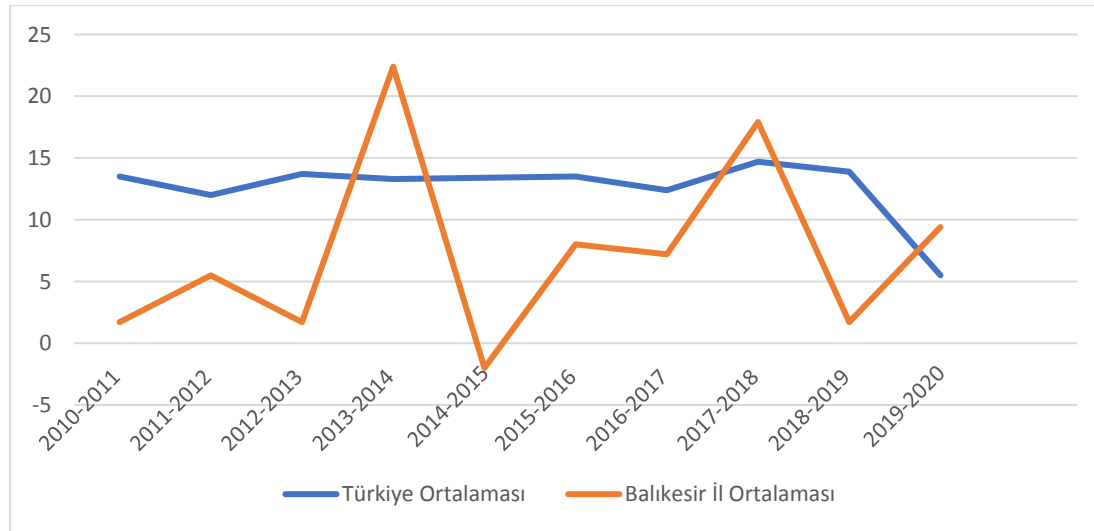
Yıl	Türkiye Nüfusu	Balıkesir İl Nüfusu
2020	83.614.362	1.240.285
2019	83.154.997	1.228.620
2018	82.003.882	1.226.575
2017	80.810.525	1.204.824
2016	79.814.871	1.196.176
2015	78.741.053	1.186.688
2014	77.695.904	1.189.057
2013	76.667.864	1.162.761
2012	75.627.384	1.160.731
2011	74.724.269	1.154.314

2011-2020 dönemine ait son 10 yıllık il nüfus verileri ve il nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı Tablo 3.1’de gösterilmiştir. Buna göre Türkiye nüfusu son 10 yıllık dönem içinde devamlı bir artış gösterirken; Balıkesir ili ise 2015 yılında yaşanan düşüş dışında devamlı bir artış trendinde olduğu görülmektedir. 2011 yılında 1.154.314 olan

il nüfusu, 2012 yılında 1.160.731 kişi, 2013 yılında 1.162.761 kişi ve 2014 yılında ise 1.189.057 kişi olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2015 yılında il nüfusunda küçük bir düşüş yaşanarak 1.186.688'e gerilemiştir. 2016 yılında artış trendi yeniden başlamış ve bu yıl il nüfusu 1.196.176 kişi olmuştur. 2017 yılında 1.204.824 olan il nüfusu, 2018 yılında 1.226.575 kişi, 2019 yılında 1.228.620 kişi, 2020 yılında ise 1.240.285 kişi olarak gerçekleşmiştir.

3.2. Balıkesir İli Nüfus Artış Hızı ve Yoğunluğu

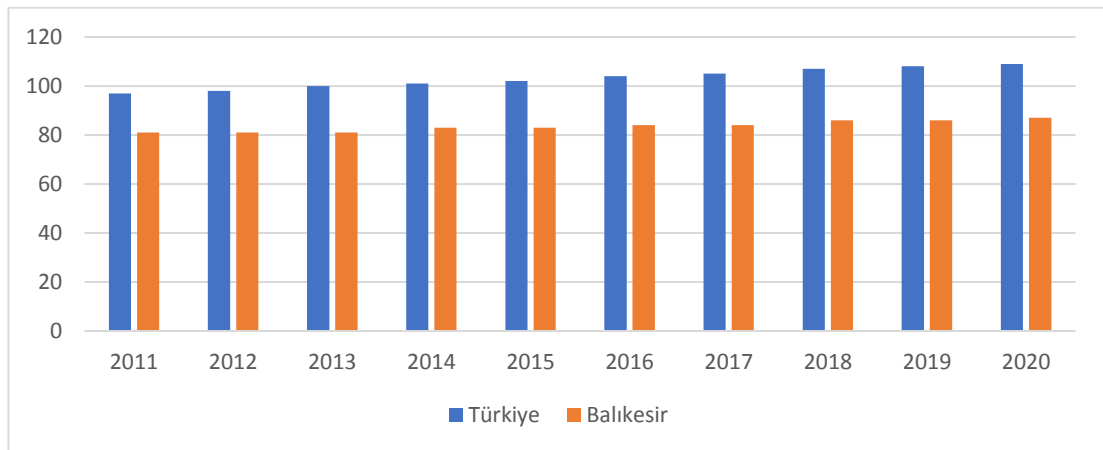
Nüfus artış hızı, bir toplumun doğal gelişimini en iyi olarak yansıtan önemli bir göstergedir. Doğum ve ölüm oranlarının farkı, nüfus artış hızını vermektedir (Geneşki, vd., 2001; akt., Mehmet, 2005: 23). Nüfus artış hızına etki eden etkenler, doğum, ölüm ve net göç oranı olmak üzere üç şekilde sıralanabilmektedir. Doğum oranı, her sene doğan bireylerin nüfus kapsamındaki oranını belirlerken, ölüm oranı ise her sene ölen bireylerin nüfus içindeki payını belirlemektedir. Net göç ise, bir bölgeye gelen ve gidenler arasındaki farkın nüfus içindeki payını ifade etmektedir. Nüfus artış oranı doğum oranından ölüm oranının çıkarılması sonrası net göçün eklenmesi ile hesaplanmaktadır (Taban ve Kar, 2016: 129-130). Nüfus artış hızının belirlenmesinde doğum ve ölüm oranları, net göç oranından daha önemli olup; bir bütün olarak bir bölgede yaşayan insan sayısını saptamaktadır. Nitekim nüfus artış hızı, ilk olarak bir bölgede gerçekleşen doğum ve ölüm oranları arasındaki ilişki kapsamında belirlenmektedir. Göç unsuru ise bölgesel farklılıklar bakımından nüfus artış hızının belirleyicisi olma açısından nispeten daha etkisizdir (Ashraf, 2016: 2-3).

Şekil 3.1. Türkiye ve Balıkesir ilinde nüfus artış hızları 2011-2020 (TÜİK)

Şekil 3.1’de Türkiye’de ve Balıkesir ilinde son 10 yıla ait nüfus artış hızları verilmiştir. Buna göre Türkiye genelinde 2019-2020 dönemi hariç yüksek bir nüfus artış hızı sergilenirken; Balıkesir ilinde ise dalgalı bir eğilimin varlığı dikkati çekmektedir. 2010-2011 döneminde Türkiye’de nüfus artış hızı %13,5’luk bir eğilim sergilerken, bu oran Balıkesir ili için %1,7 olarak gerçekleşmiştir. 2011-2012 dönemi için Türkiye’de nüfus artış hızı %12 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ili için %5,5 olarak gerçekleşmiş; 2012-2013 dönemi için ise Türkiye’de nüfus artış hızı %13,7 ve Balıkesir ili için %1,7 olarak gerçekleşmiştir. 2013-2014 döneminde Türkiye’de nüfus artış hızı %13,3 seviyesinde gerçekleşirken, Balıkesir ilinde nüfus artış hızı Türkiye ortalamasını geçerek %22,4 olarak gerçekleşmiştir. 2014-2015 döneminde ise Türkiye’de nüfus artış hızı %13,4 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde nüfus artış hızı gerileme göstererek -%2 olarak gerçeklemiştir. 2015-2016 döneminde Türkiye’de nüfus artış hızı %13,5 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde %8 olarak; 2016-2017 döneminde ise Türkiye’de nüfus artış hızı %12,4 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde ise %7,2 olarak gerçekleşmiştir. 2017-2018 döneminde Balıkesir ilinin nüfus artış hızı yeniden Türkiye ortalaması olan %14,7’lik oranı geçerek %17,9 olarak gerçekleşmiştir. 2018-2019 döneminde yeniden Türkiye ortalamasının altına inen Balıkesir ili nüfus artış hızı, 2019-2020 döneminde ise artarak %5,5 olan Türkiye ortalama nüfus artış hızını geçerek %9,4 olarak gerçekleşmiştir.

Temel bir ifadeyle nüfus yoğunluğu, bir bölgede yaşayan insan sayısının, o bölgenin km² olarak ölçümüne bölünmesi sonucunda elde edilen sayıdır (Başol, 1980: 116). Bu kapsamda Türkiye genelinde ve Balıkesir ilindeki toplam nüfus yoğunluğu Şekil 3.2’de gösterilmiştir.

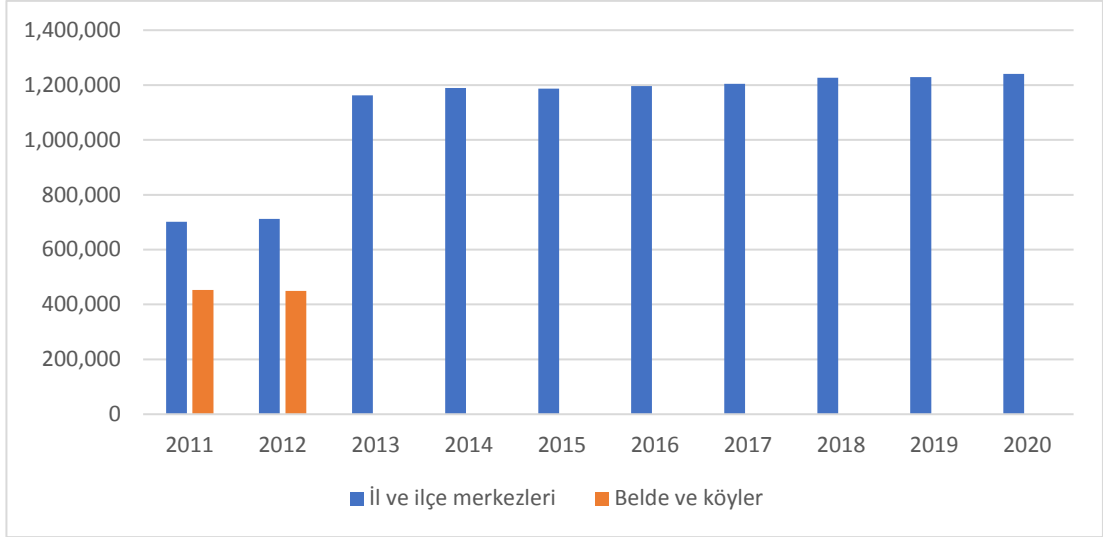

Şekil 3.2. Türkiye ve Balıkesir ilinde nüfus yoğunlukları 2011-2020 (TÜİK)

Şekil 3.2’de Türkiye’de ve Balıkesir ilinde nüfus yoğunlukları verilmiştir. Buna göre Türkiye’de nüfus yoğunluk hızı her geçen yıl artarken, Balıkesir ilinde ise nüfus yoğunluk hızının daha yavaş bir seyir izlediği görülmektedir. 2011 yılında Türkiye’de km^2 ’de 97 kişiye karşılık Balıkesir ilinde bu oran km^2 ’ye 81 kişi olurken; 2012 yılında Türkiye’de bu oran 98 kişiye yükselmiş, Balıkesir ilinde ise 81 kişi olarak devam etmiştir. 2013 yılında Türkiye’de nüfus yoğunluğu km^2 ’de 100 kişiye yükselirken, bu oran Balıkesir ilinde 81 olarak devam etmiş; 2014 yılında bu oran Türkiye’de 101 kişiye yükselirken, Balıkesir ilinde de 83 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında Türkiye’de nüfus yoğunluğu km^2 ’ye 102 kişi olurken, Balıkesir ilinde bu oran 83 olarak kalmıştır. 2016 yılında nüfus yoğunluğu km^2 ’ye 104 kişi olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde 84 kişi olarak gerçekleşmiş; 2017 yılında ise Türkiye’de 105 kişiye karşılık, Balıkesir ilinde 84 olarak kalmıştır. 2018 yılında Türkiye’de nüfus yoğunluğu km^2 ’ye 107 kişi olarak artarken, Balıkesir ilinde de bu oran 86’ya yükselmiş; 2019 yılında ise Türkiye’de 108 kişi olan nüfus yoğunluğu Balıkesir ilinde 86 kişi olarak kalmıştır. 2020 yılında Türkiye’de ve Balıkesir’de nüfus yoğunluğu artışı devam etmiş, bu yıl Türkiye’de km^2 ’ye 109 kişi, Balıkesir’de ise km^2 ’ye 87 kişi olarak gerçekleşmiştir.

3.3. Balıkesir İlinin Nüfusunun Kent ve Köy Yerleşmelerine Göre Dağılımı

Kentleşme, nüfusun ve dolayısıyla da işgücünün kentlere göç ederek orada yaşamlarını devam ettirmeleridir. Söz konusu değişim süreci içinde nüfusun sosyal ve ekonomik yaşamında önemli değişimler gerçekleşmektedir. Kentleşmenin temelinde sosyo-ekonomik ve coğrafi gibi bazı çeşitli etkenler bulunmaktadır (Geneşki, vd., 2001; akt., Mehmet, 2005: 7). Balıkesir ilinde il ve ilçe merkezleri ile belde ve köy nüfuslarının yıllara göre dağılımı şekil 3.3’te gösterilmiştir.

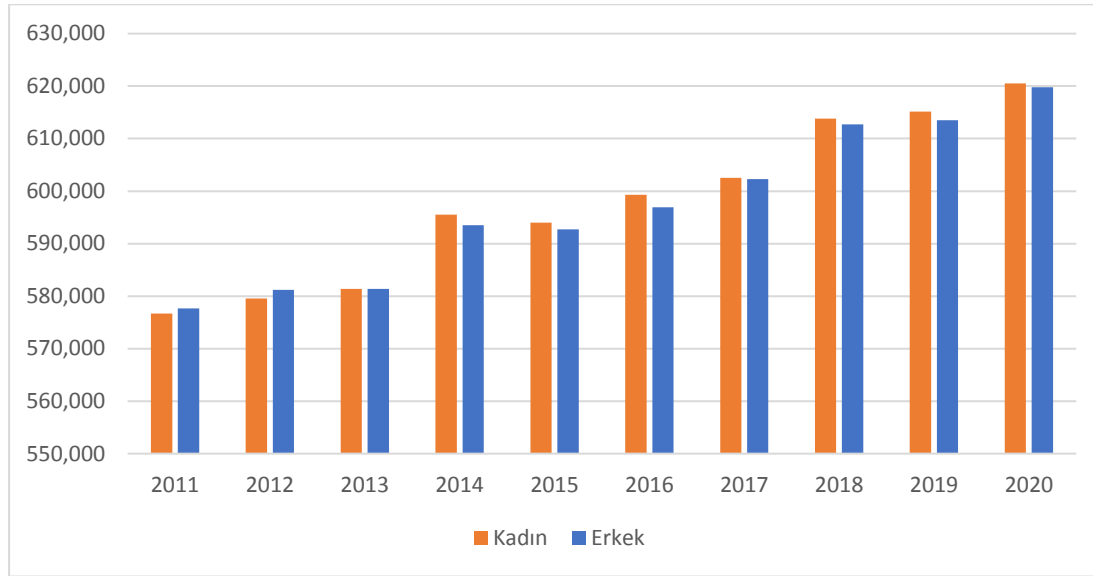
Şekil 3.3. Balıkesir ilinin il ve ilçe merkezleri nüfusu 2011-2020 (TÜİK)

Şekil 3.3'te Balıkesir ilinin son 10 yıllık il ve ilçe merkezleri ile belde ve köylerinin nüfusu incelenmiştir. Buna göre 2011 yılında il ve ilçe merkez nüfusu 701.213 iken, belde ve köylerin nüfusu 453.101 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında il ve ilçe merkezlerinin nüfusu 711.743 kişiye yükselirken, belde ve köylerin nüfusu 448.988 kişiye gerilemiştir. 2013 yılında yapılan düzenleme ile belirli kriterleri taşıyan belde ve köylerin bulunduğu ilçelere bağlanmaları sonucu 2013 yılından itibaren Balıkesir iline bağlı belde ve köy nüfusu, il ve ilçe merkezleri nüfusuna kaydedilmiştir. Bu kapsamda Balıkesir ili ve ilçe merkezleri nüfusu 2013 yılında 1.162.761 kişiye yükselmiştir. 2014 yılında 1.189.057 kişi olan il ve ilçe merkezleri nüfusu, 2015 yılında 1.186.688 kişi, 2016 yılında 1.196.176 kişi, 2017 yılında 1.204.824 kişi, 2018 yılında 1.226.575 kişi, 2019 yılında 1.228.620 kişi ve 2020 yılında 1.240.285 kişi olarak gerçekleşmiştir.

3.4. Balıkesir İli Nüfusunun Cinsiyet Yapısı

Nüfusun sahip olduğu cinsiyet yapısı, demografik ve sosyo-ekonomik açıdan büyük önem arz etmektedir (Murat, 2000: 84). Bir bölgede yaşayan nüfusun cinsiyet yapısını şekillendiren çeşitli etkenler bulunmaktadır. Dünyaya gelen kız ve erkek çocukların sayılarındaki oran, uzun zamandır bilinen doğal bir durumdur. Normal dönemlerde çoğu ülkede her 100 erkek çocuğa 95-96 kız çocuk doğmaktadır. Cinsiyet yapısının oluşumunda genel itibarıyla doğumların genel büyüklüğü de önem arz etmektedir. Doğum oranları yüksek oldukça, kadın-erkek oranları arasındaki fark daha da düşük

olacaktır (Karakaşev, 2002; akt., Mehmet, 2005: 14). Balıkesir ilinin cinsiyete göre son 10 yıllık değişimi Şekil 3.4’te verilmiştir.

Şekil 3.4. Balıkesir il nüfusunun cinsiyete göre dağılımı 2011-2020 (TÜİK)

Şekil 3.4’te Balıkesir ili nüfusunun son 10 yıllık cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Buna göre genel olarak kadın ve erkek nüfus birbirine paralel olarak ilerlerken, 2011-2013 döneminde erkek nüfus, kadın nüfusundan fazla olurken, 2014 yılı itibarıyla kadın nüfus, erkek nüfustan fazla olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında 576.656 kadın nüfusuna karşılık, erkek nüfusu 577.658 kişi olurken; 2012 yılında 579.560 kadın nüfusuna karşılık, erkek nüfusu 581.171 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında da bu durum devam etmiş; 581.358 kadın nüfusuna karşılık erkek nüfusu, 581.403 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında ise nüfus dağılımı kadınlar lehine olmuş; bu kapsamda kadın nüfusu 595.528 kişi ve erkek nüfusu ise 593.529 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında kadın nüfusu 593.970 kişi ve erkek nüfusu 592.718 kişi olurken; 2016 yılında kadın nüfusu 599.280, erkek nüfusu ise 596.896 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında kadın ve erkek nüfusu birbirine çok yaklaşmış; bu kapsamda kadın nüfusu 602.549, erkek nüfusu ise 602.275 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılı itibarıyla kadınlar lehine olan fark yeniden açılmaya başlanmış; 613.837 kadın nüfusa karşılık erkek nüfus, 612.738 kişi olmuştur. 2019 yılında il nüfusu 615.146 kadın nüfusa karşılık erkek nüfus 613.474 kişi olurken; 2020 yılında ise 620.520 kadın nüfusa karşılık erkek nüfus 619.765 kişiye ulaşmıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Balıkesir ili nüfusunun cinsiyet bakımından birbirine neredeyse eşit konumda olduğu

görülürken; söz konusu nüfus dağılımının 2014 yılı itibarıyla kadınlar lehine bir dağılım sergilediği görülmektedir.

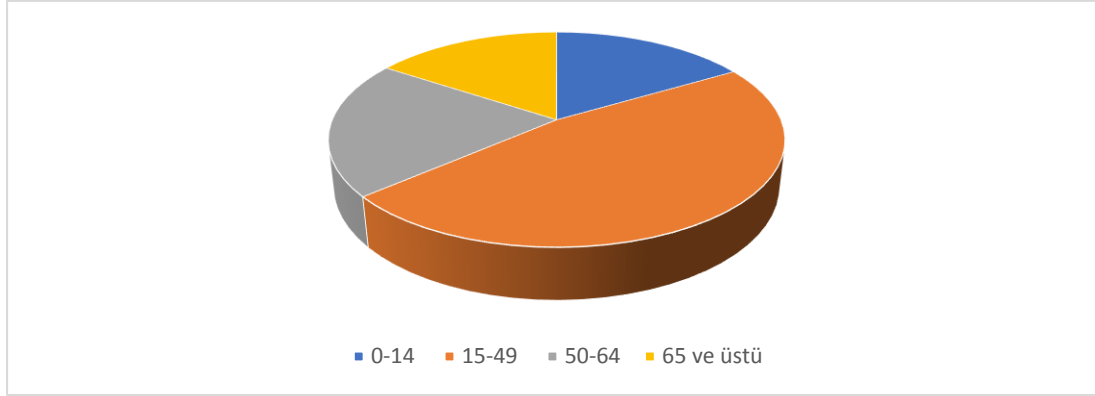
3.5. Balıkesir İli Nüfusunun Yaş Yapısı

Bir bölge nüfusunun yaş yapısı değerlendirildiğinde, incelenmeye alınacak temel etkenler şunlardır: toplam doğurganlık hızı, nüfus artış oranı, medyan yaş, yaşlı bağımlılık oranı, doğuşta beklenen yaşam süresi, nüfusun yaşlanması ve yaşlanma endeksi. Bu etkenler şu şekilde açıklanabilmektedir (Mandıracıoğlu, 2010: 40):

- Toplam doğurganlık hızı: Bir kadının doğurduğu dönem boyunca doğurabileceği toplam çocuk sayısıdır.
- Doğuşta beklenen yaşam süresi: Yeni doğan bireyin bütün hayatı boyunca, doğduğu anda sahip olduğu hayat şartlarının aynı olduğu varsayılarak beklenen ortalama yaşam süresidir.
- Nüfus artış oranı: Bir bölgede belirli bir süre boyunca insan sayısında gerçekleşen artış oranıdır.
- Medyan yaş: Belli bir nüfusu meydana getiren bireyler yaş büyüklüklerine göre sıralandığında, en ortada kalan bireyin yaşı veya iki bireyin yaşlarının aritmetik ortalamasıdır.
- Nüfusun yaşlanması: Bir bölge nüfusunda yaşlı bireylerin, genç bireylere olan oranının artmasıdır.
- Yaşlı bağımlılık oranı: 65 ve üzeri yaş grubundaki her 100 bireye karşılık gelen 15-64 yaş grubundaki birey sayısıdır.
- Yaşlanma endeksi: 15 yaş altındaki her 100 çocuğa düşen 65 ve üzeri yaş grubundaki bireylerin sayısıdır.

Her bölgenin veya ülkenin nüfusunun yaş yapısında gerçekleşen değişimler direkt veya dolaylı bir biçimde sosyo-ekonomik ve demografik sonuçlara neden olmaktadır. Ekonomik açıdan ele alındığında nüfusun yaş yapısı, toplumsal üretim düzeyini, tüketim ve yatırımları, işgücüne katılım oranları, istihdam düzeyi, gelir büyüklüğü ve dağılımına etki etmektedir. Sosyal açıdan ele alındığında ise nüfusun yaşı, sağlık, sosyal güvenlik ve emeklilikle alakalı devlet politikalarının şekillenmesine etki

etmektedir. Nüfusun yaş yapısının bir diğer etkisi ise, nüfusun doğal gelişimine olan etkilerdir. Gelecek nesillerin oluşumunda önemli bir şart olduğu için nüfusun yaş yapısı, nüfusun büyüklüğünü şekillendiren temel bir demografik etken olarak nitelendirilmektedir (Minkov, 1999; akt., Mehmet, 2005: 8). Balıkesir ili nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı Şekil 3.5’te gösterilmiştir.

Şekil 3.5. Balıkesir il nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı (TÜİK)

Şekil 3.5’te Balıkesir ili nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı verilmiştir. Buna göre en fazla paya sahip yaş grubu 15-49 yaş aralığındaki grup olurken, bunu sırasıyla 50-64 yaş aralığında yer alan grup, 0-14 yaş aralığında yer alan grup ve 65 yaş ve üstü yaş aralığında yer alan grup oluşturmaktadır. 2020 yılı itibarıyla Balıkesir ilinde 205.486 kişi 0-14 yaş aralığında yer alırken, 584.463 kişi 15-49 yaş aralığında, 254.802 kişi 50-64 yaş aralığında ve 195.534 kişi 65 yaş ve üstü yaş aralığında yer almaktadır. Bu kapsamda Balıkesir ilinin genç bir nüfusa sahip olduğu söylenebilmektedir.

3.6. Balıkesir İli Göç Yapısı

Göç kavramı birçok alanda detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerekli bir kavram olmakla beraber, göç kavramı birçok niteliği de beraberinde getirmektedir. Bu niteliklerden en temeli, yaşanılan yerin değiştirilmesidir. Bu kapsamda bireyin göç etmiş olması açısından yaşadığı mevcut yeri bırakarak, yaşamını başka bir yerde devam ettirmesi gerekmektedir. Göç kavramının bir diğer niteliği ise göç kavramının bir zaman dilimini kapsayan boyuta sahip olmasıdır. Nitekim göç, belli bir zaman diliminde gerçekleşen yer değişimlerini baz almaktadır. Ancak halihazırda bir yer değişiminin göç sayılabilmesi açısından bireyin bulunduğu yerde devamlı olarak ne kadar süre kalması gerektiğine yönelik net bir çalışma mevcut değildir. Göç

kavramının diğerk bir niteliğı ise, göç etme niyetiyle ilişkilidir. Göç eden birey veya grupların, göç ettiğı yerde kalma isteğinin bulunması gerekmektedir. Nitekim göç, mekânsal olarak yer değışimi olup, belli bir süre zarfı içinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak ayrıca bireyin veya grupların göç ettiğı yerde kalmaya da niyetinin bulunması gerekmektedir (Taşçı, 2009: 180-181).

Göç kavramı kendi içinde iç göç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç göç, bir ülke içinde bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan göçlerdir. İç göç, belli bir ülke sınırları kapsamında yaşayan bireylerin belirli bir zaman aralığında kendi istekleriyle söz konusu bölgeden ayrılarak aynı ülke içinde başka yerde yaşamak üzere taşınan kişilerin toplam miktarıdır. Dış göç ise bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan uluslararası göçü kapsamaktadır. Dış göç genel olarak gelişmekte veya gelişmemiş ülkelere, gelişmiş ülkelere yapılmaktadır. Genel olarak dış göç, sürekli yerleşenler, süreli sözleşmeli işçiler, süreli profesyonel çalışanlar, gizli veya yasadışı çalışanlar, sığınmacılar ve mülteciler olmak üzere altı kategoride incelenmektedir (Aksoy, 2012: 297). Tablo 3.2’de Balıkesir ilinde gerçekleşen alınan göç, verilen göç, net göç ve net göç hızı oranları verilmiştir.

Tablo 3.2. Balıkesir ilinde gerçekleşen göç verileri 2010-2020 (TÜİK,2021b)

Yıl	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı (‰)
2019-2020	40.715	31.561	9.154	7,4
2018-2019	41.467	42.931	-1.464	-1,2
2017-2018	55.238	40.028	15.210	12,5
2016-2017	43.998	40.371	3.627	3,0
2015-2016	43.475	38.566	4.909	4,1
2014-2015	43.296	48.892	-5.596	-4,7
2013-2014	57.551	39.918	17.633	14,9
2012-2013	38.710	39.688	-978	-0,8
2011-2012	34.922	35.315	-393	-0,3
2010-2011	37.143	36.638	505	0,4

Tablo 3.2’de Balıkesir ilinde son 10 yılda gerçekleşen göç faaliyetleri, net göç ve net göç hızı verilmiştir. 2010-2011 döneminde il 37.143 kişi göç alırken, 36.638 kişi göç vermiştir. Bu dönem net göç oranı 505 kişi olurken, net göç hızı ise ‰0,4 olarak gerçekleşmiştir. 2011-2012 döneminde ise il ilk defa aldığı göçten fazla göç vermiş; 34.922 kişi alınan göçe rağmen 35.315 kişi göç vermiştir. Bu dönem net göç oranı -393 kişi olurken, net göç hızı ise -‰0,3 olmuştur. 2012-2013 döneminde de yine il aldığı göçten fazla göç vermiş, bu yıl net göç oranı -978 kişi olurken, net göç hızı ise

–%0,8 olmuştur. 2013-2014 döneminde son 10 yılın alınan göç oranı rekoru kırılmış ve il 57.551 kişi göç almıştır. Buna rağmen il 39.918 kişi göç vermiştir. Bu dönem net göç oranı 17.633 kişi olurken, net göç hızı ise %14,9 olarak gerçekleşmiştir. 2014-2015 döneminde ise alınan göç oranı verilen göç oranından daha az olmuş ve bu dönem içinde il 43.296 kişi göç verirken, 48.892 kişi göç almıştır. Bu dönem net göç oranı - 5.596 olurken, net göç hızı ise –%4,7 olarak gerçekleşmiştir. 2015-2016 döneminde il 43.475 kişi göç alırken, 38.566 kişi göç vermiştir. Bu dönem net göç oranı 4.909 kişi olurken, net göç hızı ise %4,1 olmuştur. 2016-2017 döneminde il 43.998 kişi göç alırken, 40.371 kişi göç vermiş, net göç oranı 3.627 iken, net göç hızı ise %3 olarak gerçekleşmiştir. 2017-2018 dönemi itibarıyla göç eden kişi kapsamına Türkiye’de ikamet eden yabancılar da dahil edilmiştir. Bu dönemde il 55.238 kişi göç alırken, 40.028 kişi göç vermiş, net göç oranı 15.210 kişi ve net göç hızı %12,5 olmuştur. 2018-2019 döneminde ise alınan göç, verilen göçten daha az olmuş; bu nedenle net göç ve net göç hızı eksiye düşmüştür. Bu dönem 41.467 alınan göçe karşılık, 42.931 göç verilmiş, bu kapsamda net göç oranı -1.464 olurken, net göç hızı ise –%1,2 olarak gerçekleşmiştir. 2019-2020 döneminde ise 40.715 alınan göçe karşılık, 31.561 göç verilmiş; net göç oranı 9.154 olarak gerçekleşirken, net göç hızı ise %7,4 olarak gerçekleşmiştir.

Özellikle son yıllarda başta Suriye olmak üzere diğer ülkelerden Türkiye’ye yönelik göçler her geçen yıl artış göstermiştir. Bu kapsamda ülkemizde bulunan yabancı uyruklular “ikamet iznine sahip”, “uluslararası koruma altında”, “geçici koruma altında” ve “düzensiz göçmen” olmak üzere dört kategoride sınıflandırılmışlardır.

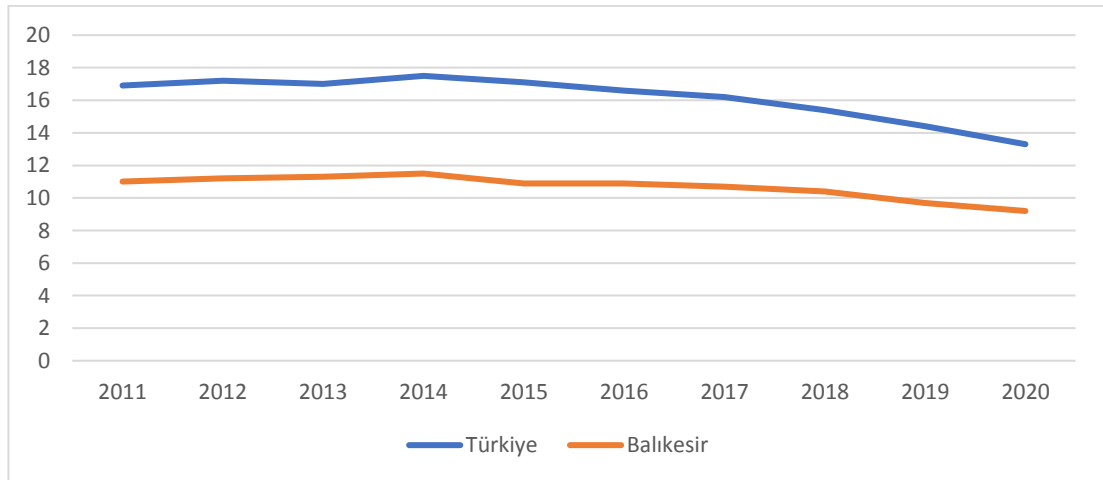
Yaşanan uluslararası göçlerden Balıkesir ili de etkilenmiştir. Aralık 2020 itibarıyla Balıkesir’de 3.753 aktif ikamet izinli yabancı bulunmakta olup; en yoğun olarak bulundukları ilçeler Bandırma, Altıeylül ve Edremit’tir. Balıkesir ilindeki ikamet izinli yabancıların %22’si Azerbaycan, %6’sı Irak, %6’sı Türkmenistan, %5’i Almanya ve %61’i diğer uyruklardandır. Bu kişilerin %1’i 0-4 yaş, %7’si 5-17 yaş, %83’ü 18-64 yaş, %9’u 65 yaş ve üstü bireyler olup; %60’ı kadınlardan ve %40’ı erkeklerden oluşmaktadır (Balıkesir İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 2021; T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021).

Balıkesir ilinde 4.835 yabancı uyruklu birey, uluslararası koruma kapsamında bulunmaktadır. Balıkesir ilinde uluslararası koruma kapsamında bulunan yabancıların

%58'i erkek ve %42'si kadındır. Bu bireylerin %62'si Karesi ve %38'i Altıeylül ilçelerinde yaşamaktadır. Balıkesir ilindeki uluslararası koruma kapsamındaki yabancıların %43'ü Irak, %32'si Afganistan, %18'i İran ve %7'si diğer uyrukludur. Balıkesir il genelinde geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı 4.826 olup, bu sayı il nüfusunun %0,39'unu oluşturmaktadır. Geçici koruma kapsamında Balıkesir ilinde bulunan Suriyelilerin %58'i erkek ve %42'si kadındır. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en yoğun olarak bulundukları ilçeler Bandırma, Gönen ve Burhaniye'dir (Balıkesir İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 2021; T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021).

3.7. Balıkesir İli Doğum Yapısı

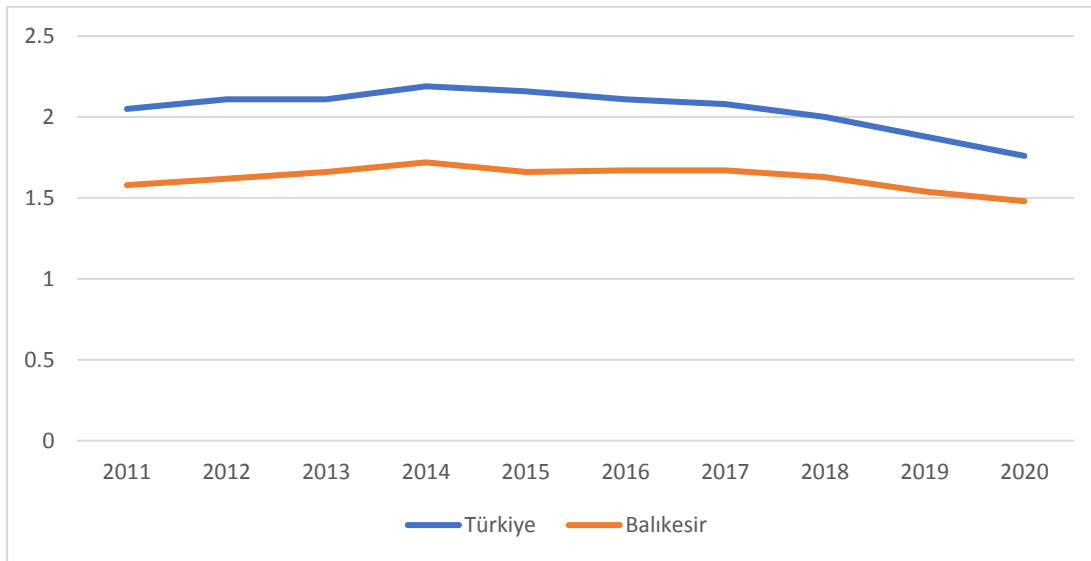
Bir bölgede nüfusun büyümesi temel itibarıyla doğurganlıkla ilişkilidir. Nüfus dinamiğinde doğurganlık etkeni, nüfusun büyümesini sağlayan ve ölüm etkeninin nüfus üzerinde neden olduğu olumsuz etkiyi engelleyen pozitif güçtür (Ashraf, 2016: 2-3). Nüfusun doğal olarak gelişimi açısından temel etken doğum olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim ölümler minimum düzeye düşmüş veya düşmekte olduğundan, nüfusun ilerideki gelişim trendi, büyük oranda doğum düzeylerine bağlı olmaktadır. Doğum düzeyi, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını da etkileyerek, salt demografik değil, aynı zamanda sosyo-kültürel açıdan da çeşitli unsurların oluşmasına neden olmaktadır (Murat, 2000: 97).

Şekil 3.6. Türkiye ve Balıkesir ilinde kaba doğum hızı 2011-2020 (TÜİK)

Şekil 3.6'da Türkiye genelinde ve Balıkesir ilinde son 10 yıllık kaba doğum hızı verilmiştir. Buna göre Balıkesir ilinde kaba doğum hızının, Türkiye'nin gerisinde

kaldığı görülmektedir. 2011 yılında kaba doğum hızı Türkiye genelinde ‰16,9 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde bu oran ‰11 olarak gerçekleşmiş; 2012 yılında hem Türkiye genelinde hem de Balıkesir ilinde kaba doğum hızı artarak Türkiye’de ‰17,2 ve Balıkesir ilinde ‰11,2 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında Türkiye genelinde ‰17’ye gerileyen kaba doğum hızı, Balıkesir ilinde 11,3 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında Türkiye genelinde kaba doğum hızı ‰17,5’e yükselirken, Balıkesir ilinde de ‰11,5’e yükselmiştir. 2015 yılından itibaren ise hem Türkiye’de hem de Balıkesir ilinde kaba doğum hızının düşüş trendine geçtiği görülmektedir. 2015 yılında Türkiye’de kaba doğum hızı ‰17,1 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde ‰10,9 olarak gerçekleşmiş; 2016 yılında ise Türkiye genelinde kaba doğum hızı ‰16,6’ya gerilerken, Balıkesir ilinde ‰10,9’da sabit kalmıştır. 2017 yılında Türkiye genelinde kaba doğum hızı ‰16,2 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde ‰10,7 olarak gerçekleşmiş; 2018 yılında ise Türkiye genelinde ‰15,4 ve Balıkesir ilinde ‰10,4 olarak seyretmiştir. 2019 yılında Türkiye genelindeki kaba doğum hızı oranı ‰14,4 olurken, Balıkesir ilinde ise ‰9,7 oranında gerçekleşmiş; 2020 yılında ise düşüş trendi devam ederek Türkiye genelinde kaba doğum hızı ‰13,3 ve Balıkesir ilinde ise ‰9,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Balıkesir ilinde kaba doğum hızının Türkiye ortalamasının altında kaldığı ve son yıllarda düşüş trendi sergilediği görülmektedir.

Şekil 3.7. Türkiye ve Balıkesir İlnde toplam doğurganlık hızı 2011-2020 (TÜİK)

Şekil 3.7’de Türkiye genelinde ve Balıkesir ilinde son 10 yıllık toplam doğurganlık hızı verilmiştir. Buna göre Türkiye’de toplam doğurganlık hızı 2011-2014 döneminde devamlı artış gösterirken, 2015 yılından itibaren düşüş trendine geçtiği görülmektedir. Balıkesir ilinde de benzer bir trendin gerçekleştiği, bu kapsamda 2011-2014 döneminde toplam doğurganlık hızı devamlı artış gösterirken, 2015 yılından itibaren devamlı düşüş göstererek 2020 yılında Türkiye genelinin toplam doğurganlık hızına en yakın noktaya gelmiştir. 2011 yılında Türkiye’de toplam doğurganlık hızı %2,05 olurken, Balıkesir ilinde bu oran %1,58 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında toplam doğurganlık hızı oranı Türkiye genelinde %2,11 oranına yükselirken, Balıkesir ilinde de yükselme trendi devam etmiş ve bu yıl toplam doğurganlık hızı %1,62’ye yükselmiştir. 2013 yılında Türkiye’de toplam doğurganlık hızı bir önceki yıllara aynı oranda kalırken, Balıkesir ilinde ise artış göstererek %1,66’ya yükselmiştir. 2014 yılında ise hem Türkiye hem de Balıkesir ilinde toplam doğurganlık hızı son 10 yılın rekor seviyesine ulaşmış; bu oran Türkiye genelinde %2,19 ve Balıkesir ilinde ise %1,72 olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında toplam doğurganlık hızı azalma trendine geçmiş, Türkiye genelinde toplam doğurganlık hızı %2,16’ya, Balıkesir ilinde ise %1,66’ya gerilemiştir. 2016 yılında Türkiye genelinde toplam doğurganlık hızı %2,11’e gerilerken, Balıkesir ilinde ise %1,67’ye yükselmiş; 2017 yılında ise Türkiye genelinde toplam doğurganlık hızı %2,08’e gerilerken, Balıkesir ilinde ise %1,67’de sabit kalmıştır. 2018 yılında Türkiye genelinde %2 olarak gerçekleşen toplam doğurganlık hızı, Balıkesir ilinde %1,63’e gerilemiştir. 2019 yılında keskin bir düşüşle Türkiye genelinde %1,88’e gerileyen toplam doğurganlık hızı, Balıkesir ilinde de %1,54 seviyesine gerilemiş; 2020 yılında ise Türkiye genelinde toplam doğurganlık hızı %1,76, Balıkesir ilinde ise %1,48 olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda Balıkesir ilinde toplam doğurganlık hızının yıllara göre düşüş sergilediği görülürken; bu durum ise Balıkesir ilinde yerleşik genç nüfus oranının, orta yaş ve yaşlı nüfusa nispeten daha yakın olmasını açıklayabilmektedir.

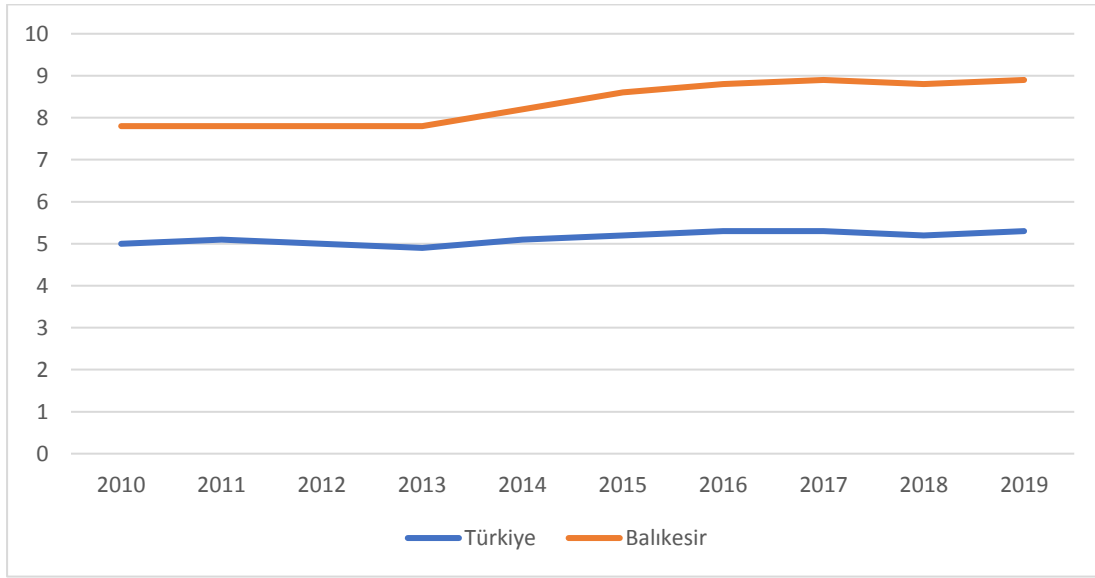
3.8. Balıkesir İli Ölüm Yapısı

Ölüm oranları bir bölgenin veya bir ülkenin genel hayat koşullarıyla ilişkili olarak artış veya azalma göstermektedir. Şopov’a (2002) göre bu koşullar şu şekildedir (Mehmet, 2005: 22-23):

- Demografik etkenler: Bir bölgenin yaş yapısı, ölüm yapısını da belirlemektedir.

- Yaşamsal ortamın parametreleri (iklim, hava, su).
- Yaşam ve çalışma ortamının risk durumu.
- Savaş, salgın hastalıklar, doğal felaketler, ulusal özellikler, dini inanışlar gibi spesifik etkenler.

Bu bölümde kaba ölüm hızı ve bebek ölüm hızı parametreleri değerlendirilecektir. Kaba ölüm hızı, “bin kişi başına düşen ölüm sayısıdır. Bir yıl içinde kaydedilen ölümlerin sayısının nüfusun geneline bölünmesi ve sonucun binle çarpılmasıyla elde edilir (Danış, tbd: 139).”

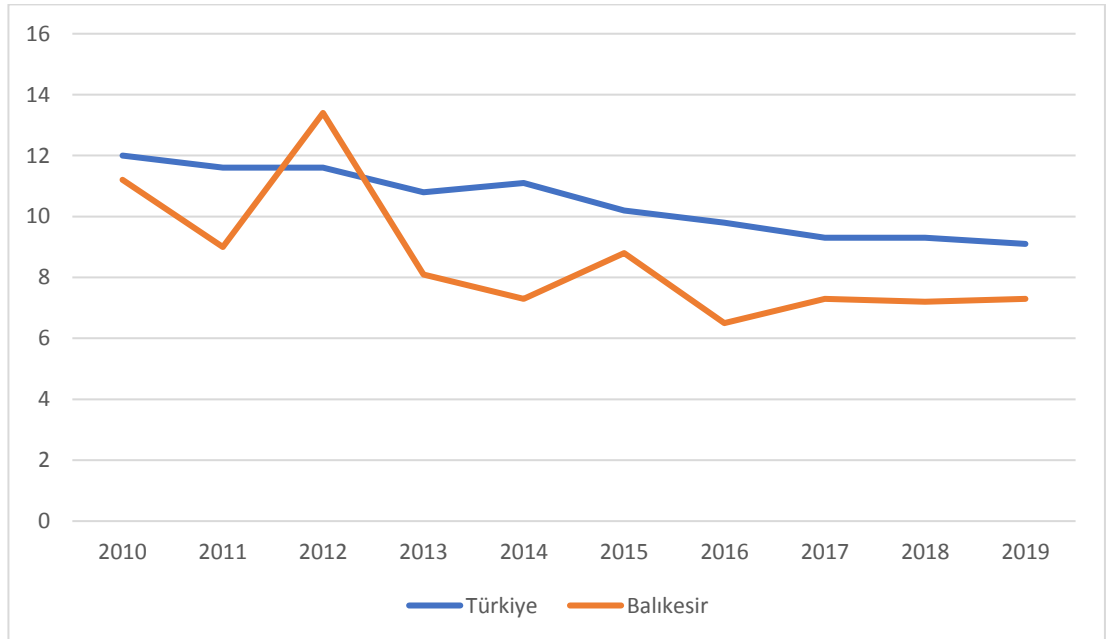

Şekil 3.8. Türkiye ve Balıkesir İlnde kaba ölüm hızı 2010-2019 (TÜİK)

Şekil 3.8’de Türkiye genelinde ve Balıkesir ilinde 2010-2019 yılına ait 10 yıllık kaba ölüm hızı verileri verilmiştir. Buna göre 2010 yılında Türkiye genelinde kaba ölüm hızı %5 iken, Balıkesir ilinde bu oran %7,8 olarak hesaplanmıştır. 2011 yılında Türkiye genelinde kaba ölüm hızı %5,1 olurken, Balıkesir ilinde ise bir önceki yıla göre sabit kalarak %7,8 oranında gerçekleşmiştir. 2012 yılında Türkiye genelinde kaba ölüm hızı %5 olurken, Balıkesir ilinde yine %7,8 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında Türkiye genelinde kaba ölüm hızı oranı %4,9 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde kaba ölüm hızı oranı gene sabit kalarak %7,8 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılından itibaren hem Türkiye genelinde hem de Balıkesir ilinde kaba ölüm hızı oranları artış göstermiştir. 2014 yılında Türkiye genelinde kaba ölüm hızı %5,1 oranında gerçekleşirken, Balıkesir ilinde yüksek bir artışla %8,2 oranında

gerçekleşmiş; 2015 yılında ise Türkiye genelinde %5,2 oranında gerçekleşen kaba ölüm hızı, Balıkesir ilinde yine yüksek bir artışla %8,6 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında Türkiye genelinde %5,3 olarak gerçekleşen kaba ölüm hızı, Balıkesir ilinde %8,8 olarak gerçekleşmiş; 2017 yılında ise Türkiye genelinde gerçekleşen kaba ölüm hızı bir önceki yıla göre sabit kalırken, Balıkesir ilinde ise %8,9 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında hem Türkiye genelinde hem de Balıkesir ilinde kaba ölüm hızında küçük bir düşüş yaşanmış; bu yıl Türkiye genelinde kaba ölüm hızı %5,2 ve Balıkesir ilinde %8,8 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında ise artış tekrar devam etmiş ve Türkiye genelinde %5,3 oranına karşılık, Balıkesir ilinde %8,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Balıkesir ilinin kaba ölüm hızı oranlarının Türkiye genelinin üzerinde olduğu, ancak bu durumun ilin nüfus artışına olumsuz bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Ölümler basit bir demografik veri olmanın ötesinde toplumsal eşitsizlikleri gözlemlemek için iyi bir fırsat sunmaktadır. Dünya ölçeğinde bebek ölüm hızındaki farklar bunun en açık örneklerinden biridir. Beklenen yaşam süresinde ülkeler arasındaki farklar demografik geçiş sürecinin hangi aşamasında olduğuna dair de ipuçları sunmaktadır (Danış, tbd: 153).

Şekil 3.9. Türkiye ve Balıkesir İlinde bebek ölüm hızı 2010-2019 (TÜİK)

Şekil 3.9’da Türkiye genelinde ve Balıkesir ilinde 2010-2019 yılına ait 10 yıllık bebek ölüm hızı verileri verilmiştir. Buna göre 2010 yılında Türkiye genelinde %12 olan

bebek ölüm hızı, Balıkesir ilinde %11,2 olarak gerçekleşirken; 2011 yılında bebek ölüm hızı oranlarında düşüş yaşanmış, Türkiye genelinde %11,6 ve Balıkesir ilinde %9 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında Türkiye genelinde bebek ölüm hızı %11,6 olarak kalırken, Balıkesir ilinde 2010-2019 döneminde ilk defa Türkiye ortalamasını geçerek, %13,4 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında bebek ölüm hızında yeniden düşüş yaşanmış ve Türkiye genelinde %10,8 olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinde %8,1 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında Türkiye genelinde bebek ölüm hızı oranı %11,1'e yükselirken, Balıkesir ilinde ise %7,3'e gerilemiş; 2015 yılında ise Türkiye genelinde %10,2'ye gerilerken, Balıkesir ilinde ise %8,8 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında Türkiye'de bebek ölüm hızı oranı %9,8 olurken, Balıkesir ilinde %6,5 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında Türkiye genelinde bebek ölüm hızı oranı %9,3'e gerilerken, Balıkesir ilinde %7,3 olarak gerçekleşmiş; 2018 yılında Türkiye genelinde bebek ölüm hızı oranı %9,3 seviyesinde kalırken, Balıkesir ilinde %7,2 seviyesine gerilemiştir. 2019 yılında ise Türkiye'de bebek ölüm hızı oranı %9,1 seviyesine gerilerken, Balıkesir ilinde ise bu oran %7,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda il genelinde bebek ölüm hızı oranının, 2012 yılı dışında Türkiye ortalamasının altında kaldığı; bu açıdan değerlendirildiğinde Balıkesir ilinin bebek ölüm hızı bakımından gelişmiş bir şehir olduğu görülmektedir.

4. BALIKESİR İLİ SAĞLIK YAPISI

Sağlık yapısı kavramı, sağlık olgusuna direkt, dolaylı ya da asıl etkileri bulunan ürün ve hizmet özellikli her nevi ürünün üretilmesi/arzu ve talep edilmesi/tüketilmesi olmak üzere oldukça çeşitli üretim alanlarında kurulu sistem ve alt sistemler ile, bunların kapsadığı kişi, kurum, kuruluş, statü, ürün ve benzeri diğer kurum ve kuruluşların tamamını belirtmede kullanılan genel ve kapsayıcı bir kavramdır (Sargutan, 2005: 400). DSÖ'ye göre ise sağlık hizmetleri, “belirli sağlık kurum ve kuruluşlarında farklı tip sağlık personelinden yararlanarak toplumsal ihtiyaç ve taleplerine göre değişim gösteren amaçların gerçekleştirilmesi ve böylelikle birey ve toplumun sağlık bakımını her nevi koruyucu ve tedavi edici etkinliklerle sağlamak üzere ülke genelinde örgütlenmiş kalıcı bir sistemdir (Kumbasar, 2016: 7).”

Bu bölümde Balıkesir ilinde bulunan sağlık kuruluşlarının yapısı, sağlık kuruluşlarının yatak sayısı, sağlık personeli sayısı ve niteliği ile COVID-19 sosyal izolasyon kuruluşları incelenecektir.

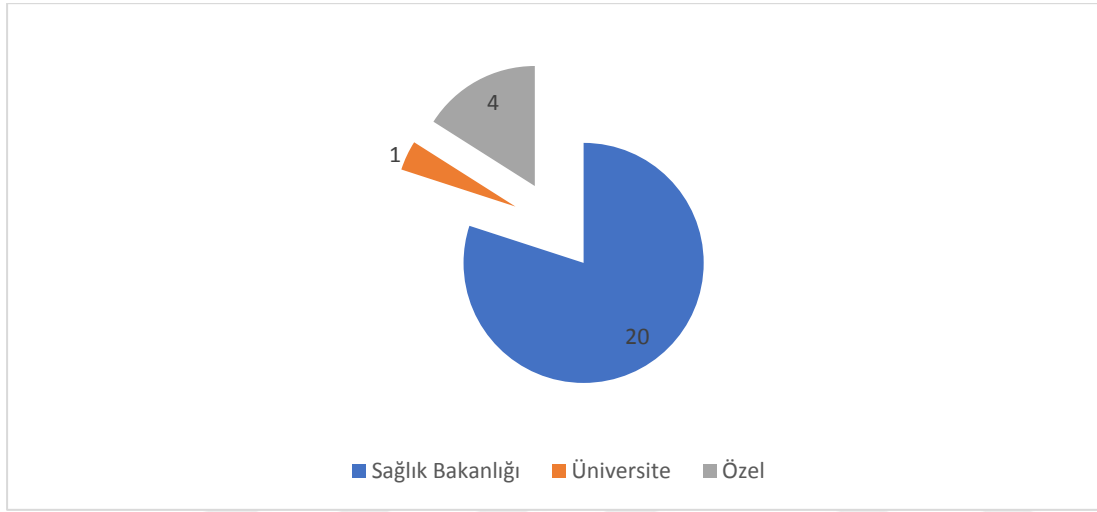
4.1. Sağlık Kuruluşları Yapısı

Türkiye genelinde Sağlık Bakanlığı'na bağlı, üniversite ve özel olmak üzere üç tür sağlık kuruluşu bulunmaktadır. 2019 yılı itibarıyla Türkiye'de 895'i Sağlık Bakanlığı, 68'i üniversite ve 575'i özel olmak üzere 1.538 sağlık kuruluşu bulunmaktadır. Balıkesir iline bakıldığında ise 20'si Sağlık Bakanlığı'na bağlı, 1'i üniversite ve 4'ü özel olmak üzere 25 sağlık kuruluşu bulunmaktadır (TÜİK, 2021c). Türkiye'de ve Balıkesir'de 2010-2019 dönemine ait sağlık kuruluşları sayısı Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Türkiye ve Balıkesir ilinde toplam sağlık kuruluşları sayısı 2010-2019 (TÜİK, 2021c)

Bölge	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Türkiye	1.439	1.453	1.483	1.517	1.528	1.533	1.510	1.518	1.534	1.538
Sağlık Bakanlığı	843	840	832	854	866	865	876	879	889	895
Üniversite	62	65	65	69	69	70	69	68	68	68
Özel	489	503	541	550	556	562	565	571	577	575
Diğer	45	45	45	44	37	36	-	-	-	-
Balıkesir	28	30	30	29	29	29	26	26	25	25
Sağlık Bakanlığı	20	21	21	21	21	21	21	21	20	20
Üniversite	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Özel	5	6	6	5	5	5	4	4	4	4
Diğer	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-

Tablo 4.1’de Türkiye’de ve Balıkesir’de 2010-2019 dönemine ait sağlık kuruluşları sayısı verilmiştir. Buna göre 2019 yılı itibarıyla Türkiye’deki sağlık kuruluşlarının %1,62’sinin Balıkesir ilinde bulunduğu görülmektedir. Türkiye genelindeki Sağlık Bakanlığı’na bağlı sağlık kuruluşlarının %2,23’ü Balıkesir ilinde yer alırken, üniversite hastanelerinin %1,47’si, özel hastanelerin %0,69’u Balıkesir ilinde yer almaktadır. Balıkesir ilindeki sağlık kuruluşlarının yapılarına göre dağılımı Şekil 4.1’de verilmiştir.

Şekil 4.1. Balıkesir İlinde bulunan sağlık kuruluşlarının dağılımı (TÜİK, 2021c)

Şekil 4.1’e göre Balıkesir ilinde bulunan toplam sağlık kuruluşlarının 20 tanesi (%80) Sağlık Bakanlığı’na ait sağlık kuruluşları oluştururken, 1 tanesi (%4) üniversite hastanesi ve 4 tanesi (%16) özel sağlık kuruluşlarından oluşmaktadır (TÜİK, 2021c).

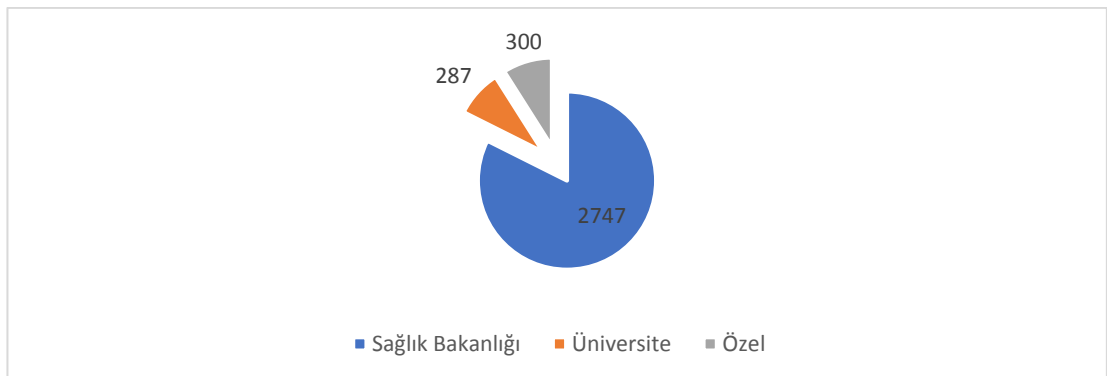
4.2. Sağlık Kuruluşları Yatak Sayısı

Balıkesir ili 2019 yılı itibarıyla toplam 3.334 hastaya hizmet verecek yatak kapasitesine sahip konumdadır. Türkiye genelinde ve Balıkesir’de 2010-2019 dönemine ait 10 yıllık sağlık kuruluşları yatak sayısı Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Türkiye ve Balıkesir ilinde yatak sayıları 2010-2019 (TÜİK, 2021c)

Bölge	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Türkiye	200.239	194.504	200.072	202.031	206.836	209.648	217.771	225.863	231.913	237.504
Sağlık Bakanlığı	120.180	121.297	122.322	121.269	123.690	122.331	132.921	135.339	139.651	143.412
Üniversite	35.001	34.802	35.150	36.056	36.670	38.361	37.707	41.324	42.066	42.925
Özel	28.063	31.648	35.767	37.983	40.509	43.645	47.143	49.200	50.196	51.167
Diğer	16.995	6.757	6.833	6.723	5.967	5.311	-	-	-	-
Balıkesir	3.212	3.029	3.038	2.955	2.965	3.018	2.944	3.314	3.334	3.334
Sağlık Bakanlığı	2.504	2.487	2.469	2.393	2.393	2.417	2.530	2.727	2.747	2.747
Üniversite	200	147	147	147	147	184	147	287	287	287
Özel	205	265	292	285	285	287	267	300	300	300
Diğer	303	130	130	130	140	130	-	-	-	-

Tablo 4.2’de Türkiye ve Balıkesir’de 2010-2019 dönemine ait 10 yıllık sağlık kuruluşları yatak sayıları verilmiştir. Buna göre Balıkesir ili 2019 yılı itibarıyla Sağlık Bakanlığı’na ait 2.747, üniversite hastanesine ait 287 ve özel hastanelere ait 300 yatak kapasitesine sahiptir. 2019 yılı itibarıyla Türkiye’deki sağlık kuruluşlarında bulunan yatakların %1,40’nın Balıkesir ilinde bulunduğu görülmektedir. Türkiye genelindeki Sağlık Bakanlığı’na bağlı sağlık kuruluşlarındaki yatakların %1,91’i, üniversite hastanelerindeki yatakların %0,66’sı, özel hastanelerde bulunan yatakların %0,58’i Balıkesir ilinde yer almaktadır.

Şekil 4.2. Balıkesir İlinde bulunan toplam yatak sayısı (TÜİK, 2021b)

Şekil 4.2’ye göre Balıkesir ilinde bulunan toplam sağlık kuruluşlarında bulunan yatak kapasitelerinden 2.747 (%82,39) tanesi Sağlık Bakanlığı’na ait sağlık kuruluşlarına ait olurken, 287 (%8,60) tanesi üniversite hastanelerine ve 300 tanesi (%8,99) özel hastanelere ait durumdadır (TÜİK, 2021c).

4.3. Sağlık Personeli Sayısı ve Niteliği

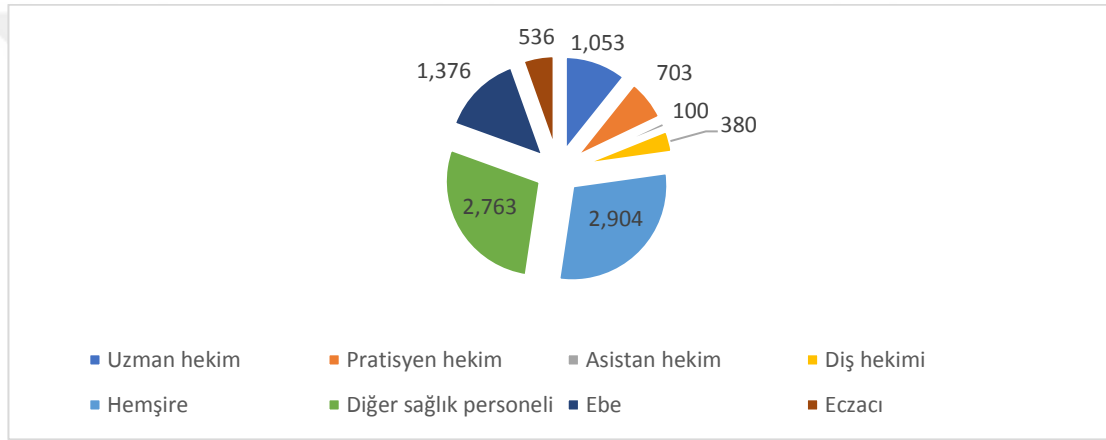
Balıkesir ili 2019 yılı itibarıyla toplam 9.815 sağlık personeline sahip konumdadır (TÜİK, 2021c). Türkiye genelinde ve Balıkesir’de 2010-2019 dönemine ait 10 yıllık sağlık personeli sayısı Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Türkiye ve Balıkesir ilinde sağlık personeli sayısı 2010-2019
(TÜİK, 2021c)

Bölge	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Türkiye	435.802	460.966	488.782	507.705	519.959	545.455	549.382	581.698	640.034	664.107
Uzman Hekim	63.563	66.064	70.103	73.886	75.251	77.622	78.620	80.951	82.894	85.199
Pratisyen Hekim	38.818	39.712	38.877	38.572	39.045	41.794	43.058	44.649	44.053	46.843
Asistan Hekim	21.066	20.253	20.792	21.317	21.320	21.843	23.149	24.397	26.181	28.768
Diş Hekimi	21.432	21.099	21.404	22.295	22.996	24.834	26.674	27.889	30.615	32.925
Hemşire	114.772	124.982	134.906	139.544	142.432	152.803	152.952	166.142	190.499	198.103
Diğer Sağlık Personeli	99.302	110.862	122.663	131.652	138.878	145.943	144.609	155.417	177.409	182.456
Ebe	50.343	51.905	53.466	53.427	52.838	53.086	52.456	53.741	56.351	55.972
Eczacı	26.506	26.089	26.571	27.012	27.199	27.530	27.864	28.512	32.032	33.841
Balıkesir	6.371	7.037	7.480	7.753	7.991	8.119	8.361	8.604	9.458	9.815
Uzman Hekim	705	767	806	839	850	870	851	880	1.002	1.053
Pratisyen Hekim	624	693	680	639	667	668	638	720	719	703
Asistan Hekim	1	-	15	35	47	49	67	79	82	100
Diş Hekimi	301	308	322	320	317	335	341	345	356	380
Hemşire	1.583	1.787	2.010	2.135	2.162	2.200	2.327	2.411	2.798	2.904
Diğer Sağlık Personeli	1.426	1.695	1.859	1.976	2.150	2.201	2.327	2.353	2.606	2.763
Ebe	1.268	1.314	1.322	1.345	1.337	1.332	1.336	1.327	1.367	1.376
Eczacı	463	473	466	464	461	464	474	489	528	536

Tablo 4.3’te Türkiye ve Balıkesir’de 2010-2019 dönemine ait 10 yıllık sağlık personeli sayıları verilmiştir. Buna göre 2010-2019 döneminde hem Türkiye hem de Balıkesir

ilinde sağlık personeli sayısında devamlı bir artış gözlemlenmektedir. 2019 yılı itibarıyla Balıkesir ilinde 1.053 uzman hekim, 703 pratisyen hekim, 100 asistan hekim, 380 diş hekim, 2.904 hemşire, 2.763 diğer sağlık personeli, 1.376 ebe ve 536 eczacı olmak üzere toplam 9.815 sağlık personeli bulunmaktadır. 2019 yılı itibarıyla Türkiye’deki sağlık personelinin %1,47’sinin Balıkesir ilinde bulunduğu görölmektedir. Türkiye genelindeki uzman hekimlerin %1,23’ü, pratisyen hekimlerin %1,50’si, asistan hekimlerin %0,34’ü, diş hekimlerinin %1,15’i, hemşirelerin %1,46’sı, diğer sağlık personelinin %1,51’i, ebelerin %2,45’i ve eczacıların %3,11’i Balıkesir ilinde yer almaktadır. Balıkesir ilindeki 2019 yılına ait sağlık personellerinin dağılımı Şekil 4.3’te verilmiştir.

Şekil 4.3. Balıkesir iline ait sağlık personelinin dağılımı 2019 (TÜİK, 2021c)

Şekil 4.3’te 2019 yılına ait sağlık personellerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre Balıkesir ilinde 2019 yılı itibarıyla 1.053 uzman hekim, 703 pratisyen hekim, 100 asistan hekim, 380 diş hekim, 2.904 hemşire, 2.763 diğer sağlık personeli, 1.376 ebe ve 536 eczacı bulunmaktadır (TÜİK, 2021c).

4.4. COVID-19 Sosyal İzolasyon Kuruluşları

31 Aralık 2019 tarihinde saptanan ve yeni bir korona virüs tipi olarak tanımlanan SARS-CoV 2 etkeni ilk olarak dünyada Çin’in Vuhan kentinde ortaya çıkmış; 7 Ocak 2020 tarihinde de daha önce insanlarda saptanmamış yeni bir korona virüs olarak tanımlanmıştır. SARS-Cov 2 etkeninin yol açtığı COVID-19 hastalığı kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almış ve 30 Ocak 2020 tarihinde DSÖ bu durumu uluslararası bir halk sağlığı acil durumu olarak ilan etmiştir. Türkiye’de ilk COVID-19 vakası 11 Mart

2020 tarihinde belirlenmiştir. Devam eden süreçte, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de vaka sayılarında artış gözlemlenmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020: 9; Jiménez-Pavón, Carbonell-Baeza ve Lavie, 2020; WHO, 2020).

DSÖ tarafından 2020 yılında pandemi olarak ilan edilen COVID-19 yeni korona virüs hastalığını önleme çalışmaları küresel çapta olduğu gibi Türkiye’de de hızla başlamış ve bu kapsamda alınan önlemlerden biri de COVID-19 hastalığına sahip kişilerle temaslı veya temaslı olabilecek kişilerin hem kendi sağlıkları hem de çevre sağlığı bakımından izole edilmeleri amacıyla sosyal izolasyon kuruluşları kurulmuştur. Bu kapsamda 14 Nisan 2020 tarihinde Balıkesir ili Karesi ilçesinde sosyal izolasyon merkezi kurulmuştur. Nisan 2020-Aralık 2020 tarihleri arasında toplam 516 hasta bu merkezden hizmet almıştır (Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğü, 2021).

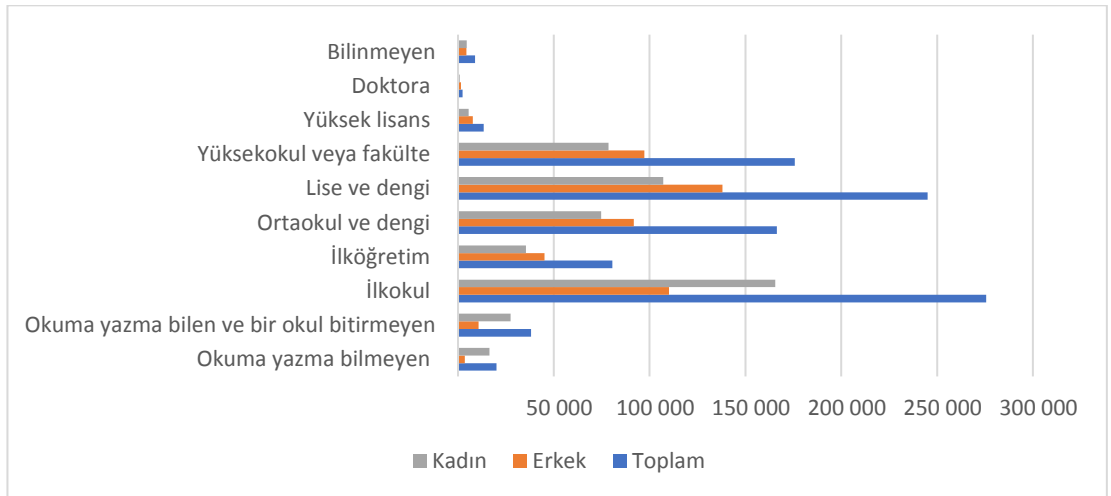
5. BALIKESİR İLİ EĞİTİM YAPISI

En temel anlamıyla eğitim, insan davranışlarında değişiklik gerçekleştirme işidir (Baykul, 1992: 85). Başka bir tanıma göre ise eğitim, uygulamalı bilgilerin, bireylerin kendi alanlarındaki etkinlik seviyelerini doğrudan artıran bir etkinlik koludur (Unay, 1982: 9). Eğitim hem günümüzde hem de gelecek açısından oldukça önemli bir sosyal sistem niteliğindedir. İyi eğitilmiş ve kalifiye bir nüfus, kişilerin ve toplumların refahı açısından bir zorunluluktur (Kavak, 2011: 86-87).

Bu bölümde Balıkesir ili nüfusunun eğitim yapısı, il genelinde bulunan ilk ve orta öğretim kurumları, il genelinde bulunan öğretmen sayıları, il genelinde bulunan derslik sayıları, il genelinde bulunan kurslar, il genelinde bulunan okul öncesi anaokulu, kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüpleri ile il genelinde bulunan yüksek öğretim kurumları incelenecektir.

5.1. Balıkesir İli Nüfusu Eğitim Yapısı

Balıkesir ili nüfusu eğitim yapısı bakımından değerlendirildiğinde, eğitim düzeylerinin yükseldikçe genellikle kadınlar aleyhine bir hal aldığı; il nüfusunda kadınların oranının erkeklere oranla daha yüksek olmasına rağmen, eğitim kademeleri yükseldikçe söz konusu yüksekliğin erkekler lehine olduğu görülmektedir. Balıkesir il nüfusu eğitim yapısı verileri Şekil 5.1’de verilmiştir.

Şekil 5.1. Balıkesir ilinde yaşayanların eğitim durumları 2020 (TÜİK)

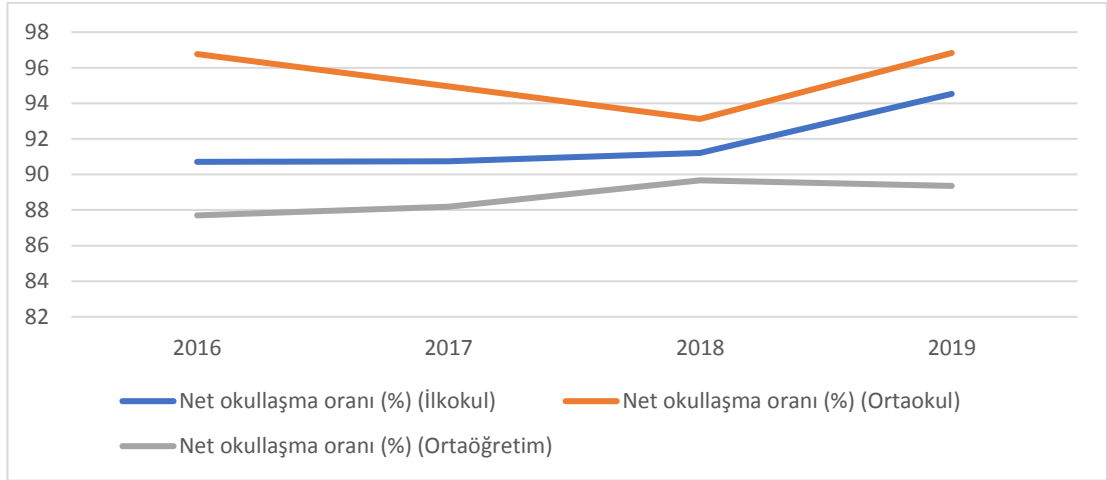
Şekil 5.1’de 2020 yılı itibarıyla Balıkesir ilinde yaşayanların eğitim durumları gösterilmiştir. Buna göre 16.477’si kadın ve 3.561’i erkek olmak üzere toplam 20.038

kişinin okuma-yazma bilmediği görülmektedir. Kadınlarda okuma-yazma oranının erkeklere göre çok fazla olması dikkat çekicidir. Okuma-yazma bilen ancak bir eğitim kurumundan mezun olmayan nüfusa bakıldığında 27.419 kadın ve 10.733 erkek olmak üzere toplam 38.152 kişinin okuma yazma bildiği, ancak bir eğitim kurumundan mezun olmadığı görülmektedir. TÜİK (2021d) verilerine göre 2019 yılı için il genelinde okuma yazma bilenlerin oranı (6 ve üzeri yaş grubu) %98,11 olurken; kadınlarda bu oran %96,92 ve erkeklerde %99,22 olarak hesaplanmıştır.

İlkokul mezunu nüfusa bakıldığında burada kadınlar lehine bir durumun varlığı dikkat çekmektedir. İl genelinde en fazla ilkokul mezunu bulunmaktadır. Balıkesir ilinde 165.487 kadına karşılık 110.093 erkek olmak üzere toplam 275.580 kişi ilkokul mezunudur. İlköğretim mezunlarına bakıldığında, en fazla ilköğretim mezununun 45.174 kişi ile erkekler olurken, kadınlarda bu sayının 35.374 olduğu görülmektedir. Ortaokul ve dengi eğitim kurumlarından mezun olan kadın sayısı 74.726 olurken, erkek sayısı ise 91.727'dir ve il genelinde toplam 166.453 kişi ortaokul ve dengi eğitim seviyesine sahiptir. Lise ve dengi eğitim kurumları mezunlarına bakıldığında toplam 245.117 kişi ile en fazla ikinci mezun veren eğitim kurumu olduğu görülmektedir. Bu mezunların 107.129'u kadın olurken, 137.988'i erkektir. Yüksekokul ve lisans seviyesine bakıldığında ise mezun sayılarının hem erkeklerde hem de kadınlarda azaldığı, ancak yine de ortaokul ve dengi eğitim seviyesinden fazla olduğu dikkati çekmektedir. İl genelinde 78.565'i kadın ve 97.219'u erkek olmak üzere toplam 175.784 yüksekokul ve lisans mezunu bulunmaktadır. Yüksek lisans seviyesindeki nüfusa bakıldığında keskin bir düşüşün gerçekleştiği görülmektedir. Bu kapsamda il genelinde 5.552'si kadın ve 7.789'u erkek olmak üzere toplam 13.341 yüksek lisans mezunu bulunmaktadır. Eğitim seviyesindeki keskin düşüş doktora düzeyinde de etkili olmuştur. Bu kapsamda il genelinde 889'u kadın, 1.466'sı erkek toplam 2.355 doktora mezunu bulunmaktadır.

5.2. İl Genelinde Bulunan İlk ve Orta Öğretim Kurumları

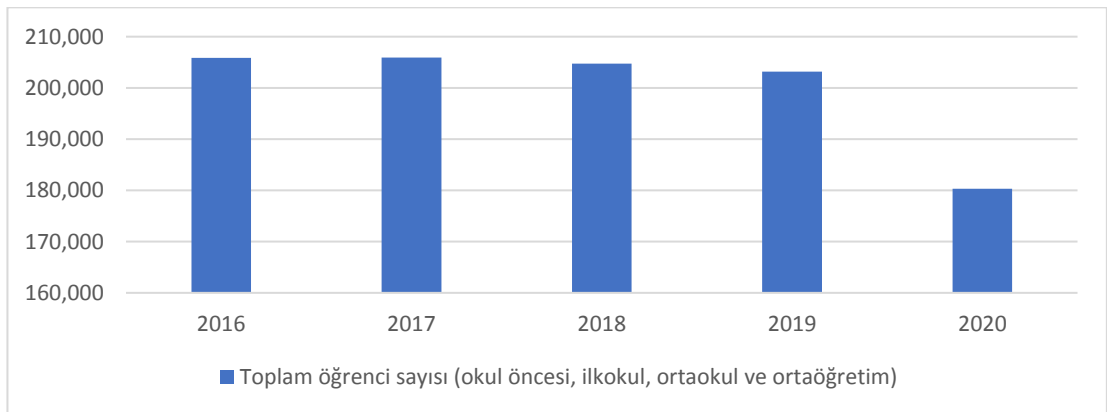
İl genelinde 304'ü devlet ve 19'u özel olmak üzere 323 ilkokul, 220'si devlet ve 30'u özel olmak üzere 250 ortaokul, 166'sı devlet ve 43'ü özel olmak üzere 209 ortaöğretim kurumu bulunmaktadır. Balıkesir ilindeki toplam ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim okullarının sayısı 782'dir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2021).

Şekil 5.2. Balıkesir ilinde net okullaşma oranları (TÜİK)

Şekil 5.2’de Balıkesir ilinde ilkökul, ortaokul ve ortaöğretimde net okullaşma oranları verilmiştir. Buna göre ilkökulda net okullaşma oranı 2016 yılında %90,71 iken, bu oran 2017 yılında %90,74’e, 2018 yılında 91,2’ye ve 2019 yılında 94,53’e yükselmiştir. Ortaokulda net okullaşma oranlarına bakıldığında ise 2016 yılında %96,77 iken, 2017 yılında %94,95, 2018 yılında %93,12 ve 2019 yılında %96,83 olarak gerçekleşmiştir. Ortaokulda net okullaşma oranının ilkökula göre daha yüksek olması dikkat çekicidir. Ortaöğretimde net okullaşma oranlarına bakıldığında 2016 yılında %87,7 olan net okullaşma oranı, 2017 yılında %88,18, 2018 yılında %89,67 ve 2019 yılında %89,35 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2021d).

TÜİK (2021d) verilerine göre Balıkesir ili ilkökul net okullaşma oranı ile Türkiye genelinde 11. sırada yer alırken, ortaokul net okullaşma oranıyla 20. ve ortaöğretim net okullaşma oranıyla 34. sırada yer almaktadır.

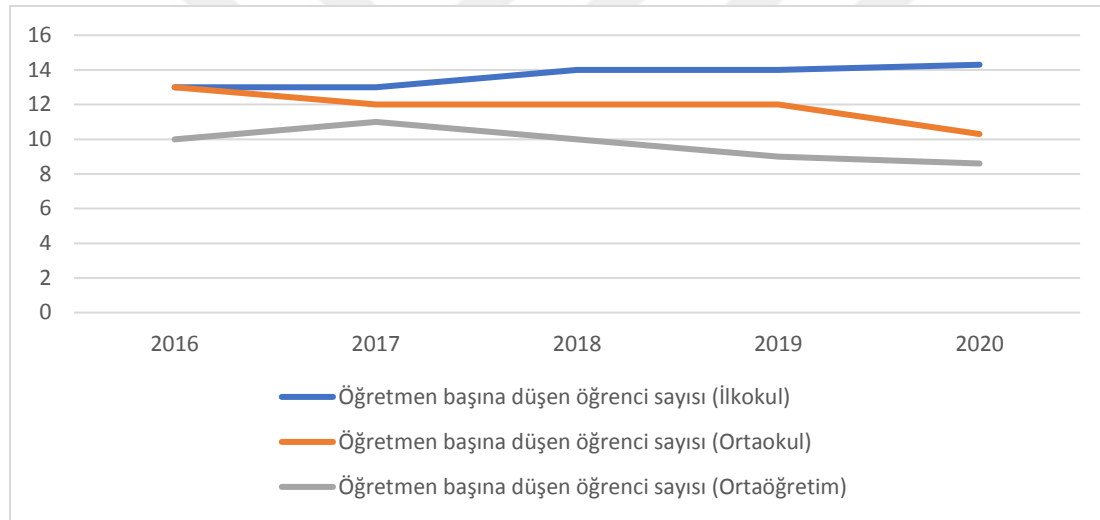

Şekil 5.3. Balıkesir ilindeki toplam öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK)

Şekil 5.3'te Balıkesir ilinde 2016-2020 yılları arası 5 yıllık toplam öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre il genelinde toplam öğrenci sayısı azalma trendindedir. 2016 yılında 205.850 olan toplam öğrenci sayısı, 2017 yılında 205.954'e yükselmiş, ancak 2018 yılında 204.710, 2019 yılında 203.205 ve 2020 yılında 180.328'e gerilemiştir (TÜİK, 2021c).

5.3. İl Genelinde Bulunan Öğretmen Sayıları

2020 yılı itibarıyla il genelinde toplam 16.467 öğretmen bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2020 yılı için 16,8 olurken, ilkokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 14,3, ortaokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 10,3 ve ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 8,6 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2021d).

Şekil 5.4. Balıkesir ilinde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK, 2021d)

Şekil 5.4'te Balıkesir ilinde 2016-2020 döneminde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim eğitim düzeyleri olarak verilmiştir. Buna göre 2016 yılında ilkokullarda öğretmen başına 13 öğrenci düşerken, 2017 yılında bu oran 13 olarak kalmış, 2018 yılında ise 14'e yükselmiş, 2019 yılında 14 olarak kalmış, 2020 yılında 14,3'e yükselmiştir. Ortaokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında 2016 yılında 13 olan bu oran, 2017 yılından 2019 yılına kadar 12 olarak kalmış, 2020 yılında 10,3'e gerilemiştir. Ortaöğretim kurumlarında öğretmen başına düşen toplam öğrenci sayısına bakıldığında ise bu oranın 2016 yılında 10 olduğu, 2017

yılında 11'e yükseldiği, 2018 yılında 10'a, 2019 yılında 9'a, 2020 yılında ise 8,6'ya gerilediği görülmektedir. Tüm okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında ise genel toplamın 11 olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle 11 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir. Bu kapsamda ilkokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, ilkokulların ve ilkokul öğrencilerinin sayıları dikkate alındığında, daha fazla olduğu görülürken, bu sayının ortaokullarda ve ortaöğretim kurumlarında daha düşük olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021d).

5.4. İl Genelinde Bulunan Derslik Sayıları

2019 yılı itibarıyla il genelinde toplam 10.022 derslik bulunmaktadır (TÜİK, 2021d). Balıkesir ilinde bulunan derslik sayılarının ve derslik başına düşen öğrenci sayısının yıllara göre dağılımı Tablo 5.1'de verilmiştir.

Tablo 5.1. Balıkesir ilinde bulunan derslik sayıları ve derslik başına düşen öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK, 2021d)

Yıl	Derslik Sayısı	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı
2016	9.103	22,6
2017	9.442	21,8
2018	9.542	21,4
2019	10.022	20,2
2020	10.288	17,5

Tablo 5.1'de il genelindeki derslik sayıları ve derslik başına düşen öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre 2016 yılında 9.103 derslik bulunurken, 22,6 öğrenciye bir dersliğin ayrıldığı görülmektedir. 2017 yılında derslik sayısı 9.442'ye yükselmiş, bu artışla birlikte 21,8 öğrenciye bir derslik ayrılmıştır. 2018 yılında derslik sayısı 9.542'ye yükselirken, 21,4 öğrenciye bir dersliğin ayrıldığı görülmektedir. 2019 yılında ise derslik sayısında büyük bir artış yaşanarak il genelindeki derslik sayısı 10.022'ye yükselmiş, derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 20,2 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında il genelindeki derslik sayısı 10.288'e yükselirken, derslik başına düşen öğrenci sayısı 17,5'e gerilemiştir.

5.5. İl Genelinde Bulunan Kurslar

İl genelinde yer alan kurslar, Halk Eğitim Merkezleri, Mesleki Eğitim Kurumları, Bilim Sanat Merkezi ve özel kurs merkezlerinde verilen kurslar olmak üzere dörde ayrılmaktadır.

5.5.1. Halk eğitim merkezleri

İl genelinde 20 Halk Eğitim Merkezinde meslek kursları, sosyal kültürel kurslar, okuma yazma kursları ve bağımlılıkla mücadele olmak üzere dört alanda eğitim öğretim hizmetleri vermektedir. 2020 yılında Halk Eğitim Merkezlerine 40.327'si kadın ve 32.319'u erkek olmak üzere toplam 72.546 yeni kursiyer başlarken, 19.793'ü kadın ve 20.651'i erkek olmak üzere toplam 40.444 kursiyer kurslarını başarıyla bitirmiştir (Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021a). Halk Eğitim Merkezlerinde verilen kurs türünün grup sayısı, başlayan kursiyer sayıları ve bitiren kursiyer sayıları Tablo 5.2'de verilmiştir.

Tablo 5.2. Balıkesir ili halk eğitim merkezlerinde verilen kurslar, kurs grup sayısı, başlayan kursiyer sayısı ve bitiren kursiyer sayısı 2020 (Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Kurs Türü	Kurs Grup Sayısı	Başlayan Kursiyer Sayısı			Bitiren Kursiyer Sayısı		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Meslek Kursları	1.510	19.634	16.499	36.133	8.042	10.641	18.683
Sosyal Kültürel Kurslar	984	12.869	7.969	20.838	4.346	2.562	6.908
Okuma Yazma Kursları	180	389	292	681	133	115	248
Bağımlılıkla Mücadele	194	7.435	7.459	14.894	7.272	7.333	14.605
Toplam	2.868	40.327	32.219	72.546	19.793	20.651	40.444

Tablo 5.2'de Halk Eğitim Merkezlerinde verilen kurslar, başlayan kursiyerler ve bitiren kursiyerler verilmiştir. Buna göre en fazla grup sayısına sahip kurs türünün meslek kursları olduğu görülürken, 2020 yılında meslek kurslarına 19.634'ü kadın ve 16.499'u erkek olmak üzere 36.133 kişi yeni kursiyer katılmış ve 8.042'si kadın ve 10.641'i erkek olmak üzere 18.683 kursiyer mezun olmuştur. Meslek kurslarını 984 kurs grup sayısı ile sosyal kültürel kursların izlediği görülmektedir. 2020 yılında sosyal kültürel kurslara 12.869 kadın ve 7.969 erkek olmak üzere toplam 20.838 kursiyer katılırken, 4.346'sı kadın ve 2.562'si erkek olmak üzere toplam 6.908 kursiyer mezun olmuştur. Sosyal kültürel kursları üçüncü olarak bağımlılıkla mücadele kursu izlemektedir. 194 kurs grup sayısına sahip bağımlılıkla mücadele kursuna 2020 yılında 7.435 kadın ve 7.459 erkek olmak üzere toplam 14.894 kursiyer katılmış, 7.272'si kadın ve 7.333'ü erkek toplam 14.605 kursiyer mezun olmuştur. Dördüncü kurs türü ise okuma yazma kurslarıdır. 180 kurs grup sayısına sahip olan okuma yazma kurslarına 2020 yılında 389'u kadın ve 292'si erkek toplam 681 kursiyer başlamış, 133'ü kadın ve 115'i erkek toplam 248 kişi mezun olmuştur.

5.5.2. Mesleki eğitim kurumları

İl genelinde 8 Mesleki Eğitim Kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda 228 kadrolu öğretmen yer almakta olup, 7 aday çırak, 1.795 çırak, 931 kalfa eğitim görmektedir. 2019-2020 döneminde 1.527 kişi kalfalık belgesi alırken, 1.115 kişi ustalık belgesi, 733 kişi ustalık öğreticilik belgesi almıştır (Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021a).

5.5.3. Bilim sanat merkezleri

İl genelinde Karesi, Bandırma ve Burhaniye ilçeleri olmak üzere toplam 3 Bilim Sanat Merkezi bulunmaktadır. Bilim Sanat Merkezlerinde öğrenciler yetenek türlerine göre eğitim görmekte olup; bu kapsamda genel zihinsel yetenek, müzik ve resim kursları düzenlenmektedir. 2020-2021 döneminde 636'sı kız ve 647'si erkek olmak üzere toplam 1.283 öğrenci eğitim görmektedir (Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021a).

5.5.4. Özel kurs merkezleri

İl genelinde 235 özel öğretim kurumu bulunmaktadır. Bu kursların 96'sı muhtelif kurslardan oluşurken, 55'i özel motorlu taşıt sürücüleri kursu, 49'u özel öğretim kursu, 33'ü özel rehabilitasyon merkezleri ve 2'si diğer özel öğretim kurumlarından oluşmaktadır. 2020 yılı itibarıyla il genelinde özel motorlu taşıt sürücüleri kurslarında 6.019 kurs açılmış, özel muhtelif kurslarda 1.105 kurs açılmış ve özel öğretim kurslarında 352 kurs açılmıştır. Açılan bu kurslarda toplam 37.197 kursiyer eğitim görmüştür (Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021a).

5.6. İl Genelinde Bulunan Okul Öncesi Anaokulu, Kreş, Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri

İl genelinde 44'ü devlet ve 61'i özel olmak üzere 105 anaokulu bulunmaktadır. Okul öncesi anaokullarında 2020 yılı için toplam 1.230 şube sayısı, 15.508 öğrenci, 925 öğretmen ve 739 derslik bulunmaktadır. İl genelinde okul öncesi dönemdeki 5 yaş nüfus sayısı 2020 yılı itibarıyla 14.385 olup, anaokuluna kayıtlı 5 yaş ve üzeri toplam 10.906 öğrenci bulunmaktadır. 5 yaş grubunda okullaşma oranı ise %75,8'dir. İl genelinde yer alan anaokullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı 21 iken, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 17'dir. Balıkesir ilinde anaokullarına ek

olarak 55 özel kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüpleri yer almaktadır. 4.079 kapasiteye sahip bu kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüplerinde halihazırda 1.960 çocuk hizmet almaktadır (TÜİK, 2021d).

5.7. İl Genelinde Bulunan Yüksek Öğretim Kurumları

Balıkesir ilinde Balıkesir Üniversitesi ve Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi olmak üzere iki adet üniversite bulunmaktadır.

Balıkesir Üniversitesi 11 Temmuz 1992 tarih ve 1281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3837 sayılı Kanun uyarınca kurulmuş ve 1 Ocak 1993 tarihinde tüzel kişilik elde etmiştir. 2021 yılı itibarıyla 13 Fakülte (Fen-Edebiyat, İlahiyat, İktisadi ve İdari Bilimler, Turizm, Necatibey Eğitim, Mühendislik, Tıp, Veteriner, Güzel Sanatlar, Mimarlık, Sağlık Bilimleri, Spor Bilimleri ve Hukuk Fakültesi), 4 Enstitü (Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Sağlık Bilimleri ve Edremit Zeytincilik Enstitüsü), 3 Yüksekokul (Burhaniye Uygulamalı Bilimler, Yabancı Diller ve Edremit Sivil Havacılık Yüksek Okulu), 12 Meslek Yüksekokulu (Ayvalık, Balıkesir, Burhaniye, Dursunbey, Edremit, Havran, Sındırgı, Savaştepe, Bigadiç, Altınoluk, İvrindi Sağlık Hizmetleri ve Kepsut MYO), 23 Uygulama ve Araştırma Merkezi (UAM) (Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi UAM, Sürekli Eğitim UAM, Balıkesir Yöresi Kültür UAM, Uluslararası İlişkiler UAM, Sağlık UAM, Turizm UAM, Bilgi İşlem UAM, Uzaktan Eğitim UAM, Botanik Bahçesi ve Herbaryum UAM, Bilim ve Teknoloji UAM, Türkçe Öğretimi UAM, Kariyer Geliştirme UAM, İbni Haldun Sosyal Politikalar UAM, Manevi-Psikolojik Danışma UAM, Osmanlı Mirası UAM, Yenilenebilir Enerji Araştırma-Geliştirme ve Uygulama Merkezi, Deney Hayvanları Üretim, Bakım UAM, Hayvancılık UAM, Kadın Çalışmaları UAM, Kompozit Araştırma Eğitim ve Simülasyon UAM, Spor Bilimleri UAM, Jeopark UAM) ve rektörlüğe bağlı 3 bölüm (Enformatik Bölümü, Türk Dili Bölümü, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Bölümü) ile eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Üniversite bünyesinde 2021 yılı itibarıyla 31.349 öğrenci eğitim görmektedir (TC Balıkesir Üniversitesi, 2021a; YÖK, 2021).

İlde yer alan bir başka üniversite ise Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi'dir. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi 23 Nisan 2015 tarihli ve 29335 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6640 sayılı kanun uyarınca kurulmuştur. 2021 yılı itibarıyla 6 Fakülte

(Denizcilik Fakóltesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakóltesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakóltesi, Ömer Seyfettin Uygulamalı Bilimler Fakóltesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi), 3 Enstitü (Fen Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü), 7 Meslek Yüksekokulu (Adalet MYO, Bandırma MYO, Denizcilik MYO, Erdek MYO, Gönen MYO, Manyas MYO ve Sağlık Hizmetleri MYO), Yabancı Diller Yüksekokulu ve rektörlüğe bağı 2 bölüm (Atatürk İlke ve İnkılapları, Türk Dili) ile eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Üniversite bünyesinde 2021 yılı itibarıyla 12.628 öğrenci eğitim görmektedir (TC Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, 2021a; YÖK, 2021).

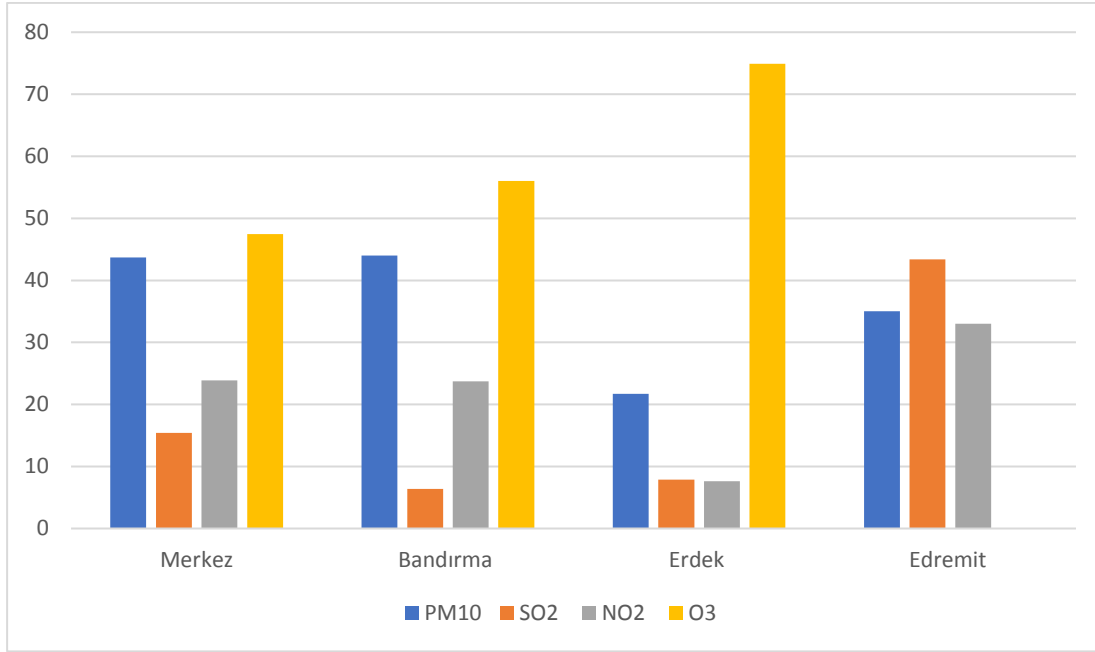
6. BALIKESİR İLİ ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK YAPISI

Çevre, insan ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini devam ettirdikleri ve karşılıklı etkileşim içinde bulundukları fiziki, biyolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel ortamdır. Başka bir ifadeyle yeryüzünde ilk canlı ile beraber var olan çevre, bir organizmanın var olduğu ortam veya koşullardır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018: 3). Yaşanılan çevrede gerçekleşen olumlu veya olumsuz herhangi bir değişim, o ortamda yaşayan canlıları doğrudan olarak etkilemektedir. Canlıların yaşamlarının sürdürülebilirliği, gelecek nesillerin de yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi açısından doğal yaşamın korunması, bireysel gayretleri aşan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda çevresel bozulmayı engellemek için bir kamu gücüne ihtiyaç duyulmakta ve kamusal örgütlülük gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde çevre koruma, kamu yönetimlerinin önemli bir mesuliyet alanı konumundadır. Etkin bir çevre yönetimi, doğru örgütlenmenin yanında, bu örgütlenmeyi destekleyecek yasal altyapısının da hazır olmasını, daha detaylı bir şekilde ifade edilirse, yeterli mali kaynakların oluşturulmuş, gerekli katılım desteğinin sağlanmış ve uygun bir denetim sisteminin kurulu olmasını gerektirmektedir. Çevre koruma politikalarının uygulanmasında sorumlu olan örgütlü yapılar, merkezi ve yerel seviyede farklılaşmakta ve yasal ve idari açıdan farklı iş bölümüne tabi tutulmaktadır. Türkiye’de çevre ve şehircilik yönetimi merkezde bakanlıklar ve yerelde ise belediyeler ve il özel idareleri aracılığıyla yürütülmektedir (Şengün, 2015: 110).

Bu bölümde Balıkesir ilinin hava kalitesi, Balıkesir ilindeki ısınmadan kaynaklı hava kirliliğinin önlenmesi çalışmaları, kentsel atık su arıtma tesisleri ve kapasiteleri, atık su arıtma tesisleri enerji teşviki sayıları, su kirliliğinin izlenmesi ve kontrolü faaliyetleri, nitrat izleme faaliyetleri ve atık yönetimi incelenecektir.

6.1. Hava Kalitesi

İl genelinde Bandırma ilçesinde 1 adet, Erdek ilçesinde 1 adet, Merkezde 2 ve Edremit ilçesinde 1 adet olmak üzere toplamda 5 adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu yer almaktadır (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020a). 2020 yılına ait Balıkesir Merkez, Bandırma, Erdek ve Edremit Meteoroloji İstasyonu hava kalitesi ortalama ölçüm sonuçları Şekil 6.1’de verilmiştir.

Şekil 6.1. Balıkesir ili merkez, Bandırma, Erdek ve Edremit ilçelerinin hava kalitesi ölçüm sonuçları 2020 (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Şekil 6.1’de Merkez, Bandırma, Erdek ve Edremit ilçelerinin hava kalitesi ölçüm sonuçları verilmiştir. Buna göre 2020 yılı için Balıkesir Merkez ilçesinde PM₁₀ değeri 43,68 iken, SO₂ değeri 15,42, NO₂ değeri 23,9, O₃ değeri 47,44 olarak saptanmıştır. Bandırma ilçesi değerlerine bakıldığında ise PM₁₀ değerinin 44, SO₂ değerinin 6,4, NO₂ değerinin 23,7, O₃ değerinin 56 olduğu saptanmıştır. Erdek ilçesi hava kalitesi değerlerine bakıldığında PM₁₀ değerinin 21,7, SO₂ değerinin 7,86, NO₂ değerinin 7,6, O₃ değerinin 74,9 olduğu görülmektedir. Edremit ilçesi hava kalitesi ortalama ölçüm sonuçlarına bakıldığında, PM₁₀ değerinin 35, SO₂ değerinin 43,4, NO₂ değerinin 33 olduğu görülmektedir.

6.2. Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Önlenmesi Çalışmaları

Balıkesir ilinde ısınma kaynaklı hava kirliliğinin engellenebilmesi için “Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği” uyarınca 2019 ve 2020 yıllarında hiç Pirina Uygunluk Belgesinin verilmediği, 2019 yılında 2 Yerli Kömür Uygunluk Belgesi verilirken, 2020 yılında hiç Yerli Kömür Uygunluk Belgesinin verilmediği görülmektedir. Ayrıca 2019 yılında 66 İthal Kömür Satış İzni verilirken, 2020 yılında 53 İthal Kömür Satış İzni verilmiştir. Yerli Kömür Satış İzniinde 2019 yılı için 8 adet izin verilirken, 2020 yılı için 9 adet izin verilmiştir. 2019 ve 2020 yıllarında

hiç Dağıtıcı Kayıt Belgesi verilmezken, 2019 ve 2020 yıllarında her yıl için 7 KYS Kayıt Belgesi verilmiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020a).

6.3. Kentsel Atık Su Arıtma Tesisleri ve Kapasiteleri

Balıkesir ili genelinde kentsel atık su arıtımı için 31 tanesi aktif, 1 tanesi atıl, 2 tanesi inşaat, 4 tanesi inşaat ve 1 tanesi ihale aşamasında olmak üzere toplam 39 kentsel atık su arıtma tesisi mevcut bulunmakta veya planlanmaktadır (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020b). İl genelindeki mevcut, atıl, inşaat halinde ve ihale aşamasında olan kentsel atık su arıtma tesisleri ve kapasiteleri Tablo 6.1’de gösterilmiştir.

Tablo 6.1. Balıkesir ili kentsel atık su arıtma tesisleri ve kapasiteleri (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Hizmet Ettiği İlçe	Kanalizasyon Oranı (%)	Genel Durumu/ Aşaması	Kapasitesi m3/gün	Deşarj Yeri
Merkez (Altıeylül, Karesi)	95	VAR	67117	Üzümcü Deresi
Ayvalık	-	ATIL	4800	Edremit Körfezi
Ayvalık	90	VAR	9900	Ege Denizi
Ayvalık-Altınova	90	VAR	8300	Ege Denizi
Ayvalık-Küçükköy	90	VAR	30000	Ege Denizi
Balya	95	VAR	450	Koca Çay
Bigadiç	85	VAR	3500	Simav Çayı
Burhaniye-Merkez	96	VAR	12000	Edremit Körfezi
Burhaniye-Pelitköy	96	VAR	4080	Bezirgan Deresi
Dursunbey	90	VAR	2328	Teke Dere yatağı
Edremit	95	VAR	23760	Ege Denizi
Edremit	95	VAR	24661	Şahin Deresi
Edremit	95	VAR	8176	Kuru Dere
Erdek-Ocaklar	90	VAR	2000	Erdek Körfezi
Gömeç-Karaağaç	80	VAR	500	Kurtma Kanalı
Gömeç-Merkez	80	VAR	1000	Kurutma Kanalı
Gönen	80	VAR	14679	Gönen Çayı
Havran-Büyükdere	90	VAR	500	Havran çayı
Havran-Merkez	90	VAR	2100	Havran çayı
İvrindi-Gökçeyazı	95	VAR	800	Kurutma Kanalı
İvrindi-Merkez	85	VAR	1000	Kocaçay
İvrindi-Büyükyenice	85	VAR	500	Karakova Deresi
İvrindi-Okullar		VAR	450	Kocaçay
Manyas	90	VAR	1000	Dere Yatağı
Manyas	90	VAR	500	Dere Yatağı
Marmara-Topağaç	99	VAR	600	Marmara Denizi
Marmara-Saraylar	90	VAR	500	Marmara Denizi
Marmara-Merkez	98	VAR	1411	Marmara Denizi
Marmara-Çınarlı	95	VAR	600	Marmara Denizi
Savaştepe	60	VAR	3678	Simav Çayı
Susurluk	95	VAR	9590	Simav Çayı
Bandırma	99	VAR	-	Marmara Denizi
Sındırgı	75	İNŞAAT	5495	-
Kepsut	60	İNŞAAT	2200	-
Marmara-Avşa		PROJE	-	-
Edremit	95	PROJE	-	-
Edremit		PROJE	-	-
Erdek-Merkez	80	PROJE	-	-
Bandırma	99	İhale Aşamasında	-	-

Tablo 6.1’de il genelindeki mevcut, inşaat ve ihale aşamasında olan atık su arıtma tesislerinin hizmet ettiği bölge, kanalizasyon oranı, kapasitesi ve deşarj yeri gösterilmiştir. Bu bilgiler şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Merkez (Altıeylül ve Karesi): Merkez (Altıeylül ve Karesi) ilçesinde yer alan kentsel atık su arıtma tesisinin kanalizasyon oranı %95 ve kapasitesi günde 67.117 m³ olup, deşarj yeri Üzümcü Deresidir.
- Ayvalık: Ayvalık ilçesinde üç adet kentsel atık su arıtma bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan Ayvalık kentsel atık su arıtma tesisinin kanalizasyon oranı %90 ve kapasitesi günlük 9.900 m³ olup, deşarj yeri Ege Denizidir. Ayvalık-Altınova kentsel atık su arıtma tesisinin kanalizasyon oranı %90 olup, kapasitesi günlük 8.300m³’tür ve deşarj yeri Ege Denizidir. Ayvalık Küçükköy kentsel atık su arıtma tesisinin de kanalizasyon oranı %90’dır ve günlük kapasitesi 30.000 m³ olup, deşarj yeri Ege Denizidir.
- Balya: Balya ilçesinde 1 adet kentsel atık su arıtma tesisi bulunmakta olup, kanalizasyon oranı %95, kapasitesi günlük 450 m³ ve deşarj yeri Koca Çayıdır.
- Bigadiç: Bigadiç ilçesinde 1 adet kentsel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu tesisin kanalizasyon oranı %85, kapasitesi günlük 3.500 m³ ve deşarj yeri Simav Çayıdır.
- Burhaniye: Burhaniye ilçesinde 2 adet kentsel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Burhaniye Merkez kentsel su arıtma tesisinin kanalizasyon oranı %96, kapasite oranı günde 12.000 m³’tür. Deşarj yeri Edremit Körfezidir. Burhaniye Pelitköy kentsel su arıtma tesisinin kanalizasyon oranı %96, kapasite oranı günde 4.080 m³’tür. Deşarj yeri Bezirgan Deresidir.
- Dursunbey: Dursunbey ilçesinde 1 adet kentsel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Kanalizasyon oranı %90 olup, kapasitesi günlük 2.328 m³’tür. Deşarj yeri Teke Dere yatağıdır.
- Edremit: Edremit ilçesinde 3 adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Bunlardan ilkinin kanalizasyon oranı %95, kapasitesi günlük 23.760m³ ve deşarj yeri Ege Denizidir. Edremit ilçesinde bulunan ikinci kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %95, kapasitesi günlük 24.661m³ ve deşarj yeri Şahin Deresidir. Edremit ilçesindeki üçüncü kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %95, kapasitesi 8.176m³ ve deşarj yeri Kuru Deredir.

- Erdek: Erdek ilçesinde 1 adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Erdek kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %90, kapasitesi günlük 2.000m³ ve deşarj yeri Erdek Körfezidir.
- Gömeç: Gömeç ilçesinde iki adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Gömeç Karaağaç kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %80, kapasitesi günlük 500 m³ ve deşarj yeri Kurutma Kanalıdır. Gömeç Merkez kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %80, kapasitesi 500 m³ ve deşarj yeri Kurutma Kanalıdır.
- Gönen: Gönen ilçesinde bir adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Gönen kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %80, kapasitesi günlük 14.679 m³ ve deşarj yeri Gönen Çayıdır.
- Havran: Havran ilçesinde iki adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Havran Büyükdere kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %90, kapasitesi 500 m³ ve deşarj yeri Havran Çayıdır. Havran Merkez kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %90, kapasitesi günlük 2.100 m³ ve deşarj yeri Havran Çayıdır.
- İvrindi: İvrindi ilçesinde dört kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. İvrindi Gökçeyazı kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %95, kapasitesi günlük 800 m³ ve deşarj yeri Kurutma Kanalıdır. İvrindi Merkez kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %85, kapasitesi günlük 1.000 m³ ve deşarj yeri Kocaçaydır. İvrindi Büyükyenice kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %85, kapasitesi günlük 500 m³ ve deşarj yeri Karakova Deresidir. İvrindi Okullar kentsel atık su tesisinin kapasitesi günlük 450 m³ ve deşarj yeri Kocaçaydır.
- Manyas: Manyas ilçesinde iki adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Bunlardan ilkinin kanalizasyon oranı %90, kapasitesi günlük 1.000 m³ ve deşarj yeri Dere Yatağıdır. Diğer kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %90, kapasitesi 500 m³ ve deşarj yeri Dere Yatağıdır.
- Marmara: Marmara ilçesinde dört adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Marmara Topağaç kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %99, kapasitesi günlük 600 m³ ve deşarj yeri Marmara Denizidir. Marmara Saraylar kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %90, kapasitesi 500 m³ ve deşarj yeri Marmara Denizidir. Marmara Merkez kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %98, kapasitesi 1.411 m³ ve deşarj yeri Marmara Denizidir. Marmara Çınarlı kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %95, kapasitesi günlük 600 m³ ve deşarj yeri Marmara Denizidir.

- Savaştepe: Savaştepe ilçesinde bir adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Savaştepe kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %60, kapasitesi 3.678 m³ ve deşarj yeri Simav Çayıdır.
- Susurluk: Susurluk ilçesinde bir adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Susurluk kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %95, kapasitesi günlük 9.590 m³ ve deşarj yeri Simav Çayıdır.
- Bandırma: Bandırma ilçesinde bir adet kentsel atık su tesisi bulunmaktadır. Bandırma kentsel atık su tesisinin kanalizasyon oranı %99'dır ve deşarj yeri Marmara Denizidir.

6.4. Atık Su Arıtma Tesisleri Enerji Teşviki Sayıları

Balıkesir ilinde ilgili mevzuat dahilinde 2019 yılında 30 işletmeye 3,3 milyon TL atık su arıtma tesisi enerji teşviki verilmiştir. 2020 yılında ise geri ödeme için 34 adet işletme başvurmuş, bu kapsamda 6,4 milyon TL ödeme yapılmıştır (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020b).

6.5. Su Kirliliğinin İzlenmesi ve Kontrolü Faaliyetleri

Balıkesir ili Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hem denizlerde hem de iç sularda su kalitesi izleme çalışmalarında bulunmaktadır. 2020 yılı için Balıkesir ilinde su kirliliğinin izlenmesi ve kontrolüne ait veriler Tablo 5.2'de gösterilmiştir.

Tablo 6.2. Balıkesir ilinde su kirliliğinin izlenmesi (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Kontrol Alanları	Kontrol Edilen Yerin Adı	İstasyon Sayısı	Alınan Numune Sayısı	
			Alıcı Ortam	Atık Su
Deniz	Ege-Marmara Denizi	2	4	
İç sular	Çay-Göl-Baraj Gölü	8	16	

Tablo 6.2'de 2020 yılı için Balıkesir ilinde su kirliliğinin izlenmesi ve kontrolüne ait veriler gösterilmiştir. Su kirliliğinin izlenmesi ve kontrolü uyarınca Ege Denizinin suyu Ayvalık ilçesinden, Marmara Denizinin suyu ise Bandırma ilçesinden üçer aylık periyodlar halinde izlenmektedir. İç sularda ise Sındırgı ilçesindeki Çaygören Baraj Gölü, Bigadiç ilçesindeki Simav Çayı, Susurluk ilçesindeki Simav Çayı, Manyas ilçesindeki Manyas Gölü, Merkez ilçedeki İkizcetepeler Baraj Gölü, Savaştepe ilçesindeki Sarıbeyler Baraj Gölü, Gönen ilçesindeki Gönen Çayı, İvrindi ilçesindeki Kocaçay'da üçer aylık periyodlar halinde su kalitesi izleme çalışması yapılmaktadır

(Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020).

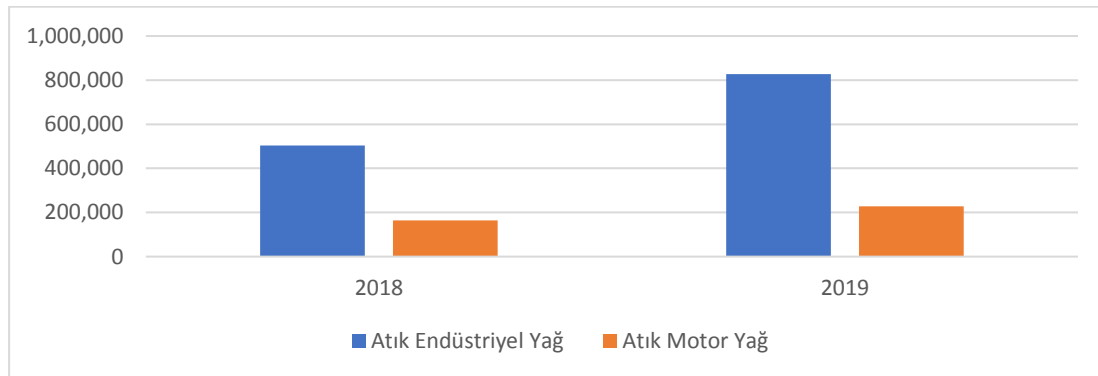
6.6. Nitrat İzleme Faaliyetleri

Balıkesir ili İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü tarafından yapılan nitrat izleme çalışmaları dahilinde 2020 yılı altı aylık dönem için 59 istasyondan 500 numune incelemeye alınmıştır. Çalışma yapılan 59 istasyonun 26'sı yeraltı ve 33'ü yerüstünde araştırma faaliyetlerini devam ettirmektedir. Yeraltı istasyonlarında 104 ve yerüstü istasyonlarında 396 olmak üzere toplam 500 numune incelenmiştir. Buna ek olarak balık ölümlerinin araştırılması için risk haritası oluşturulmuş ve bu amaçla yüzeysel sulardan 8 adet su numunesi alınmıştır. Yine çeltik üretiminin Gönen Çayı üzerindeki etkilerinin analizi amacıyla 4 adet su numunesi incelemeye alınmıştır (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020b).

Yıllara göre değerlendirildiğinde nitrat izleme kapsamında yapılan analiz sayılarında pozitif yönlü bir artışın gerçekleştiği görülmektedir. Nitekim 2014 yılında 245 olan analiz sayıları, 2015 yılında 341, 2016 ve 2017 yıllarında 424, 2018 yılında 490, 2019 yılında 496 ve 2020 yılında 500 olarak gerçekleşmiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020b).

6.7. Atık Yönetimi

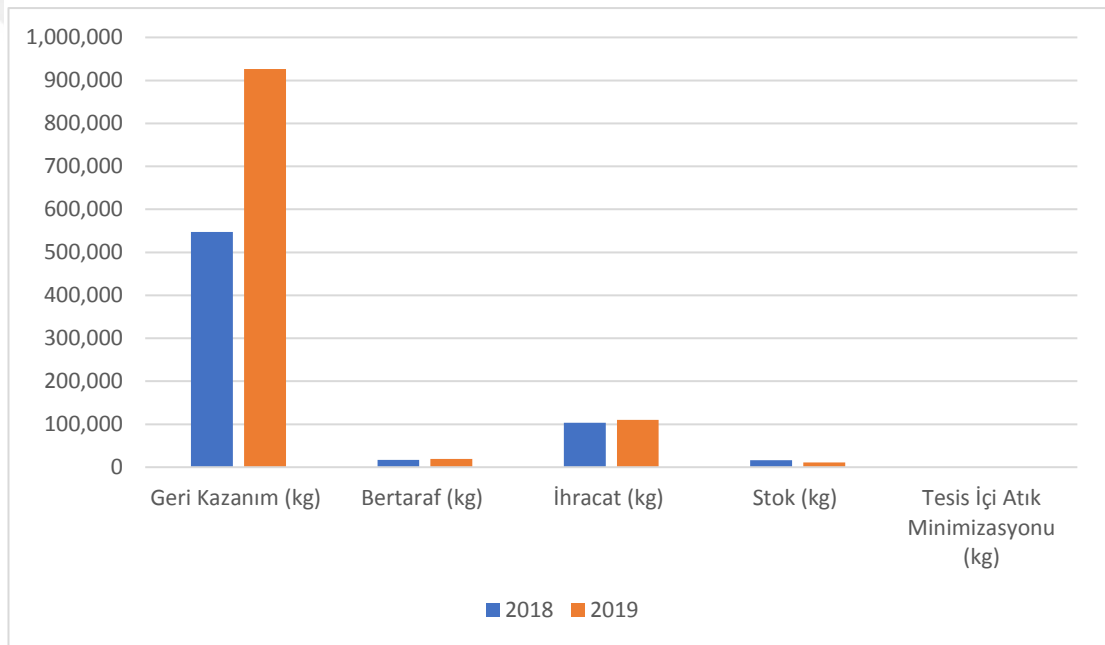
Balıkesir ili genelinde, Balıkesir İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü iş birliği ile atık yönetimi faaliyetleri uygulanmaktadır. Bu kapsamda atık madeni yağ toplama, geri kazanımı ve bertarafı ile tehlikeli atıklar, atık yönetimi kapsamında toplanmakta ve gerekli işlemler uygulanmaktadır. Balıkesir ilinde toplanan atık madeni yağ miktarları Şekil 6.2'de gösterilmiştir.

Şekil 6.2. Balıkesir ili yıllara göre atık madeni yağ miktarları (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Şekil 6.2’de Balıkesir ilinde 2018-2019 dönemine ait toplanan atık endüstriyel yağ ve atık motor yağ miktarları verilmiştir. Buna göre 2018 yılında 503,3 ton olan atık endüstriyel yağ miktarı toplanırken, bu oran 2019 yılında 828 tona yükselmiştir. Toplanan atık motor yağları ise 2018 yılında 164,6 ton olurken, 2019 yılı için bu oran 227,5 ton olarak gerçekleşmiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020c).

Atık yönetim uygulamaları kapsamında yapılan bir diğer çalışma atık yağ geri kazanımı, bertarafı, ihracatı, stoklanması ve tesis içi atık minimizasyonu uygulamalarıdır. Şekil 6.3’te Balıkesir ili atık yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları verilmiştir.

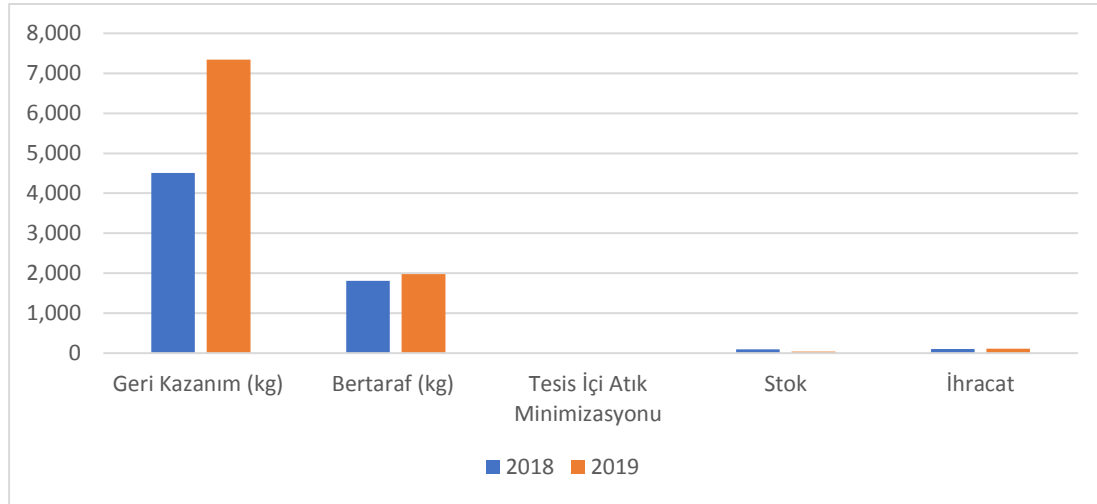

Şekil 6.3. Balıkesir ilinde atık yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları
(Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Şekil 6.3’te Balıkesir ilinde gerçekleştirilen atık yağ geri kazanımı, bertarafı, ihracatı, stoklanma ve tesis içi atık minimizasyonu miktarları verilmiştir. Buna göre 2018 yılında 547,2 ton atık yağ geri kazandırılırken, 2019 yılında 926,6 tona yükselmiştir. Atık yağ bertaraf miktarlarına bakıldığında ise 2018 yılında 16,9 ton atık yağ bertaraf edilirken, bu oran 2019 yılı için 19 ton olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında 103,7 ton atık yağ ihraç edilirken, 2019 yılında bu oran 109,9 tona yükselmiştir. Stoklama bakımından ise 2018 yılında 15,9 ton atık yağ stoklanırken, 2019 yılında stoklanma

miktarı 11 tona gerilemiştir. Tesis içi atık minimizasyonu ise verilen yıllar için hiç gerçekleştirilmemiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020c).

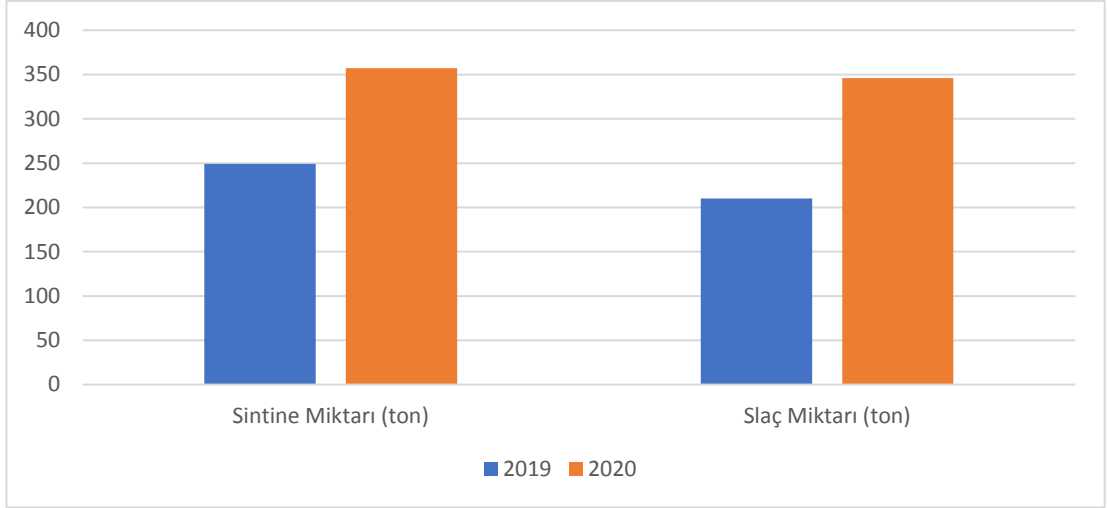
Atık yönetimi uygulaması kapsamında yapılan bir başka uygulama ise tehlikeli atık toplamaya yönelik olup; bu kapsamda Balıkesir ilinde toplanan tehlikeli atık miktarları Şekil 6.4'te verilmiştir.

Şekil 6.4. Balıkesir ili tehlikeli atık miktarları (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Şekil 6.4'te Balıkesir ilinde gerçekleştirilen tehlikeli atık geri kazanımı, bertarafı, ihracatı, stoklanma ve tesis içi atık minimizasyonu miktarları verilmiştir. Buna göre 2018 yılında 4.511 kg tehlikeli atık geri kazandırılırken, 2019 yılında bu miktar 7.340 kg olmuştur. 2018 yılında 1.813 kg tehlikeli atık bertaraf edilirken, 2019 yılında bu oran 1.975 kg olmuştur. 2018 ve 2019 yıllarında hiç tesis içi atık minimizasyonu gerçekleştirilmemiştir. 2018 yılında 93 kg tehlikeli atık stoklanırken, bu oran 2019 yılında 38 kg olarak gerçekleşmiştir. Tehlikeli atık ihracatına bakıldığında ise 2018 yılında 104 kg tehlikeli atık ihraç edilirken, 2019 yılında bu oran 110 kg'a yükselmiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020c).

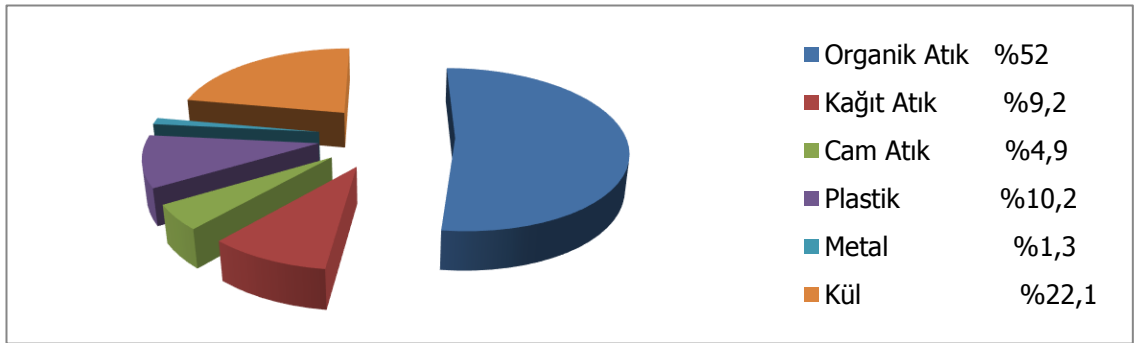
İl genelinde uygulanan bir diğer atık yönetimi uygulaması ise gemilerden atık alınması ve atıkların kontrolü şeklindedir. Balıkesir ilinde gemilerden toplanan atıklar ve atıkların kontrolü Şekil 6.5'te verilmiştir.

Şekil 6.5. Gemilerden atık alınması ve atıkların kontrolü yönetmeliği kapsamında yapılan çalışmalar (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Şekil 6.5'te 2018-2019 dönemine ait gemilerden toplanan atıkların sistine ve slaç miktarları verilmiştir. Bu kapsamda 2018 yılında sistine miktarı 249 ton olurken, bu oran 2019 yılında 357 tona yükselmiş; slaç miktarı ise 2018 yılında 210 ton olurken, bu oran 2019 yılında 346 tona yükselmiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020c).

Atık yönetimi kapsamında yapılan uygulamalardan bir diğeri de evsel katı atık toplama uygulamasıdır. Balıkesir ilinde toplanan evsel katı atık miktarı Şekil 5.6'da gösterilmiştir.

Şekil 6.6. Balıkesir ili evsel katı atık yüzdeleri (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)

Şekil 6.6'da 2019 yılı için Balıkesir ili genelinde toplanan evsel katı atık miktarı yüzde cinsinden verilmiştir. Bu kapsamda 2019 yılı için Balıkesir ilinde toplanan evsel katı atık miktarının %52'si organik atık olurken, %22,1'i kül, %10,2'si plastik, %9,2'si

kağıt, %4,9'u cam atık ve %1,3'ü metal atık olarak gerçekleşmiştir (Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020c).

7. BALIKESİR İLİ SOSYAL HİZMETLERİN YAPISI

Günümüz dünyasında var olan bütün sosyal yapıların, siyasi ve iktisadi sistemlerin merkezinde insan faktörünün bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu durumun anlamı, geçmişte olduğu kadar günümüzde de en büyük değerin yine insana verildiğidir. İnsanın sağlığı, güvenliği, mutluluğu, eğitimi ve diğer çeşitli gereksinimlerine, dolayısıyla bireysel ve sosyal hayatının kalitesine yönelmek ve bunları korumak ve geliştirmek günümüz sosyal devlet anlayışının temelinde var olan en önemli unsurlardan biridir. İnsani sorunların fonksiyonel ve gerçekçi çözümleri yaşama geçirmek amacıyla ortaya çıkan bilimsel, idari, mesleki yeni alan ve girişimler, sosyal hayat içinde kendisini yoğunlukla göstermektedir. Bu kapsamda sosyal hizmet, bu çalışma dalları içinde akla ilk gelenlerdendir (Bingöl, 2015: 69). Barker'ın (1999) tanımıyla sosyal hizmetler, insanların sağlık ve iyilik durumlarının geliştirilmesinde, insanların başkalarına bağımlı olma durumlarının engellenmesinde ve kendilerine daha yeterli hale gelmelerinde kişilerin, ailelerin, grup veya toplulukların sosyal fonksiyonlarını başarılı bir şekilde yerine getirebilmelerine katkı sağlamak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyonel personel tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin toplamıdır.

Balıkesir ili genelinde dezavantajlı gruplar öncelikli olmak üzere, korunmaya, bakıma veya yardıma gereksinim duyan aile, çocuk, engelli, kadın, yaşlı ile şehit yakınları ve gazilere 6 sosyal hizmet merkezinde hizmet verilmektedir. Söz konusu sosyal hizmet merkezleri (SHM) şu şekildedir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021):

- Altıeylül SHM
- Ayvalık SHM
- Bandırma SHM
- Bigadiç Mustafa Aygören SHM
- Edremit SHM
- Gönen SHM.

Sosyal projeler genel olarak toplum dinamiklerini hareketlendiren, sosyal empati ve iş birliğini aktaran faaliyetlerdir. Sosyal projeler, toplumun ihtiyaçlarını karşılarken, aynı zamanda sosyal ve insani değerlerin güçlenmesi konularında büyük katkılar

sağlamaktadır. Sosyal devlet anlayışının bir tezahürü olarak toplumdaki dezavantajlı yurttaşların sosyo-ekonomik ve duygusal açıdan refahlarının korunması ve güçlendirilmesi için aktif rol ve mesuliyet alan bir anlayışı yürütmek, “Sosyal ve Kültürel Bütünleşme Projesinin (SKBP)” temelini teşkil etmektedir. Bu doğrultuda T.C. Balıkesir Valiliğinin gözetiminde düzenlenen Sosyal ve Kültürel Bütünleşme Projesi, gönüllülük temelli bir yaklaşımla toplumdaki bütün kesimlerine dair farkındalık oluşturmaya, gönüllülük esaslı çalışmaların ve sosyal sorumluluk şuurunun yaygın bir hal almasının sağlanması ve güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda il genelindeki dezavantajlı gruplardan öncelikli olan birey ve grupları saptayarak, sosyo-ekonomik desteğe gereksinimi bulunan kişi ve grupların yaşam kalitelerini artırmak, söz konusu kişi ve grupların sosyal hayata katılımlarının sağlanması, sosyal kalkınmanın sağlanarak sosyal dışlanmayı engellemek, hak temelli yaklaşımları yaygın hale getirmek ve sosyal devlet anlayışını etkin olarak uygulamak amaçlanmıştır. Balıkesir ilinde yürütülen SKBP altı tema üzerine odaklanmaktadır. SKBP’nin hedef kitleleri (T.C. Balıkesir Valiliği, tbd: 1-2);

- Topluma deneyimleriyle yol gösterecek olan yaşlı yurttaşlar,
- Evde ve hastanede eğitim hizmeti almakta olan çocuklar,
- Vatana değer katan şehit yakınları ve gaziler,
- Devlet koruması altındaki çocuklar,
- Sosyo-ekonomik desteğe ihtiyacı bulunan aileler,
- Engelli yurttaşlar ve onların aileleri olarak saptanmıştır.

SKBP kapsamında saptanan hedef gruplarının her biri açısından özel iyileştirme alanları saptanarak gerekli olan faaliyet planları oluşturulmuştur. SKBP’nin gerçekleştirilmesinde katılımcı kurumlar arasında vazife ve mesuliyet paylaşımında bulunulmuştur. Hem projenin hayata geçirilmesi öncesi hem proje boyunca ve sonrasında gerçekleştirilen uygulamalarla ilişkili geri dönüşler alınması; çalışmaların koordinasyonu, süreç takibi ve değerlendirilmesi hususunda yarar sağlayacaktır (T.C. Balıkesir Valiliği, tbd: 2).

Bu kapsamda bu bölümde Balıkesir ilinde çocuk hizmetlerine yönelik faaliyetler, kadın hizmetlerine yönelik faaliyetler, engelli ve yaşlı hizmetlerine yönelik faaliyetler, aile ve toplum hizmetlerine yönelik faaliyetler, sosyal yardım hizmetlerine yönelik faaliyetler ve diğer faaliyetler, çalışmalar ve projeler incelenecektir.

7.1. Çocuk Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler

Balıkesir ilinde çocuk hizmetlerine yönelik olarak koruyucu aile, evlat edinme, sosyal ekonomik destek ve çocuk koruma kanununa göre verilen koruyucu ve destekleyici tedbirler olmak üzere dört ana faaliyette bulunmaktadır. Bu faaliyetler şu şekilde sıralanabilmektedir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021):

- Koruyucu aile hizmeti kapsamında 101'i kız ve 90'ı erkek olmak üzere 191 çocuk, 169 koruyucu aile yanında kalmaktadır.
- Evlat edindirme faaliyetleri kapsamında 2020 yılında 4 kız ve 3 erkek çocuk olmak üzere toplam 9 çocuk evlat edindirilmiştir. 2002 yılından bu yana toplam 196 çocuk evlat edindirilmiştir.
- Sosyal ekonomik destek kapsamında 1.466 çocuğun bulunduğu toplam 1.419 aileye sosyal ve ekonomik destek hizmeti sağlanmaktadır.
- İl genelinde 420 danışmanlık, 184 eğitim, 213 sağlık, 428 bakım ve 1 barınma olmak üzere çocuklara 1.246 tedbir kararı uygulanmaktadır.

SKBP kapsamında çocuklara yönelik olarak Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü (ASHİM) koordinasyonunda çocuklara yönelik “Sevgi ile El Ele” temalı proje yürütülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlıklar, İl Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) iş birliğinde şu etkinlikler gerçekleştirilmektedir:

- “Can Bağı İle Koruyucu Aile Olmak” etkinliği dahilinde il genelinde koruyucu aile olma hususunda bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi, kamu spotu ve bilgilendirici afişlerin hazırlanması ve yayınlanması,
- Koruyucu ailelerin tecrübelerinin paylaşıldığı, seminer, konferans vb. farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi,
- Koruma ve bakım altındaki çocukların akademik başarılarının artırılmasına yönelik okullarla iş birliği içinde eğitim danışmanlığı vb. çalışmalarda bulunulması,
- “Çocuk Sanat Festivali” etkinliği dahilinde, koruma ve bakım altındaki çocuklar ile sosyo-ekonomik desteğe gereksinim duyan çocukların kültür ve sanat faaliyetlerine aktif olarak katılımlarının sağlanması.

Yine SKBP kapsamında çocuklara yönelik olarak İl MEM koordinasyonunda çocuklara yönelik “Evim Okulum, Okulum Evim” temalı proje yürütülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlıklar, İl Sağlık Müdürlüğü ve ASHİM iş birliğinde şu etkinlikler gerçekleştirilmektedir:

- Ev ve hastanede özel eğitim hizmeti almakta olan öğrencilerin saptanması, gereksinimlerinin saptanması ve bir plan kapsamında saptanan bu gereksinimlerin karşılanması,
- Ev ve hastanede özel eğitim hizmeti almakta olan öğrencilere ve ailelere dair grup terapisi ve kafe buluşmaları, gezi ve doğa buluşmaları, sanatsal ve kültürel etkinlikler, gastronomi ve sağlıklı beslenme atölye çalışması, öğrenci ve ailelerin kurslara katılarak ortaya koymuş oldukları sanatsal ve kültürel ürünlerin sergilenmesi etkinliklerinin gerçekleştirilmesi.

7.2. Kadın Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler

Balıkesir ilinde kadın hizmetlerine yönelik kadın konukevi ve şiddet önleme ve izleme merkezi olmak üzere iki faaliyette bulunmaktadır. 28 kişilik kapasiteye sahip olan kadın konuk evi 2012 yılından itibaren şiddete uğrayan veya şiddete uğrama olasılığı bulunan kadın, çocuk, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru vatandaşların korunması ve bu bireylere yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine dair önlemler ile bu önlemlerin alınması ve uygulanması hizmetlerini sunmaktadır. 2020 yılı itibarıyla kadın konukevinde 16’sı yetişkin kadın ve 10’u çocuk olmak üzere 26 kişi kayıtlı olup, fiilen 15’i kadın ve 10’u çocuk olmak üzere 25 kişi kadın konukevinde kalmaktadır (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).

Kadınlara yönelik diğer bir sosyal hizmet ise şiddet önleme ve izleme merkezidir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca 2017 yılında kurulan şiddet önleme ve izleme merkezi, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, kadına karşı şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici önlemlerin etkin bir biçimde uygulanmasına dair destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, insan onuruna yaraşır etkili ve hızlı hizmet sunumu sağlayan, kadınların sosyo-ekonomik, psikolojik ve hukuki olarak güçlendirilmesi odaklı merkezlerdir (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2012).

7.3. Engelli ve Yaşlı Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler

Balıkesir ilindeki engelli ve yaşlı hizmetlerine yönelik faaliyetler, engelli bakım merkezi ile huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi ve yaşlı yaşam evi olmak üzere üç türde gerçekleştirilmektedir. İl genelindeki özel engelli bakım merkezleri 508 kişi kapasiteli olup, halihazırda 444 engelli vatandaş hizmet almaktadır (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021). Balıkesir ilindeki özel engelli bakım merkezleri Tablo 7.1’de gösterilmiştir.

Tablo 7.1. Balıkesir ilindeki özel engelli bakım merkezleri (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Adı	Yeri	Açılış Tarihi	Kapasite
Özel Ali Osman Demirtaş Vakfı Bakım Merkezi	Susurluk	2007	100
Özel Koca Seyit Bakım Merkezi	Havran	2018	72
Özel Bizim Aile Bakım Merkezi	Susurluk	2018	90
Özel Bizim Aile Bakım Merkezi 2	Susurluk	2019	100
Özel Sadıkoğlu Bakım Merkezi	Karesi	2019	96
Özel Nisa Bakım Merkezi	Karesi	2019	50

SKBP kapsamında engelli yurttaşlara yönelik olarak ASHİM koordinasyonunda engelli yurttaşlar ile onların ailelerine yönelik “Aranızdayız” temalı proje yürütülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlıklar, İl MEM, İl Sağlık Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü (GSİM) iş birliğinde şu etkinlikler gerçekleştirilmektedir:

- Engel sahibi ve engel sahibi olmayan bireylerin ortaklaşa kullanabilecekleri “Gastronomi Atölyesinin” kurulması,
- Engel sahibi ve engel sahibi olmayan bireylerin katılımları ile “Balıkesir Dayanışma Korosunun” kurulması,
- “Türkiye Milli Ampute Futbol Takımı ile Liseliler Buluşması” etkinliğinde bulunulması,
- “Goalball” sporuna yönelik saha ve takımının kurulması,
- Engel sahibi bireyler ve ailelerini kapsayan kültür ve sanat etkinliklerinin yapılması,
- Engel sahibi bireylerin yaşam alanlarını teşkil eden iç mekanların düzenlenmesi,

- Engel sahibi bireylerin ailelerinin sağlık hizmetleri, öz-bakım, psikolojik ve sosyal açıdan gelişimleri hususunda bilgi sahibi olmalarının sağlanması,
- Engel sahibi birey ve ailelerine, kurumların engel sahibi bireylere dair sunmuş olduğu hizmet alanları hususunda bilgilendirmenin gerçekleştirilmesi,
- Engel sahibi bireylerin kardeşlerine dair eğitim, izleme ve takip çalışmalarında bulunulması.

Balıkesir ilinde 1985 yılında hizmete açılan Huzurevi Müdürlüğü, 2010 tarihinde 60 yaş ve üzerindeki ihtiyaç sahibi yaşlı vatandaşları, huzurlu bir ortamda korumak ve onlara bakmak, onların sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak, devamlı bakım ve rehabilitasyona ihtiyaç duyan yaşlı vatandaşlara bakım ve rehabilitasyon hizmeti vermek amacıyla yatılı Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezine dönüştürülmüştür. Kuruluşta 65 kadın ve 103 erkek olmak üzere 168 yaşlı birey fiilen yaşamlarını devam ettirmektedir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).

Balıkesir ilindeki yaşlı vatandaşlara yönelik diğerk bir faaliyet ise özel huzurevi ve yaşlı bakım evleridir. İl genelindeki özel huzurevi ve yaşlı bakım evleri 668 kapasiteli olup, halihazırda 254 yaşlı vatandaş hizmet almaktadır (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021). İl genelindeki özel huzurevi ve yaşlı bakım evleri Tablo 7.2’de gösterilmiştir.

Tablo 7.2. Balıkesir ilindeki özel huzurevi ve yaşlı bakım evlerinin dağılımı
(Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Adı	Yeri	Açılış Tarihi	Kapasite
Özel Edremit Kızılay Huzurevi	Edremit	1989	40
Özel Güre Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Edremit	2012	100
Havran Belediyesi Şerife-Ali Soylu Huzurevi	Havran	1999	38
Özel Hayriye Şafak Yaşlı Bakımevi ve Huzurevi	Edremit	2008	30
Özel Kenan Sucuoğlu Huzurevi	Burhaniye	2006	38
Özel Altınoluk Sağlıklı Yaşam Huzurevi ve Yaşlı Bakımevi	Edremit	2013	60
Özel Altunizade Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Bandırma	2019	90
Özel Sahil Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Burhaniye	2020	107
Özel Misya Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Burhaniye	2020	165

İl genelinde yaşlı bireylere sunulan diğer bir faaliyet ise yaşlı yaşam evleridir. Yaşlı yaşam evleri, sosyo-psikolojik ve fiziki ihtiyaçlarını yardıma gerek duymadan karşılayabilen ve durumları uygun oldukları saptanan yaşlı bireylerin, sosyal çevreden soyutlanmaksızın, yaşam koşullarının yükselmesi bakımından 3-4 kişinin kaldığı ve ev ortamında bakımlarının sağlandığı ek ünitelerdir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021). İl genelindeki yaşlı yaşam evleri Tablo 7.3'te gösterilmiştir.

Tablo 7.3. Balıkesir ilindeki yaşlı yaşam evleri (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Adı	Açılış Tarihi	Kapasite
Hayal Yaşlı Yaşam Evi	2013	4
Rüya Yaşlı Yaşam Evi	2015	4

SKBP kapsamında yaşlı yurttaşlara yönelik olarak ASHİM koordinasyonunda yaşlı yurttaşlara yönelik “Sağlıkla Yaş Alıyorum” temalı proje yürütülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlıklar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV), İl Sağlık Müdürlüğü, İl MEM iş birliğinde şu etkinlikler gerçekleştirilmektedir:

- Acil ihtiyaç sahibi durumundaki yaşlı yurttaşların saptanması, izlenmesi ve gereksinimlerinin giderilmesi,
- Sağlıklı yaşlanma hususunda atölye çalışmaları ve sosyal etkinliklerde bulunulması,
- “Gastronomi ve Kuşaklar Buluşuyor Etkinliği” ile unutulmaya yüz tutmuş yöresel mutfak kültürünün ve yemek tariflerinin genç nesillere aktarılması,
- Yaşlı yurttaşların ziyareti esnasında evlerinin gündelik bakım ve temizlik gereksinimlerinin saptanarak sorunların giderilmesi.

7.4. Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınları Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler

İller genelinde valiliklerce yürütülen şehit yakınları ve gazilerin sosyal yardım ve haklardan yararlanma iş ve işlemleri 2014 yılında çıkartılan kanun kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumluluğuna tevdi edilmiş olup, şehit yakınları gazi ve gazi yakınlarına dair hizmet faaliyetleri İl Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına seyahat kartı ve istihdam olanakları sağlanırken, aynı zamanda İl Müdürlüğü tarafından ziyaret edilmekte ve çeşitli organizasyonlar düzenlenmektedir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).

2014 tarihinde yürürlüğe giren “Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği” ile şehit yakını, gazi ve yakını, vazife ve harp malulleri, yolcu taşıma hizmetinde bulunan toplu taşıma araçlarından seyahat kartları aracılığıyla ücretsiz olarak yararlanabilmektedir. Bu kapsamda 2014 yılında toplam 1.843, 2015 yılında 505, 2016 yılında 284, 2017 yılında 249, 2018 yılında 279, 2019 yılında 1.203, 2020 yılında 206 olmak üzere toplam 4.569 ücretsiz seyahat kartı şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına verilmiştir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).

T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen şehit yakınları ve gazilerin istihdamına dair iş ve işlemler 2014 yılından itibaren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı’na devredilmiştir. 2014-2020 döneminde istihdam edilen şehit yakını, gazi ve gazi yakını sayıları Tablo 7.4’te gösterilmiştir.

Tablo 7.4. Balıkesir ilinde istihdam edilen şehit yakını, gazi ve gazi yakını sayısı 2014-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Yıl	Şehit Yakını	Gazi	Gazi Yakını	Toplam
2014	62	11	57	130
2015	34	1	10	45
2016	24	1	17	42
2017	22	5	10	37
2018	25	3	8	36
2019	15	3	16	34
2020	9	2	5	16
Toplam	191	26	123	340

Tablo 7.4'te 2014-2020 döneminde istihdam edilen şehit yakını, gazi ve gazi yakını sayıları verilmiştir. Buna göre 2014 yılında 62 şehit yakını, 11 gazi ve 57 gazi yakını olmak üzere toplam 130 kişi istihdam edilirken, 2015 yılında 34 şehit yakını, 1 gazi ve 10 gazi yakını olmak üzere toplam 45 kişi istihdam edilmiştir. 2016 yılında 24 şehit yakını, 1 gazi ve 17 gazi yakını olmak üzere toplam 42 kişi, 2017 yılında 22 şehit yakını, 5 gazi ve 10 gazi yakını olmak üzere toplam 37 kişi, 2018 yılında ise 25 şehit yakını, 3 gazi ve 8 gazi yakını olmak üzere toplam 36 kişi istihdam edilmiştir. 2019 yılında 15 şehit yakını, 3 gazi ve 16 gazi yakını olmak üzere toplam 34 kişi istihdam edilirken, 2020 yılında 9 şehit yakını, 2 gazi ve 5 gazi yakını olmak üzere toplam 16 kişi istihdam edilmiştir. İlgili dönemde 191 şehit yakını, 26 gazi ve 123 gazi yakını olmak üzere toplam 340 kişi istihdam edilmiştir.

Balıkesir ilinde şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik yapılan faaliyetlerden biri de şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına gerçekleştirilen ziyaret ve düzenlenen organizasyonlardır. 2014-2020 döneminde şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına gerçekleştirilen ziyaret ve düzenlenen organizasyon sayıları Tablo 7.5'te gösterilmiştir.

Tablo 7.5. Balıkesir ilinde şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına gerçekleştirilen ziyaret ve düzenlenen organizasyon sayıları 2014-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Yıl	Ziyaretler	Organizasyonlar	Toplam
2014	0	3	3
2015	35	3	38
2016	137	5	142
2017	155	6	161
2018	220	7	227
2019	278	27	305
2020	931	0	931
Toplam	1.756	51	1.807

Tablo 7.5’te 2014-2020 döneminde ziyaret edilen ve organizasyon düzenlenen şehit yakını, gazi ve gazi yakını sayıları verilmiştir. Buna göre 2014 yılında 0 ziyaret ve 3 organizasyon düzenlenirken, 2015 yılında 35 ziyaret ve 3 organizasyon düzenlenmiştir. 2016 yılında 137 ziyaret düzenlenirken, 5 ziyaret düzenlenmiştir. 2017 yılında 155 ziyaret ve 6 organizasyon düzenlenirken, 2018 yılında 220 ziyaret ve 7 organizasyon, 2019 yılında 278 ziyaret ve 27 organizasyon, 2020 yılında ise 931 ziyaret düzenlenmiştir. İlgili dönemde toplam 1.756 ziyaret ve 51 organizasyon olmak üzere 1.807 etkinlik düzenlenmiştir.

SKBP kapsamında şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik olarak ASHİM koordinasyonunda söz konusu yurttaşlara yönelik “Şehitlerimiz ve Gazilerimize Vefa” temalı proje yürütülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlıklar, İl MEM, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Müftülüğü iş birliğinde şu etkinlikler gerçekleştirilmektedir:

- Şehit yakınları ile gazilerin Türkiye’nin kültür ve turizm merkezlerini ziyaretlerinin sağlanması,
- Şehit yakınlarından, bilhassa gençlere hitap edecek kişilerin saptanarak “Liseliler ile Vefa Buluşmaları” etkinliklerinin gerçekleştirilmesi,
- Şehitlerin isimlerinin verildiği okulların, yöneticileri ile öğrencilerinin, şehitlerin doğum günlerinde şehit ailelerine moral ziyaretinde bulunulması,
- Şehit yakınları ile gazi ailelerine bayram ziyaretlerinde bulunulması, bilhassa bayram arifelerinde toplanılması üzerine programlar düzenlenmesi,
- Hedef grup kapsamında eğitim-öğretim dönemindeki spora kabiliyeti bulunan genç bireylerin spor kurslarına katılımları ve spor malzemelerinin temini bakımından desteklenmeleri.

7.5. Aile ve Toplum Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler

Aile ve toplum hizmetlerine yönelik faaliyetler, ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi ile doğum yardımı olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi faaliyetleri kapsamında 2020 yılında 3.820 tedbir kararı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğüne bildirilmiş; 3.530 kişiye psiko-sosyal destek amaçlı görüşme gerçekleştirilmiştir (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021).

Aile ve toplum hizmetlerine yönelik faaliyetlerden bir diğeri de doğum yardımı uygulamasıdır. 2015 yılı itibarıyla uygulanmaya başlanan doğum yardımı uygulaması uyarınca Türk vatandaşlarına canlı doğan ilk çocuğu için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocukları için 600 TL doğum yardımı yapılmaktadır. 2015-2020 yılları arasında Balıkesir ilinde doğum yardımına başvuran kişi sayısı, ödeme yapılan çocuk sayısı ve ödenen toplam miktar Tablo 7.6’da verilmiştir.

Tablo 7.6. Balıkesir ilinde doğum yardımlarına kişi sayısı, ödeme yapılan çocuk sayısı ve ödenen toplam miktar 2015-2020 (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Yıl	Başvuran Kişi Sayısı	Ödeme Yapılan Çocuk Sayısı	Ödenen Miktar
2015	6.258	6.348	2.454.369,59
2016	11.318	11.522	4.484.988,26
2017	11.160	11.408	4.426.492,28
2018	11.052	11.405	4.423.628,97
2019	10.672	11.136	4.326.552,17
2020	9.342	9.736	3.784.436,48

Tablo 7.6’da 2015-2020 döneminde Balıkesir ilinde doğum yardımına başvuran kişi sayısı, ödeme yapılan çocuk sayısı ve ödenen toplam miktar verilmiştir. Buna göre 2015 yılında doğum yardımına 6.258 kişi başvururken, 6.348 çocuğa 2,4 milyon TL ödenmiştir. 2016 yılında 11.318 kişi başvurmuş ve 11.522 çocuk için 4,48 milyon TL ödenmiş, 2017 yılında başvuru sayısı 11.160 olmuş, 11.408 çocuk için 4,42 milyon TL ödenmiş; 2018 yılı için ise başvuru sayısı 11.052 olmuş, 11.405 çocuğa toplam 4,42 milyon TL ödenmiştir. 2019 yılı için 10.672 kişi başvurmuş ve 11.136 çocuk için 4,3 milyon TL ödenmiştir. 2020 yılında ise 9.342 kişi başvurmuş, 9.736 çocuğa 3,7 milyon TL ödenmiştir. 2015-2020 döneminde toplam 61.555 çocuk için 23,9 milyon TL ödeme yapılmıştır.

SKBP kapsamında sosyo-ekonomik destek ihtiyacı olan ailelere yönelik olarak SYDV koordinasyonunda söz konusu yurttaşlara yönelik “Paylaştıkça Çoğalır” temalı proje yürütülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Kaymakamlıklar, ASHİM, İl MEM, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü iş birliğinde şu etkinlikler gerçekleştirilmektedir:

- “Hoş Geldin Bebek” etkinliği dahilinde hedef grup içinde bulunan yeni doğan bebeklere hediye seti verilmesi,
- Hedef grup içindeki çocuklar için çalışma odası düzenlenmesi,

- Hedef grup içindeki ailelerin yaşam becerilerinin artırımı için aile eğitim programlarının ve iş yaşamına dair beceri eğitiminin gerçekleştirilmesi,
- Sosyal hayata dahil edilmek için iftar yemek programları, sanat ve kültür etkinliklerinin gerçekleştirilmesi gibi sosyal faaliyetlerin düzenlenmesi,
- Hedef grup içindeki eğitim-öğretim dönemindeki spora kabiliyeti bulunan gençlerin, spor kurslarına katılımları ve spor malzemelerinin temini bakımından desteklenmeleri,
- Sosyo-ekonomik gereksinimi bulunan ailelerin saptanması ve gereksinimlerinin giderilmesi,
- Engelli ve yaşlı yurttaşların evlerinde gereken onarım ve gereksinim duyulan ek tadilatların gerçekleştirilmesi.

7.6. Sosyal Yardım Hizmetlerine Yönelik Faaliyetler

Sosyal yardım hizmetleri kapsamında ihtiyaç sahibi vatandaşlara sosyal ekonomik destek ödemeleri yapılmaktadır. Sosyal ekonomik destek ödemeleri kapsamında (Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021);

- Koruma kararı altındayken aile yanına döndürülen bireylere,
- Koruma kararı alınmadan aile yanında desteklenen bireylere,
- Koruma veya tedbir kararı bulunurken yaş sınırlarını tamamlamaları sebebiyle yetiştirme yurtlarından ayrılan ve bir iş ve meslek sahibi olamayan gençlere,
- 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamına girmeyen 60 yaşını geçmiş ve 65 yaşını doldurmamış yaşlılara,
- Koruma kararı bulunmamakla beraber maddi sorunlarla karşılaşarak eğitimi devam ettiremeyecek konumdaki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine,
- Doğal afetler sebebiyle muhtaç duruma düşen aileler ve yakınlarını kaybederek kimsesiz ve korunmasız kalmış vatandaşlara,
- Olağanüstü bir felaket, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisi ve geçindirmekle yükümlü olduğu aile bireylerinin temel gereksinimlerini karşılayamayacak durumda olanlar, hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan bireylere,

- Koruyucu ailelere,
- Doğum yapanlara,
- Evde bakım hizmetinden yararlanan vatandaşlara,
- Özel Engelli Bakım Merkezlerinde hizmet alanlara yönelik ödemeler yapılmaktadır.

Balıkesir ilinde 2011-2020 yıllarını kapsayan 10 yıllık dönemde yapılan sosyal yardım ödemeleri Tablo 7.7’de verilmiştir.

Tablo 7.7. Balıkesir ilinde yapılan sosyal yardım ödemeleri 2011-2020
(Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, 2021)

Yıl	Koruyucu Aile	Sosyal Ekonomik Destek	Engelli Evde Bakım	Özel Engelli Bakım Merkezi	Doğum Yardımı	Toplam
2011	157.574,38	1.085.058,93	23.661.844,95	1.424.413,00	-	26.328.891,26
2012	191.590,93	1.812.329,72	31.935.428,05	1.618.522,00	-	35.557.870,70
2013	752.438,78	2.116.189,40	40.826.035,29	1.845.054,64	-	45.539.718,11
2014	1.307.668,69	4.078.026,82	47.228.075,00	1.972.134,83	-	54.585.905,34
2015	1.553.793,51	7.152.504,94	52.108.547,45	2.070.534,44	2.454.369,59	65.339.749,93
2016	2.029.328,61	11.721.388,57	61.345.549,31	2.286.104,94	4.484.988,26	81.867.359,69
2017	2.529.476,98	13.780.393,61	69.972.969,10	2.597.035,29	4.426.492,28	93.306.367,26
2018	3.115.551,39	15.374.410,69	83.370.327,64	4.703.949,78	4.423.628,97	110.987.868,47
2019	4.086.258,98	17.254.675,09	99.959.025,01	14.025.252,69	4.326.552,17	139.651.763,94
2020	4.925.031,43	18.671.253,59	113.486.635,99	19.608.902,69	3.784.436,48	160.476.260,18

Tablo 7.7’de Balıkesir ilinde yapılan sosyal yardım ödemelerinin yıllara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre 2011 yılında toplam 26,3 milyon sosyal yardım ödemesi yapılırken, bu miktar 2012 yılında 35,5 milyon TL’ye, 2013 yılında 45,5 milyon TL’ye, 2014 yılında 54,5 milyon TL’ye çıkmıştır. 2015 yılında artış devam etmiş, bu kapsamda toplam 65,3 milyon TL ödeme yapılmıştır. 2016 yılında 81,8 milyon TL’ye çıkan sosyal yardımlar, 2017 yılında 93,3 milyon TL, 2018 yılında 110,9 milyon TL, 2019 yılında 139,6 milyon TL, 2020 yılında ise 160,4 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

7.7. Afet Eğitim Projesine Yönelik Çalışmalar

T.C İçişleri Bakanlığınca afetlere dirençli bir Türkiye oluşturmak adına toplumda tedbir alma kültürüne öncelik tanıyan zihinsel dönüşümü gerçekleştirmek ve

yurttaşların afetlerde güvende kalabilmeleri için 2021 yılı “Afet Eğitim Yılı” olarak ilan edilmiştir. 2021 Afet Eğitim Yılı Projesi kapsamında il genelinde Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Balıkesir Orman Müdürlüğü, Balıkesir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü çeşitli projeler yürütülmektedir. Bu projeler şu şekildedir (T.C. Balıkesir Valiliği, 2021: 5-17):

- Balıkesir Üniversitesi tarafından gönüllülük faaliyetleri ve eğitim faaliyetleri olmak üzere iki temel süreç yürütülmektedir. Gönüllülük faaliyetleri kapsamında afet çantası farkındalığı ve AFAD gönüllüsü personel ve öğrenci sayılarının artırılması projeleri yürütülürken; eğitim faaliyetleri kapsamında ise gönüllü itfaiyeci eğitimleri, sivil savunma personeli eğitimi, temel afet yönetimi eğitimi, ilk yardım eğitimi, çevrimiçi/yüz yüze temel afet eğitimi projeleri yürütülmektedir.
- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından eğitim-tanıtım ve farkındalık çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda tüm yıl boyunca Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (BBB) sorumluluğunda gezici deprem eğitim aracı faaliyeti, BBB ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde il ve ilçelerde bulunan okulların eğitim aracını ziyareti, BBB ile Balıkesir İl AFAD Müdürlüğü iş birliğinde afet eğitimi tanıtımı ve farkındalık faaliyeti ve apartman acil durum toplanma alanları bilgilendirme panoları koyma faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.
- Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü tarafından ise gönüllülük faaliyetleri ve eğitim-donanım faaliyetleri olmak üzere iki temel süreç yürütülmektedir. Gönüllülük faaliyetleri kapsamında Orman Bölge Müdürlüğü (OBM) sorumluluğunda riskli mahallelerin ve gönüllülerin belirlenmesi faaliyeti, OBG, BBB, Balıkesir İl AFAD Müdürlüğü ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü sorumluluğunda sivil afet gönüllüsü faaliyetinin paydaş kurumlara tanıtılması ve sivil afet gönüllüsü yönergesinin oluşturulması faaliyetleri yürütülmektedir. Eğitim-donanım faaliyetleri kapsamında ise OBM, BBB, Balıkesir İl AFAD Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı sorumluluğunda sivil afet gönüllüsü eğitim programının oluşturulması, gönüllülere eğitimlerin verilmesi ve sertifikaların düzenlenmesi, kırsal afet acil durum tatbikatı, afet acil müdahale donanım araçları için mahallelerde düzenlemelerin yapılması, gönüllülere kişisel koruyucu donanım malzemelerinin dağıtılması faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.
- Balıkesir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) tarafından afet farkındalık eğitimleri verilmesi, çalışma gruplarının oluşturulması, il afet risklerinin

belirlenmesi ve afet risk azaltma amaç, hedef ve eylemlerin belirlenmesi amacıyla çalıştaylar düzenlenmesi, ilçe afet ve acil durum yönetim merkezi (AADYM) tarafından eğitimlerin verilmesi, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES) doğrultusunda eğitimler verilmesi, il afet müdahale planı ve farkındalık eğitimi verilmesi, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülere yönelik afet farkındalığı etkinlikleri ve kamu personelini kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer maddeler ve şüpheli posta farkındalığı konusunda bilgilendirilmesi etkinlikleri düzenlenmektedir.

- Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ise gönüllülük faaliyetleri, bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları, etkinlik temelli atölye çalışmaları, bilimsel etkinlikler ve yarışmalar olmak üzere dört temel süreç yürütülmektedir. Gönüllülük faaliyetleri kapsamında sivil afet gönüllüleri ekibi adayı olarak belirlenen gönüllülerin eğitimi ve yönetici, öğretmen ve velilerden oluşan okul AFAD gönüllüsü takımının oluşturulması, bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları kapsamında öğretmen ve yöneticilere sertifikalı ilk yardım eğitimi verilmesi, afete hazır okul projesinin hayata geçirilmesi, doğal afet sigortası ve güvenceli hayat faaliyetleri hususunda bilgilendirmelerde bulunulması, afet ve acil durum altında ilk 6 saatin önemine yönelik bilgilendirmelerde bulunulması, etkinlik temelli atölyeler kapsamında her ilçede bir tane afet farkındalığı tasarım beceri atölyesinin oluşturulması, drone arama kurtarma eğitimlerinin verilmesi, artırılmış ve sanat gerçeklik uygulamaları ile afet eğitimi, afet çantası hazırlamaya yönelik bilgilendirme, robotik ve kodlama yoluyla afet eğitimi, coğrafi bilgi sistemi uygulamaları ve afet eğitimi, oyunlaştırma yoluyla afet eğitimi, bilimsel etkinlikler ve yarışmalar kapsamında afet farkındalığı bilim şenliği, afet ve önlemler konulu ortaöğretim robotik ve kodlama proje yarışması, “afetle yaşam” tasarım yarışması ve afet farkındalığı sergisinin düzenlenmesi faaliyetleri düzenlenmektedir.

7.8. Roman Vatandaşların Statülerini İyileştirmeye Yönelik Faaliyetler, Çalışmalar ve Projeler

İl genelinde gerçekleştirilen bir diğer sosyal hizmet faaliyet alanı da Roman vatandaşların statülerini iyileştirmeye yönelik faaliyetlerdir. Bu kapsamda Kaymakamlıklar, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, ASHİM, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Müftülüğü iş birliğinde etkinlikler

gerçekleştirilmektedir. Kaymakamlıklar koordinasyonunda Roman vatandaşlara yönelik olarak;

- Kimlik kartı bulunmayan vatandaşlara kimlik kartının verilmesi,
- Resmi nikahı olmayan vatandaşların nikah işlemlerinin gerçekleştirilmesi,
- Toplu sünnet törenlerinin gerçekleştirilmesi,
- SYDV vasıtasıyla eğitim ve aile yardımlarında bulunulması,
- Madde bağımlısı vatandaşların tedavi ettirilmesi,
- Roman vatandaşların yoğunlukta olduğu mahallelere yönelik sosyal kapsamlı projelerin hazırlanması ve söz konusu projelerde SYDV olanaklarının daha etkin bir şekilde kullanımı,
- Metruk binaların yıkımı,
- Roman vatandaşlara dair iyileştirme çalışmaları ve sosyal kapsamlı projelerin izlenmesi ve koordine edilmesi, bu kapsamda kamu kurumları ve belediyeler tarafından yürütülen çalışmaların takibi ve koordinasyonu,
- Güvenlik bakımından gereksinim duyulan bölgelere güvenlik kamera sistemlerinin kurulması ve eksikliklerin giderilmesi çalışmalarında bulunulmaktadır.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi koordinasyonunda Roman vatandaşlara yönelik olarak;

- Roman vatandaşların yerleşik olduğu mahallelerde halı saha kurulması,
- Sokakların müsait olduğu yerlerine basket potalarının ve tenis kortlarının kurulması,
- Park ve bahçelerin spor ve dinlenme amacıyla düzenlenmesi,
- Gençler ve çocuklar için kitap kafelerin kurulması,
- Gençlik merkezlerine ulaşım için otobüs ring seferlerinin uygulanmasının başlatılması,
- Yazlık sinema etkinliklerinin yaz aylarında haftalık bazda gerçekleştirilmesi çalışmalarında bulunulmaktadır.

ASHİM koordinasyonunda genel eğitimler ve meslek edindirme kursları ve sertifika programları çalışmalarında bulunulmaktadır.

Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü koordinasyonunda Roman vatandaşlara yönelik olarak;

- Gençlik kamplarının düzenlenmesi,

- Tiyatro grubu ve koro faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- Kültür turlarının düzenlenmesi,
- Gençlik merkezlerinin kurulması veya mevcut gençlik merkezlerinden yararlanmak adına planlamada bulunulması, ulaşım olanağı ve spor malzemesi sağlanması,
- Okulların spor malzemesi açısından desteklenmesi,
- Spor kamplarından yararlanan Roman gençlerin sayıca artırılması, kabiliyetleri kapsamında spor kulüplerine yönlendirme işlemlerinin yürütülmesi,
- Sporda kabiliyet taramalarının gerçekleştirilmesi çalışmalarında bulunulmaktadır.

 l Sağlık Müdürlüğü koordineasyonunda Roman vatandaşlara yönelik olarak;

-  lkokul dönemindeki çocuklara dair ağız ve diş sağlığı, işitme ve görme taramalarında bulunulması,
- Kanseri Tarama Tıraracılığıyla kadınlara meme ve rahim ağzı kanseri taramalarının gerçekleştirilmesi, bütün yurttaşlara dair kolorektal kanseri taramalarında bulunulması.

7.9. Diğer Faaliyetler,  alışmalar ve Projeler

 l genelinde vatandaşların çeşitli konularda bilgilendirilmelerinin sağlanması, eğitim hizmetlerinin sürdürülmesi ve kadınların ekonomik özgürlüklerinin desteklenmesi adına faaliyetler, çalışmalar ve projeler yürütülmektedir.

Bu faaliyetlerden ilki cinsel istismar ve ihmal eğitimine yöneliktir. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının temel hedeflerinden biri konumundaki önleyici hizmetler dahilinde, Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından sağlanan Teknik Destek Projesi kapsamında cinsel istismar ve ihmal eğitimi programı gerçekleştirilmiştir. Düzenlenen eğitim programı sonucunda kurum personeline (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir  l Müdürlüğü, 2021);

- Çocuklarla iletişimlerinin olumlu olarak değişim gösterilmesinin sağlanması,
- Cinsel istismar ve ihmal vakalarında kamu personelinin kendi aralarındaki iletişiminin güçlendirilmesinin sağlanması,
-  rnek vakalarda edinecek oldukları gözlem sonucunda iletişim ve çözüm odaklı tecrübelerin artmasının sağlanması,

- Cinsel istismara yönelik ilgili kanun maddeleri ve değişen kanunlara yönelik bilgi sahibi olmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Cinsel istismar ve ihmal eğitimi kapsamında aile ve çocukta amaçlanan durumlar şu şekildedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir İl Müdürlüğü, 2021):

- Risk altında yer alan çocukların ebeveynlerinin bilinçlendirilmesi,
- Ebeveynlerin çocukta cinsel istismara yönelik belirtileri fark etmeleri durumunda hangi yollara başvuracaklarına yönelik bilgi sahibi olmalarının sağlanması,
- Okullarda dolaylı olarak yapılacak olan bilgilendirme çalışmaları aracılığıyla çocukların mahremiyet eğitimine yönelik bilgilendirilmeleri,
- Okullarda çocuklara verilecek olan seminerler sonucunda cinsel istismara sebebiyet veren vaka ve kişiler hakkında bilgilendirilmeleridir.

Cinsel istismar ve ihmal eğitimi kapsamında il ve bölgesel kapsamda amaçlanan durumlar ise şu şekildedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir İl Müdürlüğü, 2021):

- Çocukların cinsel istismar ve ihmalden olabildiğince uzaklaştırılması,
- Cinsel istismar hususunda il genelinde suç oranlarında düşüş sağlanması,
- Toplumda cinsel istismar ve ihmale yönelik bilincin artırılması ve yasal düzenlemelerden haberdar olmaları,
- Hedeflenen seviyede eğitim verilerek psikolojik, fiziksel ve sağlıklı bireyler yetiştirilmesine önemli oranda katkı sağlanması.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü tarafından düzenlenen bir diğer faaliyet ise robotik ve kodlama atölyesi etkinliğidir. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü bünyesinde yer alan proje ekibinin yerel olanaklar ve Okul Destek Projesi aracılığıyla kurulmuş “Robotik ve Kodlama Atölyesi” nde öğrencilere, robotlara ne şekilde işlev katılacağı, robotların nasıl programlanacağı ve ne amaçlar için kullanılacağı öğretilmekte olup; ayrıca başta çocuk evleri ve sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanan çocuklar olmak üzere, il genelinde talep eden çocuklara gruplar halinde “kodlama, arduino, robotik ve akıl oyunları” eğitimleri verilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir İl Müdürlüğü, 2021).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir İl Müdürlüğü tarafından uygulanan bir başka faaliyet ise, kadınların ekonomik özgürlüğüne destek verilmesine yöneliktir. Söz konusu projenin temel hedefi, dezavantajlı konumdaki kadınların ekonomik özgürlükleri ve kişisel gelişimlerine destek sağlanmasıdır. Bu kapsamda söz konusu proje sonucunda şu faydalar öngörülmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir İl Müdürlüğü, 2021):

- Sosyal çalışma görevlilerinin, dezavantajlı konumdaki kadınlara rehberlikte bulunma hususundaki temel kabiliyetlerini geliştirme,
- Avrupa Birliği, uluslararasılaşma, yabancı dil yetisi edindirme, kendini geliştirme, girişimcilik, sosyal medya gibi konularda beceri ve yeni fikirler edinme,
- Şiddet gören kadınlara yönelik daha etkili rehberlik hizmeti sunabilme,
- İl genelinde şiddete maruz kalan kadın sayısında azalma,
- Yetişkin eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunma,
- Erasmus+ projelerinin sunduğu yararları, dezavantajlı konumdaki bireylerin ulaşımına şans tanıma,
- Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığının stratejik hedef planlarına erişmesine katkıda bulunmak.

Sosyal hizmetler kapsamında yürütülen bir başka faaliyet ise sokak hayvanlarına yönelik gerçekleştirilen çalışmalardır. Bu kapsamda Balıkesir Valiliği, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Kaymakamlıklar, İlçe Belediyeleri arasında yapılan görev dağılımı şu şekildedir:

Balıkesir Valiliğinin sokak hayvanlarına yönelik çalışmaları;

- İl genelindeki Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile görüşmelerde bulunulması, STK'ların ilçe belediyeleriyle işbirliği içinde olmalarının sağlanması ve gerekli durumlarda paylaşım toplantılarında bulunulması şeklindedir.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin sokak hayvanlarına yönelik çalışmaları;

- Sokak hayvanlarının korunmasına yönelik olarak ilgili alanda ilçe belediyeleriyle koordineli bir şekilde çalışılması,

- İlçe belediyeleri ile koordineli bir şekilde, barınak gereksinimi bulunan Edremit ve Erdek ilçelerinde barınak kurulması çalışmaları dahilinde iş takviminin oluşturulması ve barınak yapım sürecinin takibi,
- Acil durumda müdahalenin kolaylaştırılması, merkez barınaklarda oluşan yoğunluğu engellemek ve hayvanların bulaşıcı hastalık kapma riskini minimize etmek amacıyla Bandırma ve Ayvalık ilçelerinde “butik barınak” yapılması,
- Sokak hayvanlarının tedavi ve bakımına yönelik olarak “Mobil Otobüs” hizmetinin başlatılması,
- Kaza ve yaralanma gibi acil durumlarda hayvanlara acil müdahalenin hızlandırılması ve hayvanların barınaklara ulaştırılmalarının kolaylaştırılması amacıyla “Hayvan Ambulansı” temini ve gereken donanımın kurularak hizmete sunumu,
- Sokak hayvanlarının kısırlaştırma çalışmalarına yönelik sistemsel eksikliklerin karşılanması, bu konuda ilçe belediyeleriyle koordineli bir şekilde toplama, kısırlaştırma, tekrar alana bırakma çalışmalarının düzenlenmesi ve bu konuda devamlılığı olan bir mekanizmanın kurulması,
- Bütün ilçe belediyelerinin bünyelerinde sahipsiz hayvan toplama ekiplerinin kurulması ve toplama alanlarının oluşturulması amacıyla gerekli çalışmalarda bulunulması,
- İl genelindeki sahipsiz hayvanlara “mikro çip takılması” uygulamasının ilanı ve gerekli desteğin sağlanması,
- Sokak hayvanlarının korunması hususunda toplumsal farkındalığın artırılması amacıyla afişler, fragmanlar, led ekranlar, toplu taşıma araçları için görseller gibi görünürlük etkinliklerinin yürütülmesi şeklindedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğünün sokak hayvanlarına yönelik çalışmaları;

- Valilik eşgüdümünde sokak hayvanları korunması çalışmasının yürütülmesinde mesul kurum olarak sekretarya çalışmalarında bulunulması,

- Valilik eşgüdümünde sokak hayvanlarının korunması çalışması dahilinde altı aylık periyodlar halinde çalışmaların takibinin gerçekleştirilmesi ve değerlendirme raporunun valiliğe sunulması,
- Paydaş kurumlarla koordineli bir şekilde sokak hayvanlarının sahiplendirilme çalışmalarının yürütülmesi,
- Sokak hayvanlarının beslenmesi etkinliklerinin İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerine bağlı “Haydi” ekipleri ile koordineli bir şekilde gerçekleştirilmesi,
- İlçe belediyeleriyle koordineli biçimde mevcut barınakların bakım ve iyileştirilmesi çalışmaları için belediyeler arası vazife ve mesuliyet paylaşımında bulunulması,
- İl genelinde gerçekleştirilecek sokak hayvanları kampanyalarına gerekli desteğin sunulması, bu konuda öncelikli olarak Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından led ekran ve billboardlarda yayınlamak maksadıyla poster ve görsel materyallerin temini,
- 4 Ekim Hayvanları Koruma Günü faaliyetleri doğrultusunda İl MEM ile iş birliğinde bulunulması, resim ve şiir yarışmalarının yanında okullarda farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi,
- Sokak hayvanlarının korunması hususunda etkinlikte bulunan STK’lar ve yerel hayvan gönüllüleri ile iş birliği ve iletişim halinde bulunulması, öncelikli olarak söz konusu kuruluşların isim ve irtibat bilgilerinin yer aldığı listenin valiliğe sunulması faaliyetler ve toplantılarda bulunulması,
- İl genelinde veteriner hekimlerin katılacakları bir toplantının düzenlenmesi şeklindedir.

İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nün sokak hayvanlarına yönelik çalışmaları;

- T.C. Balıkesir Valiliği, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü ile eşgüdümlü olarak çalışmalar yürütülmesi,
- Kırsal alanlardaki kuduz vb. hastalıklar dikkate alınarak sahipli hayvanlar açısından gerekli aşılama çalışmalarında bulunulması,

- Sahipli hayvanların sokağa bırakılmalarının önlenmesi için hayvanlara mikroçip takılması, sahip bilgilerinin saklanması hususunda Balıkesir Veteriner Hekimler Odası ile protokol düzenlenmesi ve mesuliyetler ile ilgili gereken takibin yapılması,
- Sahiplendirilen sokak hayvanlarının takibinin gerçekleştirilmesi ve bu hayvanları sahiplenen ailelerin ödüllendirilmesi çalışmalarının yürütülmesi,
- İl genelinde gerçekleştirilecek olan sokak hayvanları kampanyalarına yönelik gerekli desteğin tedariki şeklindedir.

Kaymakamlıkların sokak hayvanlarına yönelik çalışmaları;

- Mahalle muhtarları ile koordineli bir biçimde gerekli duyuru, ilan ve yazıların paylaşılması ve farkındalık çalışmalarının yürütülmesi,
- Cami imamlarıyla görüşmelerin sağlanarak Cuma hutbelerinde hayvanların korunmasına yönelik konularda gerekli duyuruların yapılması,
- İl genelinde gerçekleştirilecek sokak hayvanları kampanyalarına gerekli desteğin sağlanması,
- Sokak hayvanlarının korunması, toplanması, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi barınağına götürülerek kısırlaştırılması ve tekrar alana bırakılma çalışmalarını içeren ve söz konusu görev paylaşımı kapsamında meydana getirilen iş planının sağlıklı bir şekilde işleyişinin devamlı olarak izlenmesi ve gerekli durumlarda iş birliğinin sağlanması,
- Tüm ilçe belediyelerinin bünyelerinde sahipsiz hayvan toplama ekiplerinin kurulması ve toplama alanlarının oluşturulması maksadıyla gerekli çalışma ve görüşmelerin başlatılması şeklindedir.

İlçe belediyelerinin sokak hayvanlarına yönelik çalışmaları;

- Hayvan klinik hizmetinin bulunmaması nedeniyle acil durumlarda gerekli olan müdahalenin gerçekleştirilememesi gibi aksaklıkların giderilmesi maksadıyla gereken çalışmaların başlatılması,
- Sokak hayvanları barınağı bulunan belediyelerin, söz konusu barınakları tam kapasite ile etkin bir duruma getirilmesi,

- İlçesinde sokak hayvanları barınağı yer almayan belediyeler tarafından Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ile gereken koordinasyonun sağlanarak sokak hayvanlarının sistematik bir şekilde toplanması, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi barınağına götürülmesi ve kısırlaştırma çalışması yapılması süreçlerinin, oluşturulacak bir sistem kapsamında devamlılığı sağlanarak yürütülmesi,
- Edremit ve Erdek ilçelerinde sokak hayvanları için barınak yapılması,
- Tüm ilçe belediyelerinin bünyelerinde sahipsiz hayvan toplama ekiplerinin kurulması ve toplama alanlarının oluşturulması maksadıyla gerekli çalışma ve görüşmelerin başlatılması,
- İl genelinde gerçekleştirilecek sokak hayvanları kampanyalarına gerekli desteğin sağlanması şeklindedir.

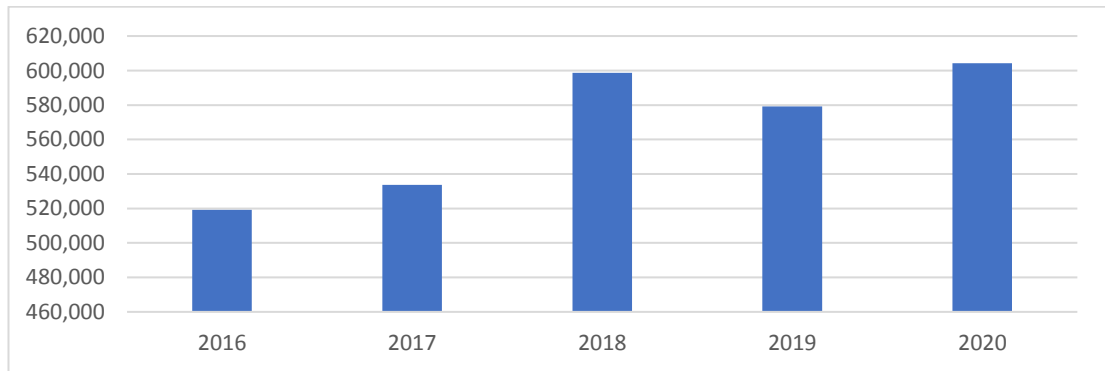
8. BALIKESİR İLİ SOSYO-EKONOMİK YAPISI

Toplumsal yapıyı ilgilendiren her konu “sosyal” kavramının içinde yer almaktadır. Toplumsal yapıyı oluşturan insanlar ise sosyal kavramının temel yapı taşı teşkil etmektedir. Kitlese her nevi insan ilişkisi, sosyal yapının içinde incelemeye değer hususlar olarak ayrılmakta ve belirginleşmektedir. Sosyal ilişkiler kapsamında ekonomi ise sınırlı kaynakların daha verimli olarak kullanılabilmesi, üretilen maddi değerın bölüşümünü ve tüketimini konu alan sosyal bir bilimdir. Bir toplum içinde refahın tesisi açısından bireylerin sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş olmaları beklenmektedir (Özdemir, 2017: 7).

Bu bölümde Balıkesir ilinin sosyo-ekonomik yapısını oluşturan ticaret faaliyetleri, sanayi faaliyetleri, tarım faaliyetleri, il genelindeki istihdam oranları ve istihdama yönelik faaliyetler ile il genelindeki sivil toplum kuruluşları incelenecektir.

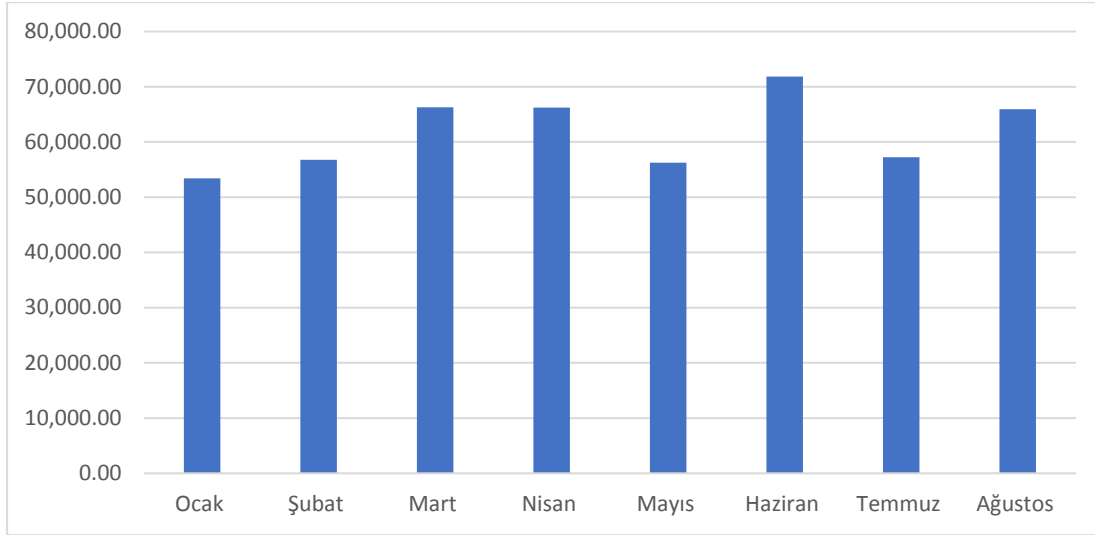
8.1. İl Genelindeki Ticaret Faaliyetleri

Balıkesir ilinde ekonomik yapısı gereği hem ihracat hem ithalat faaliyetleri yürütölmektedir. Nitekim sanayi sektörüne yapılan yatırımların son dönemde ivme kazandığı ilde, artış gösteren ihracat kapasitesi dikkat çekmektedir. Gıda, maden, mermer, sentetik çuval, elektrikli araç, kimyasal madde gibi 50 çeşit ürün, ilin ihracat ağında yerini almıştır. Bu kapsamda Balıkesir’in başlıca ihracat ürünleri arasında ağaç mamulleri ve orman ürünleri, elektrik-elektronik ürünler, kimyevi maddeler ve mamulleri, hayvansal ürünler, zeytin ve zeytinyağı, makine ve ekipmanlar, tekstil ürünleri ve diğer sanayi ürünleri sayılabilmektedir (Anonim, 2019: 29). Balıkesir ilinin 2016-2020 dönemine ait ihracat verileri Şekil 8.1’de gösterilmiştir.

Şekil 8.1. Balıkesir ilinin ihracat verileri 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021)

Şekil 8.1’de Balıkesir ilinin 2016-2020 dönemine ait ihracat oranları verilmiştir. Buna göre 2016 yılında 519,2 milyon dolarlık ihracat yapılırken, 2017 yılında bu miktar 533,7 milyon dolara, 2018 yılında ise 598,7 milyon dolara yükselmiştir. 2019 yılında 579,2 milyon dolara gerileyen ihracat miktarı, 2020 yılında ise artarak 604,1 milyon dolara yükselmiştir. Şekil 8.2’de Ocak-Ağustos 2021 tarihleri arasında Balıkesir ilinin ihracat oranları verilmiştir.

Şekil 8.2. Balıkesir ilinin ihracat oranları Ocak-Ağustos (Ticaret Bakanlığı, 2021)

Şekil 8.2’de Balıkesir ilinde Ocak-Ağustos 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen ihracat miktarı verilmiştir. Buna göre 2021 yılında dalgalı bir eğilim gösteren ihracat oranlarının, Covid-19 salgınına rağmen bir önceki yıla göre daha yüksek bir artış hızı kaydettiği görülmektedir. 2020 yılının 12 ayında toplam 604,1 milyon dolar oranında bir ihracat oranı kaydedilirken, 2021 yılının 8 ayında ihracat oranının 493,9 milyon dolar olarak kaydedildiği dikkat çekmektedir. Bu kapsamda Ocak 2021 tarihinde 53,3 milyon dolarlık ihracat gerçekleşirken, Şubat 2021 tarihinde 56,7 milyon dolar, Mart 2021 tarihinde ise 66,27 milyon dolarlık ihracat gerçekleşmiştir. Nisan 2021 tarihinde ufak bir düşüşle 66,22 milyon dolara gerileyen ihracat miktarı, Mayıs 2021 tarihinde tekrar gerileyerek 56,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Haziran 2021 tarihinde 71,8 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat miktarı, Temmuz 2021 tarihinde 57,2 milyon dolara gerilemiş, Ağustos 2021 tarihinde ise 65,9 milyon dolara yükselmiştir. 2016-2020 döneminde Balıkesir ili ile Türkiye genelinde gerçekleştirilen ihracat miktarları Tablo 8.1’de verilmiştir.

Tablo 8.1. Balıkesir ili ve Türkiye genelinde gerçekleştirilen ihracat miktarı 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021a)

Bölge	2016	2017	2018	2019	2020
Balıkesir	519.248	533.760	598.754	579.246	604.146
Türkiye	187.886.886	222.572.926	214.148.535	195.670.019	204.311.413

Tablo 8.1’de 2016-2020 döneminde Balıkesir ili ile Türkiye genelinde gerçekleştirilen ihracat oranları mukayese edilmiştir. Buna göre 2016 yılında Türkiye’de 186,8 milyar dolar oranında ihracat gerçekleşirken, Balıkesir ilinde ise Türkiye genelinin %0,27’si kadar ihracat gerçekleşerek toplamda 519,2 milyon dolarlık ihracat gerçekleşmiştir. 2017 yılında ise hem Balıkesir ilinde hem de Türkiye’de ihracat oranları artmış, bu kapsamda Türkiye’de toplam 222,5 milyar dolar oranında ihracat gerçekleşirken, Balıkesir ilinin toplam ihracattaki payı %0,23’e gerileyerek 533,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında Balıkesir ilinde ihracat oranı artarken, Türkiye’de bu oran gerilemiş; Türkiye’nin toplam ihracatı 214,1 milyar dolar olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinin toplam ihracattaki payı %0,27’ye ve toplam ihracat oranı 598,7 milyon dolara yükselmiştir. 2019 yılında ise hem Balıkesir ilinde hem Türkiye’de ihracat oranları gerilemiştir. 2019 yılında Türkiye genelinde ihracat 195,6 milyar dolar olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinin toplam ihracattaki payı %0,29’a yükselmiş, ancak toplam ihracat miktarı bir önceki yıla göre düşerek 579,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında ise hem Balıkesir ilinde hem Türkiye için ihracatın artış gösterdiği bir yıl olmuştur. Balıkesir ilinde toplam ihracat miktarı Türkiye’nin toplam ihracatının %0,29’u olan 604,1 milyon dolara yükselirken, Türkiye’nin toplam ihracatı ise 204,3 milyar dolara yükselmiştir. Balıkesir ili ihracat verilerinin sektörel dağılımı Tablo 8.2’de verilmiştir.

Tablo 8.2. Balıkesir ili ihracat verilerinin sektörel dağılımı (TİM)

Sektör	2020	2021	Değişim
Çelik	15.910,54	23.211,14	%45,9
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	3.931,03	4.682,82	%19,1
Demir ve Demir Dışı Metaller	16.188,49	20.536,92	%26,9
Deri ve Deri Mamulleri	1.411,45	1.967,27	%39,4
Diğer Sanayi Ürünleri	30,86	20,89	-%32,3
Elektrik Elektronik	70.235,75	59.089,88	-%15,9
Fındık ve Mamulleri	0,00	3,54	
Gemi ve Yat	158,62	1.387,63	%774,8
Halı	314,73	116,71	-%62,9
Hazır Giyim ve Konfeksiyon	40.225,56	49.150,44	%22,2
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	7.652,93	9.041,29	%18,1
İklimlendirme Sanayii	3.358,17	2.925,84	-%12,9
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	23.279,99	31.745,98	%36,4
Kuru Meyve ve Mamulleri	27,48	29,55	%7,6
Madencilik Ürünleri	22.689,98	33.663,10	%48,4
Makine ve Aksamları	20.195,55	27.180,28	%34,6
Meyve Sebze Mamulleri	10.662,36	9.336,64	-%12,4
Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri	9.014,91	12.390,85	%37,4
Mücevher	0,64	20,79	%3158,2
Otomotiv Endüstrisi	30.733,44	52.073,71	%69,4
Savunma ve Havacılık Sanayii	6.977,73	30.035,47	%330,4
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	93.753,64	117.103,47	%24,9
Süs Bitkileri ve Mam.	2.810,44	3.983,58	%41,7
Tekstil ve Hammaddeleri	1.388,97	3.646,92	%162,6
Yaş Meyve ve Sebze	65,01	19,10	-%70,6
Zeytin ve Zeytinyağı	811,04	592,89	-%26,9
TOPLAM	381.829,31	493.956,69	%29,4

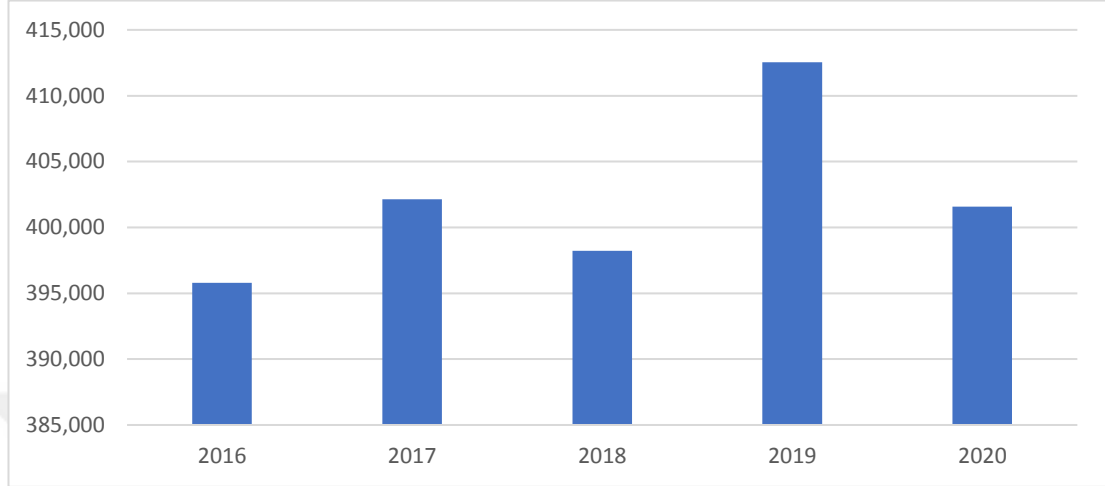
Tablo 8.2’de Balıkesir ili ihracat verilerinin sektörel dağılımı verilmiştir. Sektörel bazda bakıldığında ise Ocak-Ağustos 2021 tarihleri arasında en fazla ihracatın 117,1 milyon dolar ile su ürünleri ve hayvansal mamuller olduğu, Ocak-Ağustos 2020 ile Ocak-Ağustos 2021 dönemi arasında en fazla artışın %3158,2 ile mücevher sektörüne ait olduğu, en fazla düşüşün ise -%70,6 ile yaş meyve ve sebzede gerçekleştiği görülmektedir (TİM, 2021).

Detaylı bir şekilde bakıldığında il genelinde Ocak-Ağustos 2020 tarihleri arasında çelik ihracatı 15,9 milyon dolar olarak gerçekleşirken, 2021 yılının aynı dönemi için %45,9’luk bir artışla 23,2 milyon dolara yükseldiği görülmektedir. Çimento, cam, seramik ve toprak ürünleri sektöründe Ocak-Ağustos 2020 döneminde 3,9 milyon dolarlık ihracat gerçekleşirken, 2021 yılının aynı dönemi için bu oran %19,1’lik artışla 4,6 milyon dolara yükselmiştir. Demir ve demir dışı metaller sektöründe Ocak-Ağustos 2020 döneminde 16,1 milyon dolarlık ihracata karşılık 2021 yılının aynı dönemi için %26,9’luk bir artışla 20,5 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleşmiştir. Deri ve deri mamulleri grubunda Ocak-Ağustos 2020 döneminde 1,4 milyon dolarlık

ihracat gerçekleşirken, 2021 yılı aynı dönemi için %39,4'lük bir artışla 1,9 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleşmiştir. Diğer sanayi ürünleri grubunda ise Ocak-Ağustos 2020 döneminde 30,8 bin dolar oranında ihracat gerçekleşirken, bir sonraki yılın aynı döneminde-%32,3 oranında bir düşüş yaşanmış ve bu dönemde diğer sanayi ürünleri ihracatı 20,8 bin dolara gerilemiştir. Elektrik ve elektronik ürün grubuna bakıldığında Ocak-Ağustos 2020 döneminde Balıkesir ilinin toplam ihracatının 70,2 milyon dolar olduğu, bir sonraki yılın aynı dönemi için ise bu oranın %32,3'lük bir düşüş sergilediği ve 59 milyon dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir. Fındık ve mamulleri ürün grubunda Ocak-Ağustos 2020 döneminde hiç ihracat gerçekleşmezken, bir sonraki yılın aynı döneminde ise 3,5 bin dolarlık bir ihracat gerçekleşmiştir. Gemi ve yat grubunda ise Ocak-Ağustos 2020 döneminde 158,6 bin dolarlık ihracat gerçekleşirken, bir sonraki yılın aynı döneminde gemi ve yat grubu ihracatı %774,8 artışla 1,3 milyon dolara yükselmiştir. İhracatı gerileyen bir diğer ürün grubu ise halı olmuştur. Ocak-Ağustos 2020 döneminde 314 bin dolarlık halı ihracatı gerçekleşirken, bir sonraki yılın aynı döneminde %62,9 oranında bir gerileme ile 116 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. Hazır giyim ve konfeksiyon ürün grubuna bakıldığında Ocak-Ağustos 2020 döneminde 40,2 milyon dolarlık ihracat oranına karşılık bir sonraki yılın aynı döneminde bu oran %22,2'lik bir artışla 49,1 milyon dolara yükselmiştir. Hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri ürün grubunda ise Ocak-Ağustos 2020 döneminde ihracat oranları 7,6 milyon dolar olarak gerçekleşirken, Ocak-Ağustos 2021 döneminde ise %18,1 oranında bir artışla 9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İklimlendirme sanayi ürün grubunda ise gerileme yaşanmış, Ocak-Ağustos 2020 döneminde 3,3 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat oranı, Ocak-Ağustos 2021 döneminde %12,9 oranında bir düşüş sergileyerek 2,9 milyon dolara gerilemiştir. Kimyevi maddeler ve mamulleri ise artış gösteren bir ürün grubu olmuştur. Ocak-Ağustos 2020 döneminde 23,2 milyon dolar olarak gerçekleşen kimyevi maddeler ve mamulleri ihracatı, 2021 yılının ilk 8 ayında %36,4 oranında bir artışla 31,7 milyon dolara yükselmiştir. Kuru meyve ve mamulleri ürün grubuna bakıldığında 2020 yılının ilgili döneminde 27,4 bin dolar olarak gerçekleşirken, 2021 yılının ilgili döneminde ise %7,6'lık bir artışla 29,5 bin dolara yükselmiştir. Madencilik ürünleri grubu ise 2020 yılının ilk 8 ayında 22,6 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleşirken, 2021 yılının ilk 8 ayında bu miktar %48,4 oranında artarak 33,6 milyon dolara yükselmiştir. Makine ve aksamaları ürün grubuna bakıldığında Ocak-Ağustos 2020 döneminde 20,1

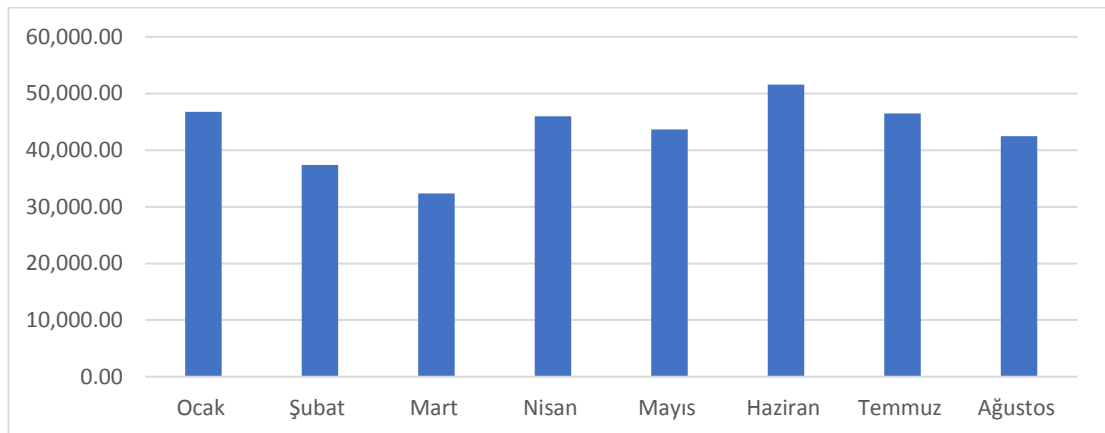
milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat miktarı, bir sonraki yılın aynı döneminde %34,6 oranında bir artış sergileyerek 27,1 milyon dolara yükselmiştir. Meyve sebze mamulleri ürün grubunda ise gerileme gerçekleşmiş, 2020 yılının ilk 8 ayında 10,6 milyon dolarlık ihracata karşılık, 2021 yılının aynı dönemi için ihracat oranı %12,4 gerileyerek 9,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracatta artışı gerçekleşen bir diğer ürün grubu ise mobilya, kağıt ve orman ürünleri olmuştur. 2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde 9 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat oranı, 2021 yılının aynı döneminde %37,4 oranında bir artışla 12,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içinde artışı en çok gerçekleşen ürün grubu mücevher olmuştur. Ocak-Ağustos 2020 döneminde 0,6 bin dolar olan mücevher ihracatı, Ocak-Ağustos 2021 döneminde %3158,2 artışla 20,7 bin dolara yükselmiştir. Otomotiv endüstrisi grubuna bakıldığında ise 2020 yılının ilgili döneminde 30,7 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat oranı, 2021 yılında ise %69,4 oranında artış sergileyerek 52 milyon dolara yükselmiştir. Yüksek oranda artış gösteren bir diğer ürün grubu ise savunma ve havacılık sanayii olmuştur. 2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde 6,9 milyon dolar olarak gerçekleşen savunma ve havacılık sanayii ihracatı, 2021 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise %330,4 artışla 30 milyon dolara yükselmiştir. Su ürünleri ve hayvansal mamuller ürün grubunda ise 2020 yılının ilgili döneminde 93,7 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat oranı, 2021 yılının ilgili döneminde %24,9 oranında bir artışla 117,1 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Süs bitkileri ve mamulleri ürün grubuna bakıldığında 2020 yılının ilgili döneminde 2,8 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat oranı, 2021 yılında ise %41,7 oranında bir artışla 3,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Tekstil ve hammaddeleri ürün grubunda ise 2020 yılının ilgili döneminde 1,3 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat oranı, 2021 yılının ilgili döneminde %162,6 milyon dolarlık bir artışla 3,6 milyon dolara yükselmiştir. İhracat bazında gerileme sergileyen diğer iki ürün grubu ise yaş meyve ve sebze ile zeytin ve zeytinyağı olmuştur. Yaş meyve ve sebze ürün grubu 2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde 65 bin dolar olarak gerçekleşirken, 2021 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise %70,6 gerilemiş ve 19,1 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. Zeytin ve zeytinyağı ürün grubuna bakıldığında ise 2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde 811 bin dolar olarak gerçekleşirken, 2021 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise %26,9 oranında gerilemeyle 592,8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam bazda bakıldığında ise Ocak-Ağustos 2020 döneminde 381,8 milyon dolar olarak gerçekleşen toplam ihracat

miktarı, Ocak-Ağustos 2021 döneminde %29,4 artarak 493,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (TİM, 2021). Balıkesir ilinin 2016-2020 dönemine ait ithalat verileri Şekil 8.3’de gösterilmiştir.

Şekil 8.3. Balıkesir ilinin ithalat verileri 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021b)

Şekil 8.3’te Balıkesir ilinde 2016-2020 dönemine ait ithalat verileri gösterilmiştir. Buna göre dalgalı bir trende sahip olan ithalat oranlarının, ihracat oranlarından daha düşük olduğu görülmektedir. 2016 yılında 395,7 milyon dolar ithalat gerçekleştirilirken, 2017 yılında ithalat oranı 402,1 milyon dolara yükselmiş, 2018 yılında ise 398,2 milyon dolara gerilemiştir. 2019 yılında 412,5 milyon dolara yükselen ithalat oranı ise, 2020 yılında 401,5 milyon dolara gerilemiştir. Şekil 8.4’te Ocak-Ağustos 2021 tarihleri arasında Balıkesir ilinin ithalat oranları verilmiştir.

Şekil 8.4. Balıkesir ilinin ithalat oranları Ocak-Ağustos 2021 (Ticaret Bakanlığı, 2021b)

Şekil 8.4'te Balıkesir ilinde Ocak-Ağustos 2021 döneminde gerçekleştirilen ithalat oranları verilmiştir. Buna göre 2021 yılında dalgalı bir eğilim gösteren ithalat oranlarının, bir önceki yıla göre daha düşük bir artış hızı kaydettiği görülmektedir. Bu kapsamda 2020 yılının 12 ayında toplam 401,5 milyon dolar oranında bir ithalat oranı kaydedilirken, 2021 yılının 8 ayında ithalat oranının 346 milyon dolar olarak kaydedildiği görülmektedir. Bu kapsamda Ocak 2021 tarihinde 46,7 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirilirken, ithalat oranları Şubat 2021 tarihinde 37,3 milyon dolara, Mart 2021 tarihinde ise 32,2 milyon dolara gerilemiştir. Nisan 2021 tarihinde 45,9 milyon dolar olarak gerçekleşen ithalat oranı, Mayıs 2021 tarihinde tekrar 43,6 milyon dolara gerilemiş, Haziran 2021 tarihinde ise 51,5 milyon dolara yükselmiştir. Temmuz 2021 tarihinde 46,4 milyon dolara gerileyen ithalat oranı, Ağustos 2021 tarihinde 42,4 milyon dolara gerilemiştir. 2016-2020 döneminde Balıkesir ili ile Türkiye genelinde gerçekleştirilen ithalat miktarları Tablo 8.3'te verilmiştir.

Tablo 8.3. Balıkesir ili ve Türkiye genelinde gerçekleştirilen ithalat miktarı 2016-2020 (Ticaret Bakanlığı, 2021b)

Bölge	2016	2017	2018	2019	2020
Balıkesir	395.799	402.148	398.221	412.547	401.587
Türkiye	202.189.242	238.715.128	231.152.483	210.345.203	219.516.287

Tablo 8.3'te 2016-2020 döneminde Balıkesir ili ile Türkiye genelinde gerçekleştirilen ithalat oranları mukayese edilmiştir. Buna göre 2016 yılında Türkiye'de 202,1 milyar dolar oranında ihracat gerçekleşirken, Balıkesir ilinde ise Türkiye genelinin %0,19'u kadar ithalat gerçekleşerek toplamda 395,7 milyon dolarlık ithalat gerçekleşmiştir. 2017 yılında ise hem Balıkesir ilinde hem de Türkiye'de ithalat oranları artmış, bu kapsamda Türkiye'de toplam 238,7 milyar dolar oranında ihracat gerçekleşirken, Balıkesir ilinin toplam ithalattaki payı %0,16'ya gerileyerek 402,1 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında hem Balıkesir ilinde hem Türkiye'de ithalat oranları gerilemiş; Türkiye'nin toplam ihracatı 231,1 milyar dolar olarak gerçekleşirken, Balıkesir ilinin toplam ihracattaki payı %0,17'ye yükselmiş, ancak toplam ithalat oranı 398,2 milyon dolara gerilemiştir. 2019 yılında Türkiye genelinde ithalat 210,3 milyar dolara gerilerken, Balıkesir ilinin toplam ithalattaki payı %0,19'a yükselirken, toplam ithalat oranı da 412,5 milyon dolara yükselmiştir. 2020 yılında ise Balıkesir ilinde toplam ithalat oranı Türkiye'nin toplam ithalat oranının %0,18'i olan 401,5 milyon dolara gerilerken, Türkiye'nin toplam ithalatı ise 219,5 milyon dolara yükselmiştir.

8.2. İl Genelindeki Sanayi Faaliyetleri

Balıkesir ili sanayi sektöründe gerçekleştirmekte olduğu inovatif faaliyetler kapsamında öne çıkan, her türde sanayi yatırımının gereksinim duyulduğu nitelikli işgücünü barındıran sanayi bakımından aktif bir kent niteliğindedir.

İl genelinde 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu uyarınca sanayi işletmesi niteliklerini taşıyan bütün işletmelerin sicil kayıtlarını gerçekleştirmesi ve böylelikle ilin Sanayi Sicil Envanterinin güncel tutulmasına yönelik çalışmalar yıl boyu sürdürülmektedir. 31.12.2020 tarihi itibarıyla Balıkesir İli genelinde toplam 2.251 adet sanayi işletmesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Siciline kayıtlı bulunmaktadır (TC Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021). İl genelindeki sanayi işletmelerinin %50'si mikro ölçekli, %40'ı küçük ölçekli, %8'i orta ve %2'si büyük ölçekli işletmelerden meydana gelmektedir (GMKA, 2016: 4).

Balıkesir kentindeki başlıca imalat konuları ise gıda ürünleri, yem imalatı, maden, ağaç ve orman ürünleri, kimya ve plastik, metal ürünleri, makine ve teçhizat, elektrik-elektronik ve motorlu taşıt parçaları üretimidir. Kent kuzey yönlü olarak Bandırma ilçesi ve çevre ilçeleri, merkezinde Altıeylül, Karesi ve çevre ilçeleri ve batı yönlü olarak Körfez ilçeleri olmak üzere üç aks olarak değerlendirildiğinde, Bandırma ve çevre ilçeleri et işleme, kümes hayvancılığı, yağ, öğütülmüş tahıl, yem, deri, kimyasal ürün ve mermer işleme sektörlerinde; Altıeylül, Karesi ve çevre ilçeleri süt ürünleri, tekstil, ağaç ürünleri ve mobilya, metal ürünler, elektrikli teçhizat, tarım ve orman makineleri ile motorlu taşıt parçaları sektöründe ve Körfez ilçeleri ise zeytin ve zeytinyağı sektöründe ön plana çıkan bölgeleri teşkil etmektedir. Meyve ve sebze işleme sektörü ise Balıkesir ili genelinde gelişen bir sektör konumundadır (GMKA, 2016: 6). İl genelinde üretimi yapılan sanayi ürün grupları ve işletmeleri şu şekilde sıralanabilmektedir (GMKA, 2016: 7-16):

- Tüketim malı üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: İlde tüketim malı üretimi yapan sanayi işletmeleri bakımından bilhassa gıda ürünleri, tekstil ürünleri, deri ve deri ürünleri, mobilya imalatı ve ambalaj sanayi gelişim göstermiştir.
- Ara malı üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: Başta seramik, kil, taş ve çimentodan gereçler, ağaç ve mantar ürünleri üretimi yapan işletmeler olmak üzere

çeşitli sektör dallarında birçok işletme faaliyette bulunmaktadır. İl genelinde ağaç ve mantar ürünü üretimi yapan işletmeler yoğunluktadır. Ara malı üretiminde hem Türkiye'nin hem dünyanın önde gelen işletmeleri Balıkesir'i bu konuda tercih etmiştir. Bu durum Balıkesir'de yan sanayinin gelişimi hususunda önemli katkılarda bulunmasına neden olmuştur.

- Yatırım malı üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: İlde metal eşya imalat sanayisi gelişmiştir. Ayrıca yatırım malı kategorisine giren makine, tarım makineleri, elektrikli makineler ve gemi üretimi ve inşasında bulunan işletmeler bulunmaktadır.
- Tarımsal üretimde bulunan sanayi işletmeleri: Balıkesir genelinde tarımsal üretim gelişmiş seviyededir. Bu durum Türkiye'nin öncü gıda işletmelerinin Balıkesir'de faaliyet göstermesine sebep olmuştur. Nitekim tarıma dayalı sanayinin ihtiyaç duyduğu birçok tarım ürünü Balıkesir'de yetiştirilir niteliktedir. Söz konusu durum gıda sanayi yatırımlarının ilde yoğunlaşması için önemli avantajlar sağlamaktadır. İl genelinde süt ürünleri işleyen elliden fazla işletme ve et işleyen 26 işletme faaliyette bulunmaktadır. Kırmızı ve beyaz et işleme tesislerinde Bandırma ve Susurluk ilçeleri öne çıkarken, süt işleme tesislerinde ise Gönen, Susurluk ve Altieylül ön plandadır. Bununla birlikte ilde tarıma dayalı sanayi, üretimi yapılan buğdayın işlenmiş olduğu un fabrikaları ve yem bitkilerinin işlendiği yem fabrikalarının sayıca çoğalmasıyla birlikte daha da gelişim göstermiştir. Ayvalık, Gömeç, Burhaniye, Havran ve Edremit'te yetiştirilen zeytinlerden elde edilen sofralık zeytin ve zeytinyağı ise küresel pazarlara ulaşmaktadır. Ayvalık zeytinyağı coğrafi işaret almış bir ürün olup, duyuusal ve kimyasal nitelikleriyle ön plana çıkmaktadır. İl genelinde yoğunlukla üretimi yapılan meyve ve sebzelerin işlendiği tesisler ise özellikle Susurluk'ta yoğunlaşmaktadır.
- Orman ürünleri üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: Balıkesir ilinde gelişim gösteren diğer bir sanayi dalı ise orman ürünleri işlemesi ve sektörün ihtiyaç duymuş olduğu hammadde imalatıdır. Mobilya ve ahşap ürünleri imalatında kullanılan ahşap levhaların üretimi Balıkesir'de yer alan tesislerde yapılmakta ve hem iç piyasaya hem de dış piyasalara satışı gerçekleştirilmektedir. İlin barındırdığı bu avantaj, söz konusu sektörün bölgede gelişimine imkân tanımıştır.
- Elektrikli teçhizat üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: İl genelinde üretim yapan elektrikli teçhizat sanayi, orta ve üst teknoloji yoğunluklu bir üretim yapısını

barındırmaktadır. Elektrikli teçhizat imalatı, sanayi sektörü açısından yüksek katma değer oluşturmaktadır. Balıkesir ili elektrikli teçhizat üretiminde Türkiye'nin önde gelen işletmelerine ev sahipliği yapmaktadır. Sektör dahilinde elektrik motorları, jeneratör, transformatör, elektrik-elektronik tel imalatı, aydınlatma, ev aletleri gibi elektrik enerjisi üreten, dağıtan ve kullanan ürünlerin üretimi yapılmaktadır. Sektör aynı zamanda istihdam bakımından da önemli bir yere sahiptir. Sektörde yaklaşık 2.000 kişi istihdam edilmektedir. Bununla birlikte il genelindeki birçok işletme, elektrikli teçhizat sektörüne yönelik ara mal üretiminde bulunmaktadır. Söz konusu yatırımlar ise Balıkesir ilini sanayi sektöründe bir marka durumuna getirmekte ve diğer yatırımlar için işletmelere avantajlı bir yatırım ortamı sunmaktadır. Balıkesir ilinde elektrikli teçhizat sanayi genellikle Altıeylül ilçesinde yoğunlaşmıştır.

- Çeşitli sektörlerle yönelik makine ve ekipman üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: İlin sanayisinde tarım, gıda üretim, yenilenebilir enerji ve mermer işleme makineleri üretiminde bulunan işletmeler geniş bir yer tutmaktadır. İlde özellikle tarım alet ve makine üretimi gelişim göstermiştir. İlde üretimi yapılan tarım makinelerinin iç ve dış pazarlara satışı gerçekleştirilmektedir. Tarım alet ve makineleri üretiminde bulunan tesisler Karesi, Altıeylül ve Bandırma ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda ilde yenilenebilir enerji üretiminde yararlanılan türbin, jeneratör ve kanat imalatında bulunan işletmeler de bulunmaktadır. Söz konusu işletmeler Balıkesir ilindeki yatırımları için 5. Bölge teşviklerinden yararlanmaktadır.
- Mermer işlemede bulunan sanayi işletmeleri: İlin en önemli imalat konularından biri ise mermer işleme sanayidir. Bölgede çıkarılan mermer, ilde işlenerek iç ve dış pazarlara satılmaktadır. Mermer, Balıkesir için önemli bir ticaret unsurudur. Nitekim mermer, ismini Balıkesir ilinin Marmara Adası'ndan almıştır. İlde Marmara Beyazı, Bigadiç Kumru Tüyü ve Manyas Beyazı olmak üzere üç farklı türde mermer elde edilmektedir. İl genelinde Marmara Adası, Manyas, Bigadiç ve Ayvalık ilçelerinde mermercilik işletmeleri yoğun olarak bulunmaktadır. Mermer işleme makineleri üretimi ise Karesi ve Altıeylül ilçelerinde yoğunlaşmıştır.
- Kimyasal üretimde bulunan sanayi işletmeleri: Kimya sanayi, teknik eleman ve modern teknoloji ile gelişim göstermekte olan katma değeri yüksek sektörlerden biri durumundadır. Sektör kapsamında gübre, boya, sentetik kauçuk, lastik,

deterjan, kâğıt, çeşitli asitler ve sentetik yağlardan ilâç üretimi gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bandırma Limanı'nın varlığı ve arazi fiyatlarının uygun olması, Balıkesir'i sektör açısından cazip hale getirmektedir. Kimya sanayi, bilhassa Bandırma ve çevre ilçelerinde gelişim göstermektedir. Bununla birlikte Türkiye'deki en büyük ve önemli gübre ve borik asit fabrikası Bandırma ve Erdek ilçelerinde faaliyette bulunmaktadır. İldeki kimyacılık faaliyetleri neticesinde üretimi yapılan ürünler aynı zamanda ilin ihracatında da önemli bir kalemi teşkil etmektedir. İlde yer alan zengin bor yatakları kimya sanayisi için önemli bir hammadde niteliğindedir. İlde çıkartılan bor uzay ve hava araçları, askeri araçlar, yakıt üretiminde kullanılmakla birlikte, nanoteknolojiler, nükleer uygulamalar, elektronik ve iletişim sektörü, tarım, cam sanayi, deterjan sanayi, otomotiv ve enerji sektörü ile metalürji sektörlerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. İlde boraks dekahidrat, boraks pentahidrat, borik asit, bor oksit, etidot, sodyum perborat tetrahidrat, sodyum perborat monohidrat, sülfürik asit ve kalsine pirit üretiminde bulunmaktadır.

- Tekstil, giyim ve deri ürünleri üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: Balıkesir ili, giyim ve deri sanayisinin yoğun olarak üretimde bulunduğu bölgeler arasındadır. İlde deri ürünleri sektörünün gelişmiş olması, deri ihtisas organize sanayi bölgesinin de kurulmasına katkıda bulunmuş; sanayi bölgesinde gerçekleştirilen üretim ile beraber kümelenme olanağı oluşturulmuştur. Bursa, Manisa ve İzmir gibi illere olan yakınlığı, Balıkesir ilinde tekstil ve giyim sanayinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İlde deri imalatı yoğunlukla Gönen ilçesinde (TC Ticaret Bakanlığı, 2020: 1), tekstil ve giyim sanayi ise Altıeylül ilçesi ve çevre ilçelerinde yoğunluk göstermektedir. İlde üretimi yapılan deri ve tekstil ürünleri il ihracatı açısından önemli bir çıktı oluşturmaktadır.
- Seramik üretiminde bulunan sanayi işletmeleri: İlde yer alan zengin bor ve kaolin yatakları, aynı zamanda seramik endüstrisinin de gelişmesine katkıda bulunmuştur. Seramik endüstrisi açısından gerekli hammadde bilhassa Susurluk, Bigadiç, Sındırgı ilçelerinden elde edilmektedir.

8.3. İl Genelindeki Tarım Faaliyetleri

Balıkesir ili arazi dağılımına bakıldığında, tarımsal üretim için gerekli tarım ve çayır-mera alanlarının, ilin toplam arazi miktarının %32,47'sine denk geldiği; başka bir

deyişle ilin %32,47'sinin tarımsal faaliyetlere ayrıldığı görülmektedir. İl genelinin 1.447.300 hektar alan kapladığı dikkate alındığında, bu alanın %26,81'inin tarım alanı, %5,66'sının çayır-mera alanına ayrıldığı; %44,85'inin orman alanı ve %22,68'inin ise tarım dışı arazi statüsünde olduğu görülmektedir. Tarım arazisi bakımından incelendiğinde Balıkesir ilinde 246.835 hektarın tarla arazisine ayrıldığı, 83.050 hektarın zeytinlik, 26.566 hektarın sebze ziraatı, 10.976 hektarın meyvelik ve dutluk, 1.359 hektarın bağ- bahçe ziraatı, 44 hektarın süs bitkileri üretimine ayrıldığı, 19.195 hektarın ise nadasa bırakıldığı görülmektedir (TÜİK, 2020e). Balıkesir ili genelinde yetiştirilen önemli bitkisel üretim verileri Tablo 8.4'te gösterilmiştir.

Tablo 8.4. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli bitkisel üretim verileri 2019 (TÜİK)

Ürün	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Silajlık mısır	317.690	1.643.418	5.173
Buğday (Diğer)	986.506	271.595	275
Çeltik	158.600	118.620	748
Arpa (Diğer)	127.108	39.248	309
Çavdar (Dane)	92.037	27.752	302
Toplam	1.681.941	2.100.633	

Balıkesir ilinde yetiştirilen 2019¹ yılına ait bitkisel üretim verileri Tablo 21'de gösterilmiştir. Buna göre toplam 1.681.941 dekar alanda bitkisel ürün ekimi yapılmış ve bu alandan 2.100.633 ton ürün elde edilmiştir. Bu kapsamda en çok verimlilik gösteren ürün 5.173 kg/da ile silajlık mısır olurken, en fazla üretimi yapılan ürün ise yine 1.643.418 ton ile silajlık mısır olmuştur. Üretim verilerini sırasıyla 271.595 ton ile buğday (diğer), 118.620 ton ile çeltik, 39.248 ton ile arpa (diğer) ve 27.752 ton ile çavdar (dane) izlemektedir. Balıkesir ili genelinde yetiştirilen önemli sebze-meyve üretim verileri Tablo 8.5'te gösterilmiştir.

Tablo 8.5. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli sebze-meyve üretim verileri 2019 (TÜİK)

Ürün	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Domates (Sofralık ve Salçalık)	67.030	444.595	6.633
Karpuz	19.149	73.731	3.850
Kavun	36.138	70.495	1.951
Biber (Çarliston-Dolmalık-Salçalık, Kappa-Sivri)	31.069	73.427	2.363
Patlıcan	8.165	48.819	5.979
Toplam	161.551	711.067	

¹ 2020 verileri henüz açıklanmamıştır.

Balıkesir ilinde yetiştirilen 2019² yılına ait önemli sebze-meyve üretim verileri Tablo 8.5'te gösterilmiştir. Buna göre toplam 161.551 dekar alanda sebze-meyve üretimi yapılmış ve bu alandan 711.067 ton ürün elde edilmiştir. Bu kapsamda en çok verimlilik gösteren ürün 6.633 kg/da ile domates (sofralık ve salçalık) olurken, en fazla üretimi yapılan ürün ise yine 444.595 ton ile domates (sofralık ve salçalık) olmuştur. Üretim verilerini sırasıyla 73.731 ton ile karpuz, 73.427 ton ile biber (çarliston, dolmalık, salçalık, kapyasivri), 70.495 ton ile kavun ve 48.819 ton ile patlıcan izlemektedir. Balıkesir ili genelinde yetiştirilen önemli yem bitkileri üretim verileri Tablo 8.6'da gösterilmiştir.

Tablo 8.6. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli sebze-meyve üretim verileri 2019 (TÜİK)

Ürün	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Mısır (Silajlık)	317.690	1.643.418	5.173
Yulaf (Yeşil Ot)	252.193	468.572	1.858
Fiğ (Yeşil Ot)	72.628	148.518	1.903
Buğday (Yeşil Ot)	93.620	199.145	2.127
Yonca (Yeşil Ot)	52.700	221.569	4.305
Toplam	788.831	2.681.222	

Balıkesir ilinde yetiştirilen 2019³ yılına ait önemli yem bitkileri üretim verileri Tablo 8.6'da gösterilmiştir. Buna göre toplam 788.831 dekar alanda yem bitkileri üretimi yapılmış ve bu alandan 2.681.222 ton ürün elde edilmiştir. Bu kapsamda en çok verimlilik gösteren ürün 5.173 kg/da ile mısır (silajlık) olurken, en fazla üretimi yapılan ürün ise yine 1.643.418 ton ile mısır (silajlık) olmuştur. Üretim verilerini sırasıyla 468.572 ton yulaf (yeşil ot), 221.569 ton ile yonca (yeşil ot), 199.145 ton ile buğday (yeşil ot) ve 148.518 ton ile fiğ (yeşil ot) izlemektedir. Balıkesir ili genelinde yetiştirilen önemli meyve üretim verileri Tablo 8.7'de gösterilmiştir.

Tablo 8.7. Balıkesir ilinde yetiştirilen önemli meyve üretim verileri 2019 (TÜİK)

Ürün	Toplu Meyve Alanı (da)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)	Toplam Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Toplam Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı
Zeytin	830.497	163.132	15	11.085.551	503.547
Mandalina	8.030	7.789	33	239.010	15
Üzüm	13.595	12.553	923	-	-
Elma	8.388	10.812	28	391.970	98.012
Şeftali	4.553	5.423	28	192.190	10.100
Toplam	865.063	199.709		11.908.721	611.674

² 2020 verileri henüz açıklanmamıştır.

³ 2020 verileri henüz açıklanmamıştır.

Balıkesir ilinde yetiştirilen 2019 ⁴ yılına ait önemli meyve üretim verileri Tablo 24’te gösterilmiştir. Buna göre toplam 865.063 dekar alanda meyve üretimi yapılmış ve bu alandan 199.709 ton ürün elde edilmiştir. Bu kapsamda en çok verimlilik gösteren ürün ağaç başına ortalama 923 kg. Verimle üzüm olurken, en fazla üretimi yapılan ürün ise 163.132 ton ile zeytin olmuştur. Üretim verilerini sırasıyla 12. 553 ton ile üzüm, 10.812 ton ile elma, 7.789 ton ile mandalina ve 5.423 ton ile şeftali izlemektedir. İl genelinde toplam meyve veren yaşıta ağaç sayısı 11.908.721 olurken, toplam meyve vermeyen yaşıta ağaç sayısı ise 611.674 olmuştur. Balıkesir ili genelinde yetiştirilen zeytin ve üretilen zeytinyağı verileri Tablo 8.8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.8. Balıkesir ilinde yetiştirilen zeytin ve üretilen zeytinyağı verileri 2019 (TÜİK)

Ürün	Üretim (ton)
Zeytin (Sofralık)	41.632
Zeytin (Yağlık)	121.500
Toplam	163.132
Zeytinyağı	24.300
Toplam	24.300

Tablo 8.8’de 2019 ⁵ yılına ait Balıkesir ilinde yetiştirilen zeytin ve üretilen zeytinyağı verileri gösterilmiştir. Buna göre 41.632 tonu sofralık ve 121.500 tonu yağlık olmak üzere 163.132 ton zeytin ve il genelinde zeytinyağı üretiminde bulunan tesislerde toplam 24.300 ton zeytinyağı elde edilmiştir. Balıkesir ili genelinde bulunan büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve arı kovanı verileri Tablo 8.9’da gösterilmiştir.

Tablo 8.9. Balıkesir ilinde bulunan büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve arı kovanı verileri 2019 (TÜİK)

Hayvan Türü	Sayı (Baş/Adet)
Sığır-Kültür (Baş)	382.539
Sığır-Kültür Melezi (Baş)	116.310
Sığır Yerli (Baş)	38.006
Manda (Baş)	6.369
Büyükbaş Toplamı (Baş)	543.224
Koyun-Yerli (Baş)	751.811
Koyun-Merinos (Baş)	360.512
Keçi-Kıl (Baş)	171.635
Küçükbaş Toplamı (Baş)	1.283.958
Broiler (Tek Dönem) (Adet)	25.761.143
Yumurtacı Tavuk (Adet)	6.573.494
Hindi (Adet)	152.698
Kaz (Adet)	9.558
Ördek (Adet)	115.734
Kümes Hayvanları Toplamı (Adet)	32.612.627
Arı Kovanı (Adet)	170.432

⁴ 2020 verileri henüz açıklanmamıştır.

⁵ 2020 verileri henüz açıklanmamıştır.

Tablo 8.9’da Balıkesir ili genelindeki 2019⁶ yılına ait hayvan sayıları verilmiştir. Buna göre il genelinde 382.539 baş sığır (kültür), 116.310 baş sığır (kültür melezi), 38.006 baş sığır (yerli) ve 6.369 baş manda olmak üzere toplam 543.224 baş büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısına bakıldığında 751.811 baş koyun (yerli), 360.512 baş koyun (merinos) ve 171.635 ton keçi (kıl) olmak üzere toplam 1.283.958 küçükbaş hayvan bulunduğu görülmektedir. Kumes hayvanlarına bakıldığında 25.761.143 adet broiler (tek dönem) tavuk, 6.573.494 adet yumurtacı tavuk, 152.698 adet hindi, 115.734 adet ördek ve 9.558 adet kaz olmak üzere toplam 32.612.627 adet kümes hayvanı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte il genelinde 170.432 adet arı kovanı bulunmaktadır. Balıkesir ili genelinde bulunan büyükbaş hayvancılık işletme verileri Tablo 8.10’da gösterilmiştir.

Tablo 8.10. Balıkesir ili büyükbaş hayvancılık işletme bilgi tablosu (TÜİK)

Hayvan Sayısı (Baş)	İşletme Cinsi	İşletme Sayısı	İşletmedeki Hayvan Sayısı
1-5	Süt Sığırı	9.768	27.130
	Besi Sığırı	1.726	4.905
6-9	Süt Sığırı	5.925	42.943
	Besi Sığırı	890	7.154
10-19	Süt Sığırı	7.592	98.257
	Besi Sığırı	1.162	18.144
20-49	Süt Sığırı	5.289	135.612
	Besi Sığırı	756	24.142
50-99	Süt Sığırı	1.093	66.636
	Besi Sığırı	309	20.309
100-199	Süt Sığırı	206	26.563
	Besi Sığırı	82	12.361
200-499	Süt Sığırı	83	22.842
	Besi Sığırı	32	9.945
500 ve üzeri	Süt Sığırı	16	14.524
	Besi Sığırı	13	11.757
TOPLAM	Süt Sığırı	29.972	434.507
	Besi Sığırı	4.970	108.717

Tablo 8.10’da Balıkesir ili genelinde bulunan büyükbaş hayvancılık işletme verileri gösterilmiştir. Buna göre 1-5 baş sığıra sahip işletme sayısı 11.494 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 32.035; 6-9 baş sığıra sahip işletme sayısı 6.815 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 50.097; 10-19 baş sığıra sahip işletme sayısı 8.754 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 116.401; 20-49 baş sığıra sahip işletme sayısı 6.045 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 159.754; 50-

⁶ 2020 verileri henüz açıklanmamıştır.

99 baş sığira sahip işletme sayısı 1.402 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 86.945; 100-199 baş sığira sahip işletme sayısı 288 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 38.924; 200-499 baş sığira sahip işletme sayısı 115 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 32.787; 500 ve üzeri baş sığira sahip işletme sayısı 29 iken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 26.281'dir. Bu kapsamda Balıkesir ilinde sığır yetiştiriciliği yapan 34.942 işletme bulunurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı ise 543.224'tür. Balıkesir ili genelinde bulunan küçükbaş hayvancılık işletme verileri Tablo 8.11'de gösterilmiştir.

Tablo 8.11. Balıkesir ili küçükbaş hayvancılık işletme bilgi tablosu (TÜİK)

Hayvan Sayısı (Baş)	İşletme Cinsi	İşletme Sayısı	İşletmedeki Hayvan Sayısı
0-24	Koyun	4.459	59.319
	Keçi	909	11.200
25-49	Koyun	3.299	135.316
	Keçi	598	16.601
50-99	Koyun	3.599	283.880
	Keçi	537	34.599
100-199	Koyun	2.568	358.524
	Keçi	512	59.256
200-499	Koyun	761	223.986
	Keçi	220	45.610
500 ve üzeri	Koyun	63	41.708
	Keçi	21	13.959
TOPLAM	Koyun	14.749	1.102.733
	Keçi	2.797	181.225

Tablo 8.11'de Balıkesir ili genelinde bulunan küçükbaş hayvancılık işletme verileri gösterilmiştir. Buna göre 0-24 baş küçükbaş hayvana sahip işletme sayısı 5.368 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 70.519; 25-49 baş küçükbaş hayvana sahip işletme sayısı 3.897 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 151.917; 50-99 baş küçükbaş hayvana sahip işletme sayısı 4.136 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 318.479; 100-199 baş küçükbaş hayvana sahip işletme sayısı 3.080 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 417.780; 200-499 baş küçükbaş hayvana sahip işletme sayısı 981 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 269.596; 500 ve üzeri baş küçükbaş hayvana sahip işletme sayısı 84 olurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı 55.667'dir. Bu kapsamda Balıkesir ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan 17.546 işletme bulunurken, bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı ise 1.283.958'dir. Balıkesir ili genelinde bulunan tavukçuluk yapan işletme verileri Tablo 8.12'de gösterilmiştir.

Tablo 8.12. Balıkesir ili tavukçuluk işletme bilgi tablosu (TÜİK)

Hayvan Sayısı (Adet)	İşletme Cinsi	İşletme Sayısı	İşletmedeki Hayvan Sayısı
1-10.000	Broiler	25	202.978
	Yumurtacı	26	27.750
10.001-50.000	Broiler	457	11.117.137
	Yumurtacı	15	507.040
50.001-100.000	Broiler	138	9.328.354
	Yumurtacı	16	1.029.544
100.001 - 250.000	Broiler	44	5.896.664
	Yumurtacı	13	2.262.070
250.001-500.000	Broiler	5	1.592.997
	Yumurtacı	6	1.828.306
500.000 ve üzeri	Broiler	1	509.712
	Yumurtacı	2	2.487.380
TOPLAM	Broiler	670	28.647.842
	Yumurtacı	78	8.142.552

Tablo 8.12’de Balıkesir ili genelinde bulunan tavukçuluk yapan işletme verileri gösterilmiştir. Buna göre 1-10.000 tavuk sahibi işletme sayısı 51 olurken, bu işletmelerdeki toplam tavuk sayısı 230.728; 10.001-50.000 tavuk sahibi işletme sayısı 472 olurken, bu işletmelerdeki toplam tavuk sayısı 11.624.177; 50.001-100.000 tavuk sahibi işletme sayısı 154 olurken, bu işletmelerdeki toplam tavuk sayısı 10.357.898; 100.001-250.000 tavuk sahibi işletme sayısı 57 olurken, bu işletmelerdeki toplam tavuk sayısı 8.158.734; 250.001-500.000 tavuk sahibi işletme sayısı 11 olurken, bu işletmelerdeki toplam tavuk sayısı 3.421.303; 500.000 ve üzeri tavuk sahibi işletme sayısı 3 olurken, bu işletmelerdeki toplam tavuk sayısı 36.790.394’tür. Balıkesir ili genelinde yapılan hayvansal üretim verileri Tablo 8.13’te gösterilmiştir.

Tablo 8.13. Balıkesir ili hayvansal üretim miktarı (TÜİK)

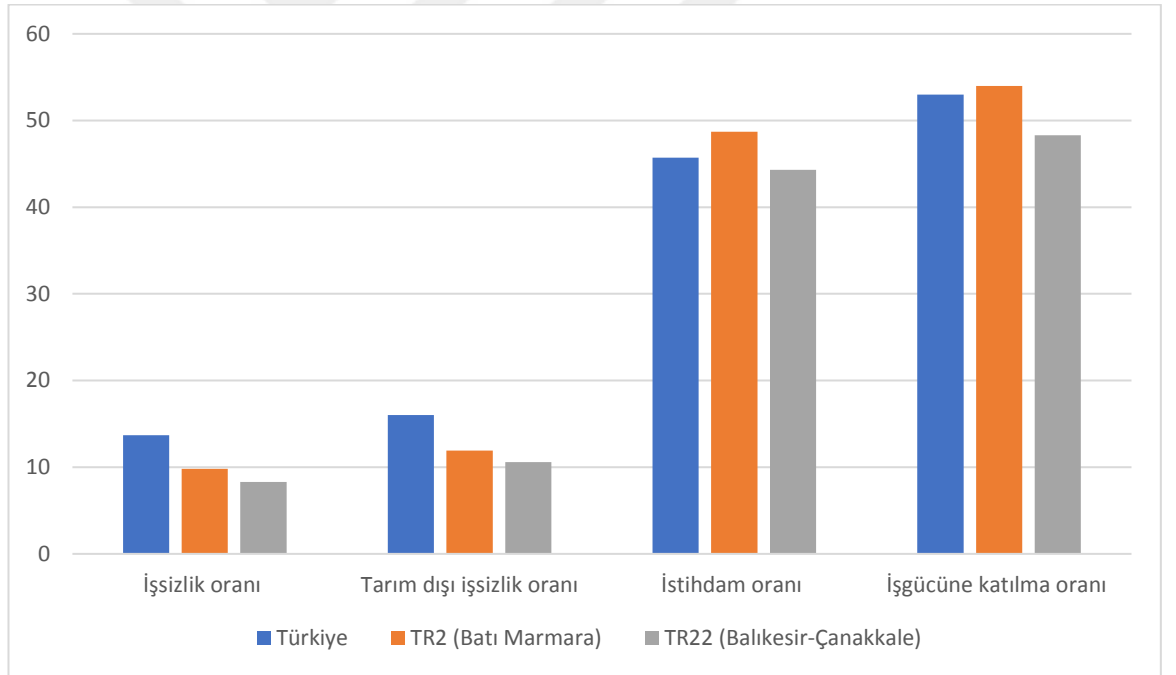
Ürün	Üretim Miktarı (Ton/Adet)
Süt (Ton)	724.489
Tavuk Eti (Ton)	338.757
Yumurta (1000 Adet)	972.818
Kırmızı Et (Ton)	48.693
Bal (Ton)	2.480
Yapağı (Ton)	2.362
Kıl Üretimi (Ton)	80
Peynir (Ton)	107.597
Tereyağı (Ton)	5.380

Tablo 8.13’te Balıkesir ilinde yapılan hayvansal üretim verileri verilmiştir. Buna göre 2020 yılında 724.489 ton süt, 338.757 ton tavuk eti, 972.818.000 yumurta, 48.693 ton

kırmızı et, 2.480 ton bal, 2.362 ton yapağı, 80 ton kıl üretimi, 107.597 ton peynir, 5.380 ton tereyağı üretilmiştir.

8.4. İl Genelindeki İstihdam Oranları ve İstihdama Yönelik Faaliyetler

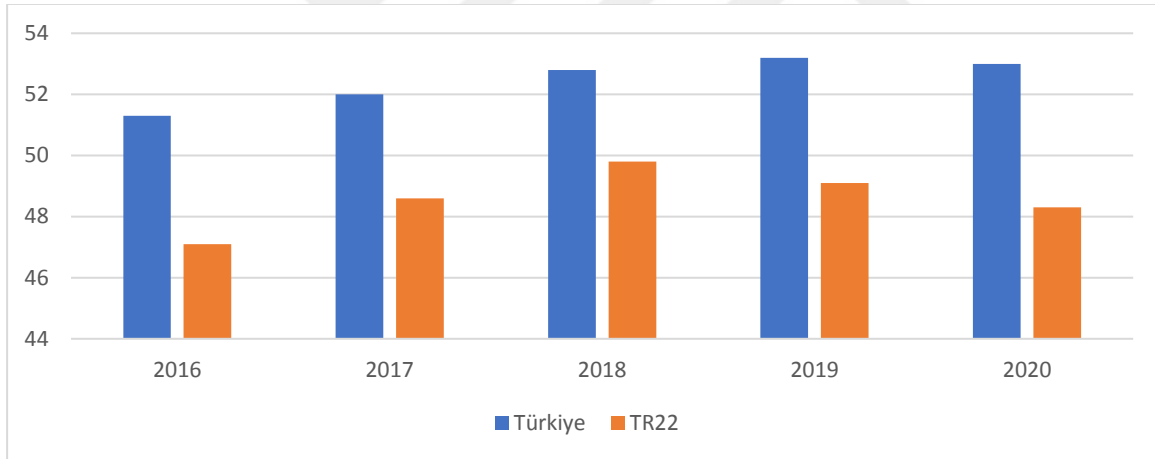
Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 bölgesinin 2020 yılı temel işgücü göstergelerine göre, il genelindeki 15 yaş ve üzeri yaştaki nüfus 1.463.493 iken, çalışabilir nitelikte aktif nüfus sayısı ise 713.756 kişidir. TR22 bölgesinde aktif nüfus içinde istihdam edilenler 691.545 olurken, işsiz sayısı 46.372, işgücüne dahil olmayan nüfus ise 749.737 kişidir. Bu veriler doğrultusunda TR22 bölgesinde işgücüne katılım oranı %48,3 iken, işsizlik oranı %8,3, istihdam oranı ise %44,3 olarak hesaplanmaktadır (TÜİK, 2021f; İŞKUR, 2021a: 1). Türkiye'nin, Batı Marmara illerini kapsayan TR2 bölgesinin, TR22 bölgesinin 2019 yılında işgücü verileri Şekil 8.5'te verilmiştir.

Şekil 8.5. Türkiye, TR2 bölgesi ve TR22 bölgesinin işgücü verileri 2020 (TÜİK)

Şekil 8.5'te Türkiye'nin, Batı Marmara illerini kapsayan TR2 bölgesinin, TR22 bölgesinin 2020 yılında işgücü verileri verilmiştir. Buna göre işsizlik oranı Türkiye genelinde %13,7 iken, TR2 bölgesinde %9,8, TR22 bölgesinde %8,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 bölgesinde işsizlik oranının Türkiye'nin ve Batı Marmara illerinin ortalamasının gerisinde kaldığı görülmektedir. Tarım dışı işsizlik oranlarına bakıldığında

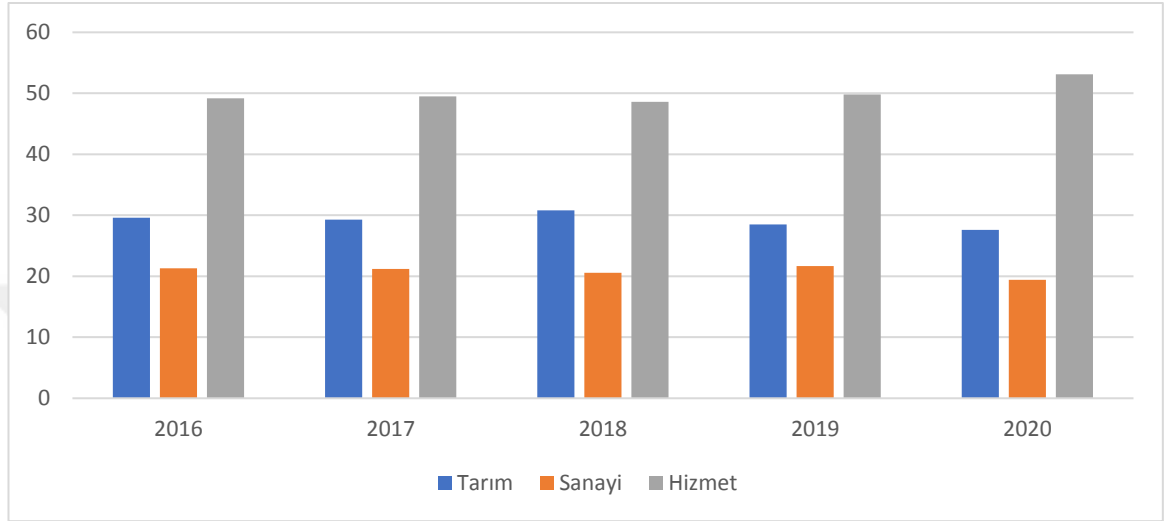
Türkiye'nin tarım dışı işsizlik oranının %16, TR2 bölgesinin %11,9 ve TR22 bölgesinin ise %10,6'dır. İşsizlik oranlarında olduğu gibi, tarım dışı işsizlik oranlarında da TR22 bölgesinin hem Türkiye genelinden, hem de TR2 bölgesinden düşük işsizlik oranlarına sahip olduğu dikkati çekmektedir. İstihdam oranına bakıldığında Türkiye'nin istihdam oranının %45,7, TR2 bölgesinin istihdam oranının %48,7 ve TR22 bölgesinin istihdam oranının %44,3 olduğu görülmektedir. Bu kapsamda TR22 bölgesinde istihdam oranının hem Türkiye, hem TR2 bölgesinin altında kaldığı dikkati çekmektedir. Bu durum bölge nüfusunun demografik yapısı ile açıklanabilmektedir. İşgücü katılma oranlarında da benzer bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de işgücüne katılma oranı %53 olurken, TR2 bölgesinde bu oran Türkiye'nin de üstüne çıkarak %54 olarak gerçekleşmiş, ancak TR22 bölgesinde bu oran Türkiye ve TR2 bölgesinin altında kalarak %48,3 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ve TR22 bölgesinde İşgücüne katılma oranlarının yıllara göre değişimi Şekil 8.6'da verilmiştir.

Şekil 8.6. Türkiye ve TR2 bölgesinde işgücüne katılma oranları 2016-2020 (TÜİK)

Şekil 8.6'da Türkiye'nin ve TR22 bölgesinin işgücüne katılma oranlarının yıllara göre seyri verilmiştir. Buna göre 2016 yılında Türkiye'de işgücüne katılma oranı %51,3 olurken, TR22 bölgesinde bu oran Türkiye ortalamasının altında kalarak %47,1 oranında seyretmiştir. 2017 yılında ise bu oran hem Türkiye, hem TR22 bölgesi için artış göstermiş, işgücüne katılma oranı Türkiye'de %52 olurken, TR22 bölgesinde %48,6 olarak gerçekleşmiştir. 2018 ve 2019 yılları için Türkiye'de artış trendi devam ederken, 2020 yılı ise TR22 bölgesi için işgücüne katılım oranında düşüşün gerçekleştiği bir yıl olmuştur. 2017 için işgücüne katılma oranı Türkiye'de %52,8 ve

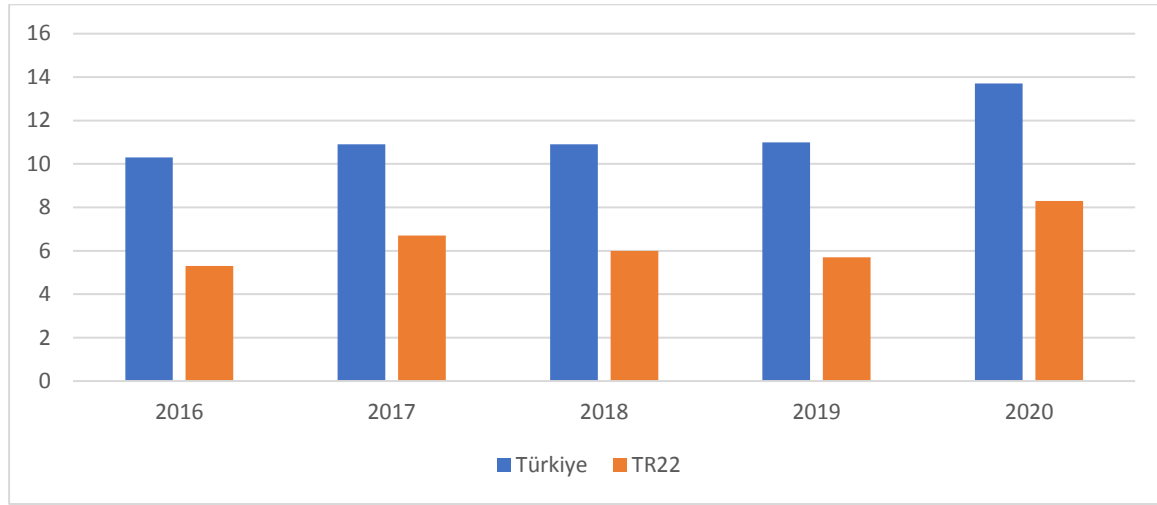
TR22 bölgesinde %49,8 olurken, 2018 için işgücüne katılma oranı Türkiye’de %53,2 ve TR22 bölgesinde %49,1 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında ise Türkiye’de işgücüne katılım oranı %53 seviyesine gerilerken, TR22 bölgesinde de düşüş devam etmiş ve %48,3 seviyesine gerilemiştir. TR22 bölgesinde ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin yıllara göre oranı Şekil 8.7’de verilmiştir.

Şekil 8.7. TR22 bölgesinde ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK)

Şekil 8.7’de TR22 bölgesinde ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin yıllara göre oranı verilmiştir. Buna göre 2016 yılında istihdam edilenlerin %29,6’sı tarım sektöründe, %21,3’ü sanayi ve %49,2’si hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. 2017 yılında ise tarım ve sanayi sektöründeki istihdam oranları sırasıyla tarımda %29,3 ve sanayi sektöründe %21,2’ye gerilemiş, bununla birlikte hizmet sektöründeki istihdam oranı %49,5’e yükselmiştir. 2018 yılında tarım sektöründe istihdam oranı %30,8’e yükselirken, sanayi sektöründe istihdam oranı %20,6’ya ve hizmet sektöründe istihdam oranı %48,6’ya gerilemiştir. Bu yıl tarım sektöründe istihdamın artış gösterdiği, buna rağmen iki önemli sektör olan sanayi ve hizmet sektörlerinde düşüşün yaşandığı görülmektedir. 2019 yılında ise tarım sektörü aleyhine bir gelişme yaşanarak, tarım sektöründe istihdam oranı %28,5’e gerilemiş, bununla birlikte sanayi sektöründe istihdam oranı %21,7’ye ve hizmet sektöründeki istihdam oranı %49,8’e yükselmiştir. 2020 yılı ise hem tarım hem de sanayi sektöründe istihdam oranlarının düşüş yaşadığı bir yıl olmuştur. Bu yıl tarım sektöründe istihdam oranı %27,6 ve sanayi sektöründe istihdam oranı %19,4 olurken, hizmet sektörü ise %53,1 olarak

gerçekleşmiştir. Türkiye ve TR22 bölgesindeki işsizlik oranlarının yıllara göre dağılımı Şekil 8.8’de verilmiştir.

Şekil 8.8. Türkiye ve TR22 bölgesindeki işsizlik oranlarının yıllara göre dağılımı 2016-2020 (TÜİK)

Şekil 8.8’de Türkiye ve TR22 bölgesindeki işsizlik oranlarının 2016-2020 yılları arasındaki 5 yıllık dağılımı verilmiştir. Buna göre 2016 yılında Türkiye’de işsizlik oranı %10,3 olurken, TR22 bölgesinde bu oran Türkiye’nin altında kalarak %5,3 oranında gerçekleşmiştir. 2017 yılında Türkiye’de işsizlik oranı artış göstererek %10,9 olarak gerçekleşirken, TR22 bölgesinde de artış yaşanmış ve işsizlik oranı %6,7 olarak seyretmiştir. 2018 yılında Türkiye’de işsizlik oranı %10,9 oranında sabit kalırken, TR22 bölgesinde işsizlik oranı %6’ya gerilemiş, 2019 yılında Türkiye genelinde işsizlik oranı %11’e yükselirken, TR22 bölgesinde %5,7’ye gerilemiştir. 2020 yılında ise Türkiye’de işsizlik oranı %13,7’ye yükselirken, TR22 bölgesinde ise %8,3’e yükselmiştir.

2020 yılı sonu itibarıyla Balıkesir’de kayıtlı işsizlerin sayısı 38 bin 487 kişidir. İşsizlik oranlarına bakıldığında 2020 yılı sonu itibarıyla kayıtlı işsizler içindeki kadınların oranı yüzde 52,4 olurken; genç işsizlik oranı ise yüzde %36,1 olduğu görülmektedir. İl genelindeki kayıtlı işsizlerin meslek dallarına göre oranı incelendiğinde, en fazla kayıtlı işsiz bulduğu meslek dallarının başında beden işçiliği (genel) yer almaktadır. İl genelinde İŞKUR’a kayıtlı beden işçisi sayısı 4 bin 774 kişi olup; il genelindeki toplam işsiz nüfus içindeki payı yüzde 12,4 düzeyindedir. Söz konusu meslek dalını sırasıyla temizlik görevlisi ve satış danışmanı/uzmanı meslekleri izlemektedir (İŞKUR, 2021b).

İŞKUR (2021c) verilerine göre Balıkesir ilinde Ocak-Ağustos 2021 döneminde toplam 10.706 kişi istihdam edilmiştir. Bunların 10.520'si özel sektörde istihdam edilirken, 186'sı ise kamu sektöründe istihdam edilmiştir. Toplam istihdam oranları içinde 4.866'sı kadın olurken, 3.735'i genç (15-24), 146'sı engelli ve 2.104'ü yükseköğrenim mezunudur.

İl genelinde İŞKUR aracılığıyla istihdama yönelik çeşitli faaliyetler düzenlenmektedir. Bunlar işgücü talebi ve işe yönlendirme, özel sektör işyeri ziyareti ve eğitim kurumu ziyaretleri, iş ve meslek danışmanlığı ile aktif işgücü piyasası programları olarak sıralanabilmektedir. İŞKUR, il genelinde belirli bir eylem planı dahilinde işyerlerine etkin ziyaretler gerçekleştirerek ve iş ve meslek danışmanları aracılığıyla işveren ilişkilerini güçlendirerek işgücü talebinin daha büyük bir bölümünün kendi bünyesine çekilmesini sağlamış ve daha da çok iş arayan vatandaşın işe yönlendirilmesini sağlamıştır. Bu kapsamda 2020 yılı için Balıkesir ilinde 22.867 açık iş talebi oluşmuş ve 69.611 kişi bu işlere yönlendirilmiştir. Açık iş talebi sayısının içinde ilk sırada beden işçisi (genel) yer alırken, toplam açık iş sayısı içinde söz konusu mesleğin payı %32,4 oranındadır. Bu mesleği sırasıyla deri konfeksiyon makinecisi, güvenlik görevlisi, müşteri hizmetleri görevlisi/asistanı, satış danışmanı/uzmanı, salça ve iştah açıcı maddeler hazırlama işçisi, elektrik teknikeri, garson (servis elemanı), müşteri temsilcisi, temizlik görevlisi izlemektedir (İŞKUR, 2021b).

İstihdama yönelik bir başka faaliyet ise özel sektör işyeri ve eğitim kurumu ziyaretleridir. İşveren ilişkilerini geliştirerek daha çok işgücü ve mesleki eğitim talebi alınması, işverene bilgi aktarımının elde edilmesi ve işverenin yükümlülükleri hususunda işverene yardımda bulunmak amacıyla 2010 yılından bu yana İŞKUR, işveren ziyaretleri gerçekleştirmekte ve bu kapsamda iş ve meslek danışmanları aracılığıyla işveren ilişkileri geliştirilmektedir (İŞKUR, 2017: 38).

İl genelinde istihdama yönelik yürütülen başka bir faaliyet olarak karşımıza iş ve meslek danışmanlığı hizmeti çıkmaktadır. İŞKUR aracılığıyla yürütülen bu hizmet ile meslek arayan bireyin nitelikleri ile mesleklerin ve işin gerektirdiği özellikleri, koşulları ve iş piyasasının ihtiyaç duyduğu iş ve meslekleri mukayese ederek, kişinin istek ve durumuna en uygun işi/mesleği seçmesi, seçmiş olduğu iş/meslekle ilişkili eğitim olanaklarından faydalanması, işe yerleştirilmesi ve işe adaptasyonunun

sağlanmasına dair sorunların çözümüne sistematik olarak yardım edilmesi amaçlanmaktadır (İŞKUR, 2017: 47).

İstihdamın artırılmasına dair İŞKUR tarafından yürütülen başka bir faaliyet dalı ise aktif işgücü piyasası programlarıdır. Aktif işgücü piyasası programları aracılığıyla mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları ve toplum yararına programlar düzenlenmektedir. Bununla birlikte özel politika gerektiren gruplara dair yapılan proje ve geliştirilen politikalar ile işgücü piyasasına katılmada görece zorluk çekenlere dair özel uygulamalar yürütülmektedir. Aktif işgücü piyasası programları içerisinde bulunan mesleki eğitim kursları ve işbaşı eğitim programları ile işgücüne nitelik kazandırılmaktadır. Aynı zamanda iş arayanların tecrübe eksiklikleri bu programlar vasıtasıyla karşılanmakta ve istihdam edilebilirlikleri arttırılmaktadır (İŞKUR, 2021d: 11).

Aktif işgücü piyasası programları kapsamında yürütülen programlardan ilki, işbaşı eğitim programıdır. Söz konusu program, İŞKUR'a kayıtlı olan işsiz bireylerin, İŞKUR'a kayıtlı işyerlerinde, daha önceden elde ettikleri teorik bilgileri uygulamaya koyarak pekiştirmelerini ve/veya mesleki deneyim edinmelerini sağlamak amacıyla düzenlenen programlardır (İŞKUR, 2021e: 2). Bu programın temel amacı, mesleki tecrübe ve yeterli iş deneyimi bulunmayan bireylere mesleki tecrübe ve iş deneyimi edindirilerek, söz konusu bireylerin istihdam edilebilirliklerinin artırılmasıdır. Buna ek olarak nitelikli işgücü temin edilmesinde zorluk yaşayan işverenlere, işe alacakları kişileri işyerlerinde belirli bir süreliğine gözlemleyerek ve eğitim vererek iş arayan bireylerle ilgili detaylı bilgi sahibi olma ve işe alma noktasında isabetli karar verme olanağı sunmaktır. İşverenler tarafından sıklıkla tercih edilen işbaşı eğitim programları, katılımcılar tarafından da pratik eğitim almaları ve işyerinde deneyim edinerek sonrasında daha kolaylıkla iş bulmaları konusunda önemli bir aktif işgücü programı niteliğindedir. 2020 yılında Balıkesir ilinde 727 işbaşı eğitim programı düzenlenmiş, 2.431'i kadın ve 2.538'i erkek olmak üzere toplam 4.969 kişi bu programlara katılmıştır. İl genelinde 2020 yılı için açılan ve katılımcı sayısı en çok olan il 10 iş başı eğitim programları sırasıyla 518 kişi ile bahçe bakım elemanı (park bahçe ve koruların bakımı), 438 kişi ile müşteri hizmetleri görevlisi/asistanı, 417 kişi ile deri konfeksiyon makinecisi, 409 kişi ile müşteri temsilcisi, 399 kişi ile piliç kesim ve işleme elemanı, 361 kişi ile perakende satış elemanı (tezgahtar), 236 kişi ile

perakende satış elemanı (gıda), 214 kişi ile müşteri hizmetleri satış ve hizmet yetkilisi, 121 kişi ile proses işçisi, 117 kişi ile asfalt işçisidir (İŞKUR, 2021d: 11-12).

Aktif işgücü piyasası programları kapsamında yürütülen programlardan ikincisi mesleki eğitim kurslarıdır. Mesleki eğitim kursları, bireye yeni bir meslek edindirilmesi veya mevcut mesleki becerilerinin geliştirilmesi ile kişilerin istihdam edilebilirliklerini artırmaya dair düzenlenen aktif işgücü piyasası programlarıdır. Bu bağlamda düzenlenen kursların beceri eksikliğine sahip kitlelere ulaşması önem arz etmektedir. Balıkesir ilinde 2020 yılında düzenlenen toplam 43 mesleki eğitim kursuna 1.036'sı kadın ve 338'i erkek olmak üzere 1.374 kursiyer katılmıştır. 2020 yılında açılan ve en fazla sayıda katılımcıya sahip ilk 10 kurs sırasıyla 610 kişi ile deri konfeksiyon makineci, 401 kişi ile müşteri hizmetleri görevlisi/asistanı, 98 kişi ile dokuma konfeksiyon makineci, 66 kişi ile iç giyim konfeksiyon makineci, 49 kişi ile süt sığırcı yetiştiricisi, 25 kişi ile servis elemanı (garson) yardımcısı, 25 kişi ile çoban/sürü yönetim elemanı (küçükbaş hayvan), 25 kişi ile kadın plaj giysileri dikim elemanı, 25 kişi ile düz dikiş makineci, 20 kişi ile paketleme işçisi izlemektedir (İŞKUR, 2021d: 13).

Mesleki eğitim kursları dahilinde istihdam garantili ve garantisiz mesleki eğitim kursları, çalışanların mesleki eğitimi, engellilere yönelik mesleki eğitim ve rehabilitasyon faaliyetleri, hükümlülerin mesleki eğitimine yönelik faaliyetler hükümlü/eski hükümlü ve özel politika ve uygulama gerektiren kişi ve gruplara yönelik mesleki eğitim kursları olmak üzere 5 alanda kurs faaliyetleri düzenlenmektedir. Bu kurslar şu şekilde açıklanabilmektedir:

- İstihdam garantili ve garantisiz mesleki eğitim kursları, herhangi bir meslek sahibi olmayan, mesleki açıdan yetersiz konumda olan veya iş piyasasında geçerli bir mesleğe sahip olmayan ve İŞKUR'a kayıtlı işsizler arasında belirlenmiş koşullara sahip vatandaşların, işgücü piyasasında gerek duyulan meslek dallarında yetiştirilip becerileri geliştirilerek veya meslekleri değiştirilerek istihdam edilebilirliklerini artırma maksadıyla istihdam garantili veya garantisiz mesleki eğitim ve/veya mesleki rehabilitasyon faaliyetleri düzenlenmektedir (Tutar, vd., 2013: 6).
- Çalışanların mesleki eğitimi, İŞKUR tarafından işgücünün değişim gösteren üretim teknoloji ve tekniklerine adaptasyonunun sağlanması ve aktif istihdamda

olan işgücünün can güvenliklerinin sağlanmasına dair olarak, tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde çalışan çalışanların sahip olması gereken sertifikaların verilmesi için düzenlenen eğitim programlarıdır. Söz konusu programlara katılım gösteren katılımcılara eğitim sonunda tehlikeli ve çok tehlikeli mesleklerde çalışabilmesi için gerekli olan belge yerine de geçen mesleki eğitim belgesi verilmektedir.

- Engellilere yönelik mesleki eğitim ve rehabilitasyon faaliyetleri aracılığıyla işgücü piyasalarında dezavantajlı konumda bulunan engelli bireylerin istihdamlarının artırılması için ilgi ve kabiliyetleri kapsamında kurs ve programlara yönlendirilerek, kendilerine uygun mesleklerde istihdam edilebilirliklerinin artırılması ve işe adaptasyon problemlerinin azaltılması amaçlanmaktadır.
- Hükümlülerin mesleki eğitimine yönelik faaliyetler, işgücü piyasasında dezavantajlı konumda bulunan unsurlardan biri olan hükümlü/eski hükümlülerin istihdam edilebilirliklerini kolaylaştırmak için Adalet Bakanlığı ve çeşitli STK'lar ile işbirliğinde bulunarak, tahliyelerine belirli bir süre kalan hükümlülere ve tahliye olan ancak işgücü piyasasına girmekte zorlanan eski hükümlülere dair olarak işgücü piyasasının ihtiyaç duymuş olduğu mesleklerde çalışabilmelerini sağlamak için mesleki eğitim kursları düzenlenmektedir.
- Özel politika ve uygulama gerektiren kişi ve gruplara yönelik mesleki eğitim kursları ise işgücü piyasasında dezavantajlı konumda olan ve sosyo-ekonomik açıdan entegrasyonları diğer bireylere göre daha düşük bireylere yönelik düzenlenen mesleki eğitim kurslarıdır.

Tüm bu bilgiler ışığında, 2020 yılında Balıkesir ilinde düzenlenen mesleki eğitim kurslarına katılım gösteren kursiyer sayılarına dair veriler Tablo 8.14'te gösterilmiştir.

Tablo 8.14. Balıkesir ilinde düzenlenen mesleki eğitim kurslarına yönelik bilgiler
2020 (İŞKUR)

Kurs Türü	Kurs Sayısı	Katılımcı Sayısı		
		Erkek	Kadın	Toplam
Mesleki Eğitim Kursları (İstihdam Garantili)	38	280	990	1.270
Mesleki Eğitim Kursları (İstihdam Garantisiz)	1	12	14	26
Mesleki Eğitim Kursları (Özel Politika)	3	46	32	78
Toplam	42	338	1.036	1.374

Tablo 8.14'te 2020 yılında Balıkesir ilinde düzenlenen mesleki eğitim kurslarına katılım gösteren kursiyer sayılarına dair veriler gösterilmiştir. Buna göre Balıkesir

ilinde 2020 yılında toplam 38 istihdam garantili mesleki eğitim kursları, 1 istihdam garantisiz mesleki eğitim kursları ve 3 özel politika ve uygulama gerektiren kişi ve gruplara yönelik mesleki eğitim kursları olmak üzere 42 mesleki eğitim kursu düzenlenmiştir. Bu kurslardan istihdam garantili mesleki eğitim kurslarına 990'ı kadın, 280'i erkek olmak üzere 1.270 kişi, istihdam garantisiz mesleki eğitim kurslarına 14'ü kadın, 12'si erkek olmak üzere 26 kişi ve özel politika ve uygulama gerektiren kişi ve gruplara yönelik mesleki eğitim kurslarına 32'si kadın, 46'sı erkek olmak üzere 78 kişi katılım göstermiştir. Bu kapsamda 2020 yılında toplam 42 kurs düzenlenmiş, bu kurslara 1.036'sı kadın, 338'i erkek olmak üzere 1.374 kişi katılım göstermiştir.

İl genelinde istihdama yönelik bir diğer faaliyet ise aynı zamanda tüm Türkiye'de de uygulanan kısa çalışma ödeneği ve nakdi destek ücretidir. Genel ekonomik, sektörel veya bölgesel nitelikte bir kriz ile zorlayıcı nedenlerden dolayı işyerlerindeki haftalık bazda çalışma sürelerinin geçici olarak önemli oranda azaltılması veya işyerlerindeki etkinliklerin tamamen veya kısmi olarak geçici bir şekilde durdurulması durumunda, işyerinde 3 ayı aşmamak kaydıyla kısa çalışma yapılabilir. Aynı zamanda korona virüsün işgücü piyasasındaki etkileriyle mücadele kapsamında Nisan 2020 tarihi itibarıyla nakdi ücret desteği uygulaması başlatılmıştır. Nakdi ücret destek tutarı 2020 yılı için gün bazında 39,24 TL iken 2021 yılı için gün bazında 47,70 TL olarak gerçekleşmiştir (İŞKUR, 2021d: 14-15). 2020 yılı için Balıkesir ilinde kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteğinden yararlanan kişi sayıları Tablo 8.15'te gösterilmiştir.

Tablo 8.15. Balıkesir ilinde kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteğinden yararlanan kişi sayıları 2020 (İŞKUR)

Aylar	Kısa Çalışma Ödeneği	Nakdi Ücret Desteği
Ocak	227	-
Şubat	162	-
Mart	1.367	-
Nisan	27.928	9.028
Mayıs	26.430	11.751
Haziran	19.494	10.802
Temmuz	11.351	7.956
Ağustos	8.380	6.292
Eylül	6.697	5.805
Ekim	6.234	5.356
Kasım	6.472	6.372
Aralık	12.333	6.777
Toplam	127.075	70.139

Tablo 8.15'te 2020 yılı için Balıkesir ilinde kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteğinden yararlanan kişi sayıları gösterilmiştir. Buna göre hem kısa çalışma ödeneğinde hem de nakdi ücret desteğinde aylara göre dalgalı bir trend gözlemlenmektedir. 2020 yılında toplam 127.075 kişi kısa çalışma ödeneğinden yararlanırken, 70.139 kişi ise nakdi ücret desteğinden yararlanmıştır.

İstihdama yönelik bir başka uygulama ise işsizlik ödeneği olup, bu ödenek, çalışan bir bireyin çalışmaya yönelik talep, kabiliyet, sağlık ve yeterliliğinde olmasına karşın, kendi istek ve kusuru haricinde işini kaybetmesi durumunda uğramış olduğu gelir kayıplarını kısmi olarak da olsa karşılayabilmeleri için sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren ve devlet tarafından kurulan zorunlu bir sigorta koludur. Bu kapsamda Balıkesir ilinde 2020 yılında 5.726 kişi işsizlik ödeneği almaya hak kazanmıştır. İşsizlik ödeneğini hak edenlerin sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre yüzde 52,7 oranında azalış göstermiştir. Korona virüs salgınının etkin olduğu dönemde uygulanmakta olan fesih kısıdı bu düşüşte etkili olmuştur (İŞKUR, 2021d: 16-17).

8.5. İl Genelindeki Sivil Toplum Kuruluşları

Balıkesir ilinde toplam 1.859 faal dernek bulunmaktadır. Söz konusu derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı şu şekildedir (Sivil Toplum, 2021):

- 74 adet çevre doğal hayat hayvanları koruma derneği,
- 16 Dış Türkler ile dayanışma derneği,
- 31 engelli derneği,
- 106 eğitim araştırma derneği,
- 49 toplumsal değerleri yaşatma derneği,
- 29 gıda, tarım ve hayvancılık alanında faaliyet gösteren dernek,
- 26 hak ve savunuculuk derneği,
- 34 imar, şehircilik ve kalkındırma derneği,
- 35 insani yardım derneği,
- 36 kamu kurumları ve personelini destekleyen dernek,
- 146 kültür, sanat ve turizm derneği,
- 388 mesleki ve dayanışma derneği,
- 16 sağlık alanında faaliyet gösteren dernek,
- 4 şehit yakını ve gazi derneği,

- 511 spor ve spor ile ilgili dernek,
- 36 bireysel öğreti ve toplumsal gelişim derneği,
- 4 uluslararası teşekküller ve iş birliği derneği,
- 9 yaşlı ve çocuklara yönelik dernek,
- 297 dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösteren dernek,
- 18 düşünce temelli dernek.

9. BALIKESİR İLİ KÜLTÜR VE TURİZM FAALİYETLERİ

Balıkesir ili, kültürel ve tarihi açıdan değerlendirildiğinde, kültürel ve turistik açıdan oldukça önemli değerlerin bir arada mevcut bulunduğu, hali hazırda var olan turistik kaynakların yanında alternatiflere de kaynak olabilecek nitelikte bir potansiyele sahiptir. Nitekim kuzeyde Marmara Denizi ve batıda ise Ege Denizi'ne açılan oldukça özel bir coğrafi konumda bulunması, doğal yaşamında oldukça zengin fauna ve flora türlerine ev sahipliği yapması ve doğa ve kültür varlıkları açısından zengin kaynakları barındırması, Balıkesir'in turistik bir cazibe merkezi olarak ön plana çıkmasına katkıda bulunan nitelikler olarak dikkat çekmektedir (Özdemir Yılmaz ve Gürol Kafa, 2012: 28).

Türkiye'de 36 ada ile en çok adaya sahip olan ve Ege ile Marmara Denizi kıyı uzunluğu yaklaşık 300 km. olan Balıkesir ili, doğal ve kültürel varlıklar açısından da büyük çeşitliliğe sahip bir turizm merkezidir. Nitekim Türkiye'de ilk turizm hareketlerinin başladığı Erdek ve Akçay ilçeleri, Balıkesir ilindedir. İl turizmi, ildeki adaları ve kıyı şeridindeki turizm beldeleriyle özellikle yaz aylarında oldukça hareketlenmektedir (GMKA, 2012: 6). Doğal, tarihi ve kültürel değerleri ile bir "açık hava müzesi" niteliğindeki Balıkesir, aynı zamanda yerli ve yabancı turistlerin turistik tercihlerini etkileyen çok yönlü kaynakları ile doğal, tarihi, geleneksel ve kültürel değerleri ile güzide turistik merkezlerinden biri olmuştur (Balıkesir Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2021).

Bu bölümde Balıkesir'de tarihi turizm, termal turizm, eko turizm, kıyı turizmi, Balıkesir ilindeki konaklama faaliyetleri, Balıkesir ilindeki kültürel faaliyetler, Balıkesir mutfak kültürü ve müzik kültürü incelenecektir.

9.1. Balıkesir'de Tarihi Turizm

Milli Mücadele'de önemli bir yere sahip olan Balıkesir ili, sahip olduğu tarihi bakımından da önemli bir turistik potansiyele sahiptir. Tarihi, Antik dönemlere uzanan Balıkesir, barındırdığı tarihi ve turistik müze, dini yapıt ile antik kentler ve ören yerlerini yerli ve yabancı turistlerin beğenisine sunmaktadır. Balıkesir ilinde Kuvay-ı Milliye Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Taksıyarris Kilisesi Anıt Müze, Tahtakuşlar Etnografya Müzesi, Sıdika Erke Etnografya Müzesi, Bigadiç Müze ve Kültür Evi, Gönen Mozaik Müzesi, Saraylar Köyü Açık Hava Müzesi, Sevim ve Necdet Kent

Kitaplığı (Rahmi Koç Müzesi) ve Balıkesir Ulusal Fotoğraf Müzesi olmak üzere on müze bulunmaktadır. Balıkesir ilinde yer alan tarihi dini yapılar Tablo 9.1’de gösterilmiştir.

Tablo 9.1. Balıkesir ilinde yer alan tarihi dini yapılar (Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

Türü	Adı	Konumu
Cami ve Külliye	Zağnos Paşa Camisi (Paşa Camisi) ve Külliyesi	Merkez
Cami ve Külliye	Yıldırım Camisi (Eski Cami) ve Külliyesi	Merkez
Cami	Alaca Mescit Camisi	Merkez
Cami	Tahtalı Cami	Merkez
Cami	Kasaplar Camisi	Merkez
Cami	Şeyh Lütfullah Camisi	Merkez
Cami	Hakkı Çavuş Camisi	Merkez
Cami	Hacı Ali (Alibey) Camisi	Merkez
Cami	Karaoğlu Camisi	Merkez
Cami	İbrahimbey Camisi (Hacı Arıfağa Camisi)	Merkez
Cami	Yeşilli Cami (Hisariçi Camisi)	Merkez
Cami	Omurbey (Umurbey) Camisi	Merkez
Mescid	Oruç Bey Mescidi	Merkez
Cami	Vicdaniye Camisi	Merkez
Cami	Eminağa Camisi	Merkez
Cami	Kırımlılar Camisi	Merkez
Kilise-Cami	Saatli Kilise Camisi	Ayvalık
Kilise-Cami	Ali Bey (Çınarlı) Camisi	Ayvalık
Kilise-Cami	Yeni Cami	Ayvalık
Kilise-Cami	Biberli Cami	Ayvalık
Cami	Hamidiye Camisi	Ayvalık
Cami	Hacı Bayram Camisi	Ayvalık
Cami	Kadı Cami	Ayvalık
Cami	Ulu Cami	Bandırma
Cami	Kasım Paşa Camisi	Bigadiç
Cami	Yeşilli Cami	Bigadiç
Cami	Evliya Çelebi Cami (Lonca Cami)	Bigadiç
Cami	Kurşunlu Cami (Hekimzade Yusuf Sinan Camisi)	Edremit
Cami	Haydar Çavuş Camisi	Bandırma
Cami	Hacı Ahmet Camisi	Burhaniye
Cami	Mehmed Emin Ağa (Memiş) Camisi	Burhaniye
Cami	Hanay Cami	Burhaniye
Cami	Hasanağa Camisi	Burhaniye
Cami	Koca Cami	Burhaniye
Cami	Şahinler Köyü Camii	Burhaniye
Kilise	Taksiyarhis Kilisesi (Aya Nikola Kilisesi)	Ayvalık
Kilise	Ayazma Kilisesi	Ayvalık
Manastır	Ayışığı Manastırı	Ayvalık

Tablo 9.1’de Balıkesir ilinde yer alan tarihi dini yapılar yer almaktadır. Buna göre Balıkesir ilinde 2 cami ve külliye, 28 cami, 1 mescid, 4 kiliseden çevrilmiş cami, 2 kilise ve 1 manastır olmak üzere toplam 38 tarihi dini yapı bulunmaktadır.

Balıkesir ili bulunduğu konum uyarınca birçok medeniyete ev sahipliği yapan şehirlerden biridir. Bu nedenle il sınırları dahilinde çok sayıda antik kent ve kalıntıları

bulunmaktadır. İl genelinde Daskyleion Antik Kenti, Antandros Antik Kenti, Kyzikos Antik Kenti, Adramytteion Antik Kenti, Prokonnessos Antik Kenti, Ancyra Antik Kenti, Hadriania Antik Kenti, Astyra Antik Kenti, Thebe/Theb Antik Kenti, Arteka Antik Kenti, Zeleia Antik Kenti, Perihharaxis Antik Kenti, Keraseion Antik Kenti, Attaneion Antik Kenti ve Plakia Antik Kenti olmak üzere 15 antik kent bulunmaktadır.

9.2. Balıkesir’de Termal Turizm

Türkiye, jeotermal su kaynakları açısından oldukça büyük bir potansiyele sahip konumdadır. Mevcut termal kaynakların sıcaklık ve kimyasal nitelikleri değerlendirildiğinde, Türkiye’deki jeotermal su kaynaklarının dünya genelinde saptanmış ve hizmet sunmakta olan birçok termal kaynaktan daha üstün niteliklere sahip olduğu ortaya konulmuştur (Visit Turkey for Healthcare, 2016; akt., Keskin, 2019: 56). Türkiye genelinde termal kaynakların en yaygın olarak bulunduğu ve en fazla termal turizm merkezine sahip ili ise Balıkesir’dir. Balıkesir genelinde bulunan termal kaynakların fiziki ve kimyasal bileşenleri, sıcaklık ve kaynak kullanımı bakımından çeşitlilik sağlaması, söz konusu termal kaynakların çeşitli hastalıkların tedavisi kapsamında kullanımına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte bölgenin uygun iklim şartları küre mevsiminin daha da uzun süreli olmasına imkan tanımaktadır (Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016; akt., Kalaycıoğlu, 2017: 63).

İl genelinde bulunan termal kaynak ve merkezler, ilin termal turizm bakımından zenginliğini gösterir niteliktedir. Termal kaynakların varlığına bakıldığında hemen hemen her ilçede termal kaynakların bulunduğu görülmektedir. Türkiye ve bilhassa Avrupa’nın artış gösteren nüfus verileri, termal kaynakların değerlendirilmesi açısından oldukça önemli bir fırsat olarak ön plana çıkmaktadır (Kalaycıoğlu, 2017: 63-64). İl genelinde 16 termal alan bulunmaktadır. Bunların ikisi Altıeylül, biri Bigadiç, biri Balya, biri Dursunbey, üçü Edremit, ikisi Gönen, biri Manyas, ikisi Susurluk, ikisi Sındırgı, biri Gömeç, biri Burhaniye’de yer almaktadır. Termal turizm bakımından değerlendirildiğinde ise il genelinde bulunan termal alanların 12’sinde termal turizm merkezi bulunurken, 5’inde ise termal turizm merkezi bulunmamaktadır (GYODER, 2015).

9.3. Balıkesir’de Eko Turizm

Eko turizm, diğer turizm türlerine göre seyahat eden kişilerin kendilerini doğa ve kültürel varlıklara yönelik olarak daha fazla mesuliyet sahibi hissetmelerine katkıda bulunan, sosyal sorumluluk bilinci ile ilişkili bir turizm hareketidir (Kaypak, 2010: 95). Balıkesir ili kapsamında değerlendirildiğinde, Balıkesir ilinin eko turizm bakımından oldukça önemli kaynaklara ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Bu kaynaklardan en önemlilerinden biri ise biyolojik çeşitlilik ve kültürel kaynakları ile Kaz Dağları Milli Parkıdır. Çeşitli fauna ve flora türü ile endemik türleri barındıran Kaz Dağları Milli Parkı, dünya genelinde eko turizm açısından önemli alanlardan biridir (Arı ve Soykan, 2006: 5). Su kaynakları açısından zengin bir doğaya sahip Kaz Dağları, aynı zamanda zengin bir bitki örtüsüne de sahiptir. Kaz Dağları genelinde 100 bin familyaya ait 800 civarında tür bulunmakla birlikte, bunlardan 73’ü sadece Kaz Dağlarında yetişen endemik türlerdir (İrtem ve Karaman, 2004).

İl genelinde yer alan bir başka eko turizm destinasyonu ise Erdek ilçesinde bulunan Kapıdağ Yarımadasıdır. Yarımada’nın orta ve kuzey bölümlerinde yer alan ormanlık alanlar, bireysel doğa yürüyüşleri, jeep safari’si, atlı doğa yürüyüşü gibi birçok etkinliğe olanak tanımaktadır. Bununla beraber bölgede oksijen oranının yüksek oluşu da çeşitli rahatsızlıklar için rahatlatıcı ve iyileştirici özellikler gösterir niteliktedir. Yılın belli dönemlerinde dalış, yaban avcılığı, balıkçılık gibi aktivitelere de olanak tanınması, turizm bakımından ilin zenginliğini ortaya koymaktadır (Arslan, 2005: 48).

Eko turizm dalı dahilinde başka bir önemli alan ise Burhaniye ilçesidir. Her ne kadar ilçe kıyı turizmi ile ön plana çıksa da eko turizm dahilinde değerlendirilebilecek önemli kaynaklara sahip bir destinasyon konumundadır. Madra Dağları, dağlara yakın kayalıklar, tepe ve düzlükler, yeşil alanlar ve yamaçlarında bulunan 15 yaylası ile eko turizm açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Madra Dağları, eşsiz manzaraları ve sağlığa uygun iklim şartları ile doğa araştırmaları ve sporlarına uygun birer seçenek niteliğinde iken; yamaçlarındaki geleneksel yörük kültürü, şifalı suları ve doğal güzellikleri ile eko turizm çekiciliklerini barındırmaktadır. Ayrıca önemli zeytin üretim sahalarından olması ve tarihte önemli kültür ve geleneklere ev sahipliği yapmış olması Burhaniye’ye özgü değerlerin eko turizm kapsamında tanıtılmasına ve yerel halkın bundan yarar sağlamasına imkân sunmaktadır (Uğuz Çelik, 2011: 344).

İldeki eko turizm destinasyonlarından bir diğeri de Bandırma’da bulunan Kuşçenneti Milli Parkı’dır. Anadolu yarımadasından Avrupa’ya göç eden göçmen kuşların rotası üzerinde yer alan Kuşçenneti, pelikan, balıkçıl, kaşıkçı, karabatak, yaban kazı, yaban ördeği ve ötücülerden meydana gelen binlerce tür ve kolonilere ev sahipliği yapmaktadır. Kuşçenneti 1959 yılında Milli Park statüsü alarak koruma altına alınmış, 1976 yılında ise “A sınıfı Avrupa Diploması” na layık görülmüştür (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2021).

9.4. Balıkesir’de Kıyı Turizmi

Balıkesir ili, Marmara Denizi ve Ege Denizine kıyısı bulunması sebebiyle kıyı turizmi bakımından oldukça önemli bir kıyı turizmi potansiyeline sahiptir (GMKA, 2012; akt., Kalaycıoğlu, 2017: 68). Balıkesir ili hem Ege Denizi hem de Marmara Denizi’ne kıyı şeridinin bulunması dolayısıyla kıyı turizmi açısından yüksek potansiyele sahip bir şehir olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki denize olan kıyı şeridi toplam 291 km. olup; il genelinde 22 adet mavi bayrağa sahip plaj bulunmaktadır. Kıyı turizmi dahilinde Ayvalık ilçesine bağlı adalarda, Edremit Körfezi’nde ve Marmara adalarında dalış sporları, yamaç paraşütü ve sörf yapmaya elverişli koy ve körfezler hem iç hem de dış turizm açısından önemli merkezler arasındadır. Yat turizmi kapsamında bilhassa Ayvalık ve Burhaniye ilçeleri öne çıkmaktadır (Keskin, 2019: 55, 56).

9.5. Konaklama Faaliyetleri

Balıkesir ili genelinde, termal konaklama işletmeleri haricinde turizm işletme ve belediye işletme belgesine sahip toplam 4.600 oda ve 8.336 yatak kapasitesine sahip 77 konaklama tesisi bulunmaktadır (Keskin, 2019: 51).

9.6. Balıkesir’de Kültürel Faaliyetler

Balıkesir ilinde Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, Balıkesir Üniversitesi Kütüphanesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Kütüphanesi, Altieylül İlçe Halk Kütüphanesi, Ayvalık İlçe Halk Kütüphanesi, Burhaniye İlçe Halk Kütüphanesi, Edremit M. Akpınar İlçe Halk Kütüphanesi, Zeytinli Şube Halk Kütüphanesi, Akçay İzzet Ege Şube Halk Kütüphanesi, Havran Erdem Akpınar İlçe Halk Kütüphanesi, Bandırma İlçe Halk Kütüphanesi, Gönen İlçe Halk Kütüphanesi, Manyas İlçe Halk Kütüphanesi, Susurluk İlçe Halk Kütüphanesi, Kepsut İlçe Halk Kütüphanesi, Dursunbey İlçe Halk

Kütüphanesi, Bigadiç İlçe Halk Kütüphanesi, Sındırgı İlçe Halk Kütüphanesi, Savaştepe İlçe Halk Kütüphanesi ve İvrindi İlçe Halk Kütüphanesi olmak üzere 20 kütüphane bulunmaktadır (Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, 2021a; Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, 2021b; TC Balıkesir Üniversitesi, 2021b; Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, 2021b).

2020 yılı itibarıyla il genelindeki kütüphanelerinde yer alan toplam kitap sayısı 445.911, toplam okuyucu sayısı 96.670, toplam ödünç sayısı 48.028, toplam kayıtlı üye sayısı 55.769 ve toplam internetten yararlanan sayısı 8.053 olarak kaydedilmiştir (Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, 2021c).

9.7. Balıkesir Mutfak Kültürü

Balıkesir ili, geniş bir alana yayılmış olan toprakları ve il genelinde değişkenlik gösteren iklimsel koşulların da etkisiyle zengin nitelikli tarımsal ürünler üretim kapasitesine sahiptir. Sahip olduğu kültürel zenginliğin de etkisiyle yöre mutfağı oldukça zengin bir yemek kültürünü barındırmaktadır. İlin yemek kültürünün temelini düğün ve bayram gibi kutlamalarda topluca yenen ve günümüze kadar gelen geleneksel yemekler teşkil etmektedir. Bilhassa ilin kuzey ve doğu bölgelerinde yoğun bir şekilde tahıl üretiminin gerçekleştirilmesi, “Keşkek” gibi tahıl ürünlerinin yoğun olarak kullanıldığı yemeklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İl genelinde hayvancılık faaliyetlerinin gelişmiş oluşu, hayvansal ürünler ile süt ürünlerinin Balıkesir mutfağında yer almasına ortam oluşturmıştır. Balıkesir’in kendisine özgü iklim ve tarım yapısı gibi faktörler yörede farklı ve zengin bir yemek kültürünün oluşumuna katkıda bulunmaktadır (T.C. Balıkesir Valiliği, 2021a).

Balıkesir ili oldukça geniş bir yöresel ürün yelpazesine sahip olup; Ayvalık zeytinyağı, Edremit-Körfez Bölgesi zeytinyağları, Edremit Körfezi yeşil çizik zeytini, Höşmerim tatlısı, Susurluk tostu, Susurluk ayranı ve kuzu eti olmak üzere 7 adet coğrafi işaret almış yöresel gıdaya sahiptir. Söz konusu gıdalar şu şekilde sıralanabilmektedir (Keskin, 2019: 25-29):

- Ayvalık zeytinyağı: Balıkesir ili Ayvalık ilçesi sahip olduğu doğal güzelliklerin yanında zengin mutfak kültürüne sahip konumdadır. Ayvalık mutfağı genellikle Akdeniz mutfağı niteliklerine sahiptir. Bu kapsamda yörede temel yemek kültürünü zeytin ve zeytinyağı oluşturmaktadır. Türk Patent Enstitüsü’nün

tanımına göre Ayvalık zeytinyağı, “altın sarısı renkte, hoş kokulu, yüksek aromalı, kimyasal ve duyuşal nitelikleri çok iyi olan ve Ayvalık zeytinlerinden üretilen zeytinyağı” dır.

- Edremit-Körfez bölgesi zeytinyağıları: Edremit-Körfez bölgesi zeytinyağıları, menşei Edremit olduğu bilinen Ayvalık (Edremit Yağılık) zeytin türünden üretilen zeytinyağılarıdır. Kendi ekolojisi kapsamında yağlık olarak ele alınmaktadır. Yağı altın sarısı renginde, hoş meyve kokulu, nefis aromalıdır. Kimyasal ve duyuşal nitelikleri itibarıyla ilk sırada yer almaktadır. Tür niteliğı bakımından üstün yağ kalitesine sahip olmakla birlikte, aynı zamanda yeşil, pembe çizik ve siyah sofralık zeytin olarak da değeriendirilmektedir. Çeşit özelliğı olarak üstün yağ kalitesinin yanında yeşil, pembe çizik ve siyah sofralık zeytin olarak değeriendirilmektedir. Hasadı Ekim ortalarında başlar ve Şubat sonuna dek devam edebilmektedir. Erken hasat zeytinlerden elde edilen zeytinyağılarında meyvemsi ve aromatik değerieler daha belirgin, renk daha koyu ve daha yoğun kıvamdadır. Zeytin meyvesinin kendine has tadı, kokusu ve aroması ile birlikte taze ot (çimen) kokusu ve elma aroması hissedilir. Damakta ve dil ucunda hafif ve geçici bir acılık ve yakıcılık hissedilmesi aranan bir karakteristik özelliğidir. Aralık ayı ortalarından sonra yapılan zeytin hasadından elde edilen zeytinyağıları; berrak, altın sarısı renkte ve daha akışkan kıvamdadır. Olgun zeytinin kendine has tat ve kokusunun yanı sıra erken hasat zamanında damakta bıraktığı elma tadı ve kokusu daha belirgin hale gelir. Yine erken hasat dönemindeki üründe hissedilen geçici yakıcılık etkisinin azalması ve dil ucunda bir tatlılık bırakması bu tür zeytinyağılarının en belirgin özelliğidir. Edremit Körfez Bölgesi Zeytinyağıları, 29.08.2004 tarihinde yayınlanan tescil ile Menşei Adı şeklinde coğrafi işaret almıştır. Türk Patent Enstitüsü’nde ürünün tanımı “Kökeni Edremit olan yağlık zeytinlerden elde edilen zeytinyağıları” şeklinde yapılmaktadır.
- Edremit Körfezi yeşil çizik zeytini: Edremit Körfezi yeşil çizik zeytini 31.12.2014 tarihinde yayınlanan tescil ile Menşei Adı şeklinde coğrafi işaret almıştır. Edremit yeşil çizik zeytini ağaçları Türkiye’deki toplam ağaç sayısının %19’unu, Ege Bölgesinin %25,3’ünü oluşturmaktadır. Yağı kimyasal ve duyuşal özellikleri yönünden birinci sırada yer alan zeytin, Edremit bölgesinde yağlık olarak değeriendirilmektedir. İyi bakım şartlarında kuvvetli gelişen bu zeytin orta

derecede periyodisite göstermektedir. Hasadı yapıldıktan sonra çizilerek turşusu yapılmaktadır.

- Höşmerim Tatlısı: Balıkesir Höşmerim Tatlısı 22.09.2014 tarihinde Mahreç İşareti şeklinde coğrafi işaretli ürün olarak tescillenmiştir. Höşmerim tatlısı Orta Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde de tanınmasına rağmen asıl ortaya çıktığı yer Balıkesir'dir. Daha önceleri ev şartlarında ilkel tekniklerle yapılan höşmerimin, imalathane ölçüsünde yapımı ilk kez 25-30 yıl önce Balıkesir ilinde gerçekleşmiştir. Balıkesir ve diğer pek çok yörede "Höşmerim" adıyla bilinen bu tatlının yapımında tuzsuz taze peynir, şeker, irmik ve yumurta kullanılırken, Tekirdağ yöresinde ise tuzsuz taze peynir, şeker ve un kullanılmaktadır. Her iki yöredeki höşmerimin ortak hammaddesi tuzsuz taze peynir ve şekerdir. Balıkesir Höşmerimi, doğadan kaynaklanan nedenlerden dolayı değil de beşerî nedenlerden dolayı Balıkesir yöresine ait bir ürün olarak uzun yıllardır yerini almış ve Balıkesir Höşmerim Tatlısı adı ile meşhur olmuştur.
- Susurluk Tostu: Susurluk Tostu, 20.11.2017 tarihinde itibaren korunmak üzere Mahreç işareti olarak tescillenmiştir. Susurluk Tostu, Balıkesir'in Susurluk ilçesine özgü yapımı ve tadı ile farklılık gösteren Türk mutfağına ait yöresel bir yiyecektir. Susurluk Tostu iki ekmek dilimi arasına peynir ve/veya sucuk konarak tost makinesinde gevretilip kızartılarak ve dışına yağ sürülerek yapılır. Susurluk Tostu kendine özgü lezzetini kullanılan tost makinesinin özelliği ile ekmeğinden, dana sucuğu ve çok az tuzlu kelle peynirinden almaktadır.
- Susurluk Ayranı: Susurluk Ayranı, 27.02.2013 tarihinden itibaren korunmak üzere 20.11.2017 tarihinde Mahreç işareti olarak tescillenmiştir. Susurluk Ayranı, Balıkesir'in Susurluk ilçesine özgü yapımı ve tadı klasik ayrına göre farklılık gösteren Türk mutfağına ait yöresel bir içecektir. Sadece yoğurt ile mayalanan doğal yoğurt, tuz ve suyun uygun oranlarda karışımı yapılarak hazırlanmakta olan Susurluk Ayranının en önemli özelliği köpüğüdür. Yoğurdun kendi yağı ve kaymağı alınmadan yapılması köpüğünün oluşmasındaki en önemli etkidir.
- Kuzu eti: Coğrafi sınırı Balıkesir olan kuzu eti, 02.01.2018 tarihinde menşe adı olarak tescillenmiştir. Balıkesir ilinde her mevsim yetiştirilen Merinos X Kıvırcık melezi koyun tipi; merinostan kaynaklı yıl boyunca üreme yeteneğine sahip olması, erken gelişme özelliği, kıvırcık ırkından gelen et kalitesi, et lezzeti ve hastalık direnci gibi özellikleri bir arada bulundurması gibi avantajlarından dolayı

ülke genelinde yaygın olarak tüketilmektedir. Yıllar öncesinden gelen bu süreçte ülkemizde “Balıkesir Kuzusu” diye bir kavram oluşmuş, büyük şehirlerde seçkin restoranlarda “Balıkesir Kuzu Eti” bir kalite göstergesi olmuştur.

9.8. Balıkesir Müzik Kültürü

Balıkesir ili birçok kültürel yapıya ev sahipliği yapmakta olup, bu durum kendisini ilin müzik kültüründe de gösterir niteliktedir. İldeki halk müziği türlerine bakıldığında “Barana Havaları”, “Zeybek Havaları”, “Güvende” şeklinde çeşitlendirilmektedir. Ayrıca Tahtacılar’da görülen semah, nefes ve deyişler de bir diğer müzik türü olarak karşımıza görülmektedir. Barana havalarında olduğu gibi zeybek, bengi ve güvende tarzında müzikler; düğün ve kına havaları, sözlü oyun havaları, efe türküleri, yiğitlik, koçaklık temalı türküler ile Edremit-Kaz Dağları yörelerindeki semah, nefes ve deyişler, Balıkesir yöresinin ezgi yapılarına birer örnektir. Balıkesir ili bulunduğu lokasyonu itibarıyla Marmara ve Ege Bölgelerinin arasında bir geçiş özelliği taşımaktadır. Bu nedenle köy ezgilerinde zeybek motiflerine, dağlık bölgelerde “barana ağzı” denilen türküler ve Alevi-Bektaşî köylerinde ise sadeliğin ve bağlamanın öne çıktığı ve bölgede çepni ağzı olarak adlandırılan türküler rastlanılmaktadır. Balıkesir yöresi, kına geceleri ve kadınlar arasında gerçekleştirilen eğlenceler vasıtasıyla bugüne dek gelmiş birçok türküyü sahiptir. Kadınlar tarafından söylenen türkülerde “nina nina” ve “nina nina nom” gibi ifadelerle sıklıkla rastlanmaktadır (T.C. Balıkesir Valiliği, 2021b).

Türkiye’nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Balıkesir’de de türküler, genellikle dörtlülüklerden meydana gelmektedir ve ilk dörtlünün ilk iki mısrası, türkünün ana temasını yansıtan bölüme geçişi sağlayan bölümü oluşturur. Bu bölümde genellikle benzetme ve tasvirler öne çıkmaktadır. Bu mısraları izleyen diğer iki mısradaki ise türkünün ana konusu belirlenmektedir. Sevgi, özlem vb. duygular türkünün takip eden mısra ve dörtlülüklerinden anlaşılmaktadır. Türkülerin tekrar bölümleri veya vurucu noktası ise duygunun tam olarak hissettirildiği bölümlerdir. Esasen türküler, sözlü halk edebiyatının temel kaynağı niteliğindeki manilerin birer ezgili formudur. Bu bağlamda maninin tüm özellikleri de türkülerde geçmektedir. Türkülerin bu özelliği, Balıkesir türkülerinin de temel noktasını teşkil etmektedir. Balıkesir yöresine ait türküler genellikle 9/4’lük, 9/2’lik ve 9/8’lik türküler olup, ayrıca 2/2’lik ve 4/4’lük türküler de mevcuttur. Balıkesir yöresine ait türküler genellikle hece vezninin 7, 8 ve 11’li

kalıplarıyla söylenmektedir. Ancak 4 zamanlı ana usuller ve 5 zamanlı birleşik usul örnekleriyle de karşılaşmaktadır (T.C. Balıkesir Valiliği, 2021b).

Balıkesir yöresi halkbilimi araştırmacıları ve TRT Türk Halk Müziği Derleme Komisyonu tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda yörede derlenen birçok türkü kayda geçirilmiştir. Bu türkülerden başlıcaları Akpınar Yapısına, Evlerinin Önleri Sarı Karınca, Azime Türküsü, Ninna Ninna, Kayalcanın Daşları, Hatçam Çaylar Yaptın mı, Entarisi Damgalı, Mendili Oyaladım, Al Geydim Alsın Diye, Ayva Çiçek Açmış, İki Keklik, Aşağı Yoldan Geliyormuş Üç Atlı, Kurban Olam Kalem Tutan Ellere şeklindedir (T.C. Balıkesir Valiliği, 2021b).

10. BALIKESİR İLİ KENTLEŞME FAALİYETLERİ

Kentleşme, kentleri var eden büyüme hareketidir. Başka bir deyişle kentleşme, endüstriyelleşme ve iktisadi gelişime eşdeğer bir şekilde kent sayılarının artış göstermesi ve mevcut kentlerin büyümesi neticesini ortaya koyan, sosyal yapıda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma ortaya koyan, insanların davranış biçimlerinde kentlere has birtakım değişikliklere neden olan bir olaydır (Yavuz, Keleş ve Geray, 1973: 22). Kentleşme aynı zamanda sosyal değişim sürecinin de bir boyutu niteliğindedir. Batı dünyasında sanayi devrimiyle başlayan söz konusu değişim, günümüz az gelişmiş olan ülkelerinde farklı bir şekilde tezahür etmiş ve en dinamik sosyal gerçeklerin başında yer almıştır (Es ve Ateş, 2004: 212).

Bu kapsamda bu bölümde Balıkesir ilindeki yerleşim alanları, sanayi bölgeleri, yeşil alanlar ve ulaşım alanları incelenecektir.

10.1. Yerleşim Alanları

Cumhuriyetin ilanına dek bir kasaba görünümündeki Balıkesir, Cumhuriyetin ilk döneminde yeni yapıların yapılması, yeni sanayi tesislerinin açılması ve yeni caddelerin yapılması ile bir kent görünümü elde etmiştir. Kente istasyon, park, halkevi yapıları gibi modern kamusal hayatın gerektirdiği yeni kamusal mekanların oluşturulması, kentsel ve sosyal modernleşmenin birer göstergesi niteliğinde olmuştur (Özatl, 2009: 118).

Balıkesir ili eski yerleşim alanları ve yeni yerleşim alanları olmak üzere iki ana bölümde incelenebilmektedir.

Eski yerleşim alanları, Balıkesir kentinin ilk kurulduğu bölgeler olup; Balıkesir Ovasının batı bölümünde yer alan Atatepe (Çamlık) olarak adlandırılan tepenin eteklerinde tek veya iki katlı bahçeli evlerden meydana gelmektedir. Bu alanda sokaklar dar bir şekildedir ve neredeyse hepsi kent merkezinde yer alan Milli Kuvvetler Caddesi veya Anafartalar Caddesine yönelmektedir. Eski yerleşim alanında bulunan mahalleler, Karesi Mahallesi, Hisariçi Mahallesi, Dumlupınar Mahallesi, Akıncılar Mahallesi, Eski Kuyumcular Mahallesi ve Kasaplar Mahallesi yer almaktadır. Eski yerleşim alanında herhangi bir sit alanı belirlenmemiştir. Bu nedenle bu alanda yer alan yapıların korunması pek mümkün olmamıştır (Özatl, 2009: 114-115).

Cumhuriyetin ilanı sonrası kent hızlı bir gelişmeye girmiş ve böylelikle yeni yerleşim bölgeleri kentin kuzey ve güneydoğusuna doğru yayılmaya başlamıştır. 1950’lerde kente yerleştirilen göçmenler, o zaman için kent merkezinden uzak bir konum olan ve bugünkü Gaziosmanpaşa ve Plevne Mahallelerine yerleştirilmiştir. Cumhuriyetin ilk döneminde kurulan yeni yerleşim alanlarında yer alan mahalleler şunlardır: Atatürk Mahallesi, Bahçelievler Mahallesi, Plevne Mahallesi, Hacı İlbey Mahallesi, Karaoğlan Mahallesi, Akıncılar Mahallesi, Ege Mahallesi, Oruçgazi Mahallesi, Altıeylül Mahallesi, Kayabey Mahallesi, Ali Hikmet Paşa Mahallesi (Özatlı, 2009: 118).

Atatürk Mahallesi kent merkezinin kuzeydoğusunda konumlanmış olup, kuzeyinde Toygar Mahallesi, doğu ve kuzey doğusunda Paşaalanı Mahallesi, batısında Ali Hikmet Paşa Mahallesi, güneyinde Gündoğan Mahallesi ve doğusunda Paşaalanı Mahallesi konumlandırılmaktadır. Bölgede beş eğitim kurumu, bir adet sportif alan, bir sağlık kurumu, Karayolları ve Devlet Su İşler Tesisleri, İl Spor Gençlik Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü olmak üzere dört kamusal kurumu, bir asri mezarlık ve hava şehitliği ile iki dini tesis bulunmaktadır (Karakuş, 2011: 92-93).

Kent merkezine bakıldığında Hacı İlbey Mahallesinin Balıkesir kent merkezinde yer aldığı görülmektedir. Hacı İlbey Mahallesi kuzeyde Dumlupınar Mahallesi, güney ve batıda Dinkçiler Mahallesi, doğuda ise Altıeylül Mahalleleriyle sınırlıdır. Dumlupınar Mahallesinin Hacı İlbey Mahallesi, Karaoğlan Mahallesinin Dumlupınar Mahallesi ve Aygören Mahallesinin Karaoğlan Mahallesinin kuzey bölgesinde yer aldığı görülmektedir. Mirzabey Mahallesi ise Aygören Mahallesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Hacı İsmail Mahallesi Mirzabey Mahallesinin, Karesi Mahallesi Hacı İsmail Mahallesinin, Hisariçi Mahallesi Karesi Mahallesinin, Yıldırım Mahallesi Hisariçi Mahallesinin ve Akıncılar Mahallesi ise Yıldırım Mahallesinin doğu bölgesinde yer almaktadır. Söz konusu mahallelerde altı ilköğretim okulu ve iki lise olmak üzere sekiz eğitim kurumu bulunmaktadır. Bölgede Sosyal Sigortalar Kurumu, Anafartalar Karakolu, Veteriner Müdürlüğü, Tarım Kredi Müdürlüğü, Belediye Sağlık Müdürlüğü olmak üzere altı kamu kuruluşu yer alırken, Kuvay-ı Milliye Müzesi ve Devrim Erbil Sanat Müzesi ile Salih Tozan Kültür Sanat Merkezi olmak üzere üç kültür kuruluşu, bir adet meyve sebze hali, bir adet toplu taşıma merkezi ve 14 dini tesis bulunmaktadır (Karakuş, 2011: 120-121).

Bahçelievler Mahallesi ise kent merkezinin güneydoğusunda konuşlanmış olup, kuzey bölgesinde Hasan Basri Çantay Mahallesi, güney bölgesinde Plevne Mahallesi, batısında Kasaplar Mahallesi ve doğusunda İzmir-Bursa çevre yolu ile çevrilidir. Genel itibarıyla elit kesime hitap eden Bahçelievler Mahallesinde, 5 eğitim kurumu, iki dini yapı, erkek ve kız öğrenci yurtları, Kurtdereli Kapalı Spor Salonu olmak üzere bir sportif tesis, 75. Yıl Parkı olmak üzere bir yeşil alan, üç kamu kuruluşu bulunmaktadır. Bölgede yapılaşma faaliyetleri büyük oranda tamamlanmıştır ve bölge güneydoğu yönlü olarak gelişim göstermektedir. Plevne Mahallesi ise kent merkezinin güneydoğu bölgesinde konuşlanmakta olup, kuzey ve doğusunda Bahçelievler Mahallesi ve güney ile batısında Yeni İzmir yolu bulunmaktadır. Bahçelievler Mahallesi gibi elit bir kesime hitap eden mahallede üç eğitim kurumu, bir kamu kuruluşu, bir sağlık kuruluşu, bir sosyal faaliyet alanı, bir yeşil alan, bir alışveriş merkezi ve üç dini tesis yer almaktadır. Bölgede yapılaşma büyük oranda tamamlanmıştır ve güneydoğu yönlü olarak gelişim göstermektedir (Karakuş, 2011: 85-86, 98-99; Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021b; Balıkesir İl Müftülüğü, 2021).

Kent merkezinin güneyinde konuşlanan Gaziosmanpaşa Mahallesi, kuzeyinde Yıldız Mahallesi, güneyinde ve batısında imara açık olmayan parseller ile doğusunda Plevne Mahallesi ile çevrilidir. Mahallede biri lise ve biri ilkokul olmak üzere iki eğitim kurumu, üç kamu kuruluşu, iki üretim tesisi ve dört dini tesis yer almaktadır. Yıldız Mahallesi ise Gaziosmanpaşa Mahallesinin kuzeyinde bulunmaktadır. Mahallede bir ilkokul, bir devlet hastanesi, bir jandarma komutanlığı ve askeri lojmanlar yer almaktadır. Kent merkezinin bir diğer yerleşim alanı ise Altieylül Mahallesidir. Kuzeyinde Eski Kuyumcular Mahallesi yer alan mahallenin güneyinde ise Kasaplar Mahallesi, batısında Hacı İlbey Mahallesi, doğusunda Hasan Basri Çantay ve Bahçelievler Mahalleleri yer almaktadır. Mahalle sınırları içinde bir eğitim kurumu, Belediye ve Orman Müdürlüğü olmak üzere iki kamusal yapı, üç dini tesis yer almaktadır (Karakuş, 2011: 107, 116-117; Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021b; Balıkesir İl Müftülüğü, 2021).

1950’li yıllarda etkin olan modern konut üretimi anlayışı kapsamında ilk toplu konut, 1954 yılında tamamlanan 52 Evlerdir. Bu dönemde yapılan diğer toplu konutlar ise Esenevler ve Belediye Mensupları Evleri olmuştur. Bu evler modern bir kent halini

almakta olan Balıkesir ilinde hem konut gelişim alanlarını hem de çekirdek ailelerin kullanacakları iki katlı ve bahçeli toplu konut tipolojisini belirleyen önemli girişimlerdir. 1950-1980 döneminde karayollarının gelişimi ve sanayi bölgesinin varlığı ile kentte yapılaşma faaliyetleri kent merkezinin doğusu ve güneydoğusuna kaymıştır. Böylelikle eski kent merkezi ile 1950’li yıllarda göçmenlerin yerleştirildiği mahalleler arasındaki boş alanlar da doldurulmaya başlanmıştır. 2000’lerde imara tamamen açılan bu alandaki boşluklar doldurulurken, kent batıdaki tepelerden ovaya doğru yayılmış bir biçim almıştır. Balıkesir kentinde yapılaşma faaliyetlerine bakıldığında tren yolu çevresi ve İzmir yolu olarak adlandırılan bölgede hızlı bir yapılaşmanın gerçekleştiği görülmektedir. Bu bölgedeki mahalleler şunlardır: Toygar Mahallesi, Plevne Mahallesi, Sakarya Mahallesi ve Adnan Menderes Mahallesi, Çay Mahallesi, Dinkçiler Mahallesi, Dumlupınar Mahallesi, Gaziosmanpaşa Mahallesi, Gümüşçesme Mahallesi, Hasan Basri Çantay Mahallesi, Kuvay-ı Milliye Mahallesi, Sötlüce Mahallesi, Maltepe Mahallesi, Paşa Alanı Mahallesi (Özatl, 2009: 118).

Sakarya, Toygar ve Maltepe Mahalleleri, Balıkesir kent merkezinin kuzeybatısında konuşlanmış olup, yapılaşma genellikle kagir yapılardan oluşmaktadır. Sakarya Mahalleleri Birinci ve İkinci olmak üzere iki mahalleden teşkil olmaktadır. Birinci Sakarya Mahallesi’nin batısında Kuvay-ı Milliye Mahallesi, güneyinde Çamlık ve doğusunda İkinci Sakarya Mahalleleri, kuzeyinde ise imar planı dışında yer alan araziler bulunmaktadır. Birinci Sakarya Mahallesi’nde üç sağlık tesisi, bir pazaryeri, su deposu, dört dini tesis ve bir mezarlık yer almaktadır. Birinci Sakarya Mahallesi’nin doğu ve kuzeyinde ise İkinci Sakarya Mahallesi bulunmaktadır. İkinci Sakarya Mahallesi’nin doğusunda Maltepe Mahallesi yer almaktadır. Mahallede bir ilkokul ve üç dini tesis bulunmaktadır. Maltepe Mahallesi’nin ise batısında İkinci Sakarya Mahallesi yer alırken, güneyinde Birinci Oruçgazi ve doğusunda Toygar Mahallesi bulunmaktadır. Toygar Mahallesi’nin ise batısında Maltepe ve güneyinde Ali Hikmet Paşa Mahalleleri, doğusunda Paşaaalanı Mahallesi bulunmaktadır. Maltepe ve Toygar Mahallelerinde ise iki eğitim kurumu, üç dini tesis yer almaktadır (Karakuş, 2011: 111-112; Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021b; Balıkesir İl Müftülüğü, 2021).

Adnan Menderes Mahallesi kent merkezinin batısında konuşlanmıştır. Kuzeyinde Kuvay-ı Milliye Mahallesi yer alan mahallenin doğusunda Kızpınar Mahallesi ve Çamlık yer almaktadır. Mahallede dört eğitim kurumu bulunmakla birlikte, çok sayıda

yeşil alan mevcuttur. Yapılaşma genellikle çok katlı apartmanlar niteliğindedir. Kızpınar Mahallesi ise Adnan Menderes Mahallesinin devamı niteliğindedir. Kuzeyinde Kuvay-ı Milliye Mahallesi, güneyinde Çamlık, batısında Adnan Menderes Mahallesi ve doğusunda Fidanlık yer almaktadır. Mahallede eski taş ocakları ve polis lojmanları bulunmakta olup, aynı zamanda gecekondü önleme bölgesi ilan edilmiştir. Kent merkezinin batısında konuşlanan bir diğer mahalle ise Çay Mahallesidir. Kuzeyinde Vicdaniye Mahallesi, güneyinde Mirzabey ve Hacı İsmail Mahalleleri, doğusunda ise Kayabey Mahallesi bulunmaktadır. Kayabey Mahallesinin doğusunda Birinci Oruçgazi Mahallesi yer alırken, Birinci Oruçgazi Mahallesinin güneyinde ise İkinci Oruçgazi Mahallesi bulunmaktadır. İkinci Oruçgazi Mahallesinin doğusunda ise Ege Mahallesi bulunmaktadır. Bu mahallelerde dört eğitim kurumu, bir polis merkezi, altı dini tesis yer almaktadır (Karakuş, 2011: 103, 114-115; Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021b; Balıkesir İl Müftülüğü, 2021; Balıkesir İl Emniyet Müdürlüğü, 2021).

Kent merkezinde yer alan başka bir mahalle ise Hasan Basri Çantay Mahallesidir. Kent merkezinin doğusunda konuşlanan mahallenin kuzeyinde Birinci ve İkinci Gündoğan Mahalleleri, batısında Eski Kuyumcular Mahallesi, güneyinde ise Bahçelievler Mahalleleri bulunmaktadır. Mahallede üç eğitim kurumu, bir sağlık tesisi, bir sportif alan, bir yeşil alan ve Hava Lojmanları bulunmaktadır. Paşa Alanı Mahallesi ise kent merkezinin kuzeydoğusunda konuşlanmıştır. Güneyinde Atatürk ve Gümüşçeşme Mahalleleri yer alırken, batısında ise Toygar Mahallesi yer almaktadır. Mahallede yeni ve düzenli bir yapılaşma hâkim konumda olup, orta ve yüksek gelir grubuna ait ailelerin yaşadığı bir mahalle durumundadır. Paşa Alanı Mahallesinde yedi eğitim kurumu, üç kamu kuruluşu, bir emniyet müdürlüğü lojmanı, iki dini tesis yer almaktadır (Karakuş, 2011: 90-91, 95; Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021b; Balıkesir İl Müftülüğü, 2021; Balıkesir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2021).

Yeni kent merkezinde yer alan bir başka mahalle ise Kuvay-ı Milliye Mahallesidir. Kent merkezinin kuzeybatısında konuşlanmış olan mahallenin güneyinde Adnan Menderes ve Kızpınar Mahalleleri ve doğusunda Birinci Sakarya Mahallesi bulunmaktadır. Genellikle dubleks türünde ve müstakil evlerin çoğunlukta olduğu mahallede yapısal yoğunluk seyrek durumdadır. Mahallede üç kamusal kurum bulunmaktadır. Gümüşçeşme Mahallesi ise kent merkezinin kuzeydoğusunda

bulunmaktadır. Kuzeyinde Küçük Sanayi Sitesi bulunan mahallenin güneyinde ise Birinci ve İkinci Gündoğan Mahalleleri yer almaktadır. Mahallede bir kamusal kurum, bir sebze ve meyve hali, bir hayvan pazarı, bir mezbaha, Orman İşletme Müdürlüğü İşletme Atölyesi ve üretim tesisleri bulunmaktadır (Karakuş, 2011: 96, 105-106; TC Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2021).

Kent merkezinin doğusunda konuşlanan Birinci ve İkinci Gündoğan Mahallelerinin kuzeyinde Gümüşçeşme Mahallesi, güneyinde Hasan Basri Çantay Mahallesi bulunmaktadır. Birinci ve İkinci Gündoğan Mahallelerinde üç eğitim kurumu, Toprak Mahsulleri Ofisi olmak üzere bir kamu kuruluşu, dört dini tesis yer almaktadır (Karakuş, 2011: 108; Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2021b; Balıkesir İl Müftülüğü, 2021).

10.2. Sanayi Bölgeleri

Balıkesir ilinde sanayi yatırımlarına uygun nitelikte 3 farklı bölgede 5 Organize Sanayi Bölgesi (OSB) etkin bir biçimde faaliyette bulunmaktadır. OSB’lerde kanalizasyon, arıtım, doğalgaz, su, elektrik, telefon, internet vb. altyapı gereksinimleri tamamlanmış olup; söz konusu altyapı hizmetlerine kesintisiz olarak erişim sağlanmaktadır. İl genelindeki OSB’leri şu şekildedir (GMKA, 2016: 18-27):

- Balıkesir OSB: Balıkesir’in ilk ve en büyük OSB’si olan Balıkesir OSB’de makine ve teçhizat, tekstil ve tekstil ürünleri, kimya, plastik ve deri sektöründe üretimde bulunan işletmeler yer almaktadır. OSB’de üretilen ürünler, OSB’ye 500 m. uzaklıkta yer alan Gökköy Lojistik Merkezi aracılığıyla Bandırma Limanı üzerinden küresel pazarlara kolaylıkla açılabilir.
- Balıkesir II. OSB: 1.340 dönüm üzerine kurulu olan OSB’nin bütün altyapı işlemleri tamamlanmıştır. Söz konusu OSB, ulaşım açısından karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu ulaşımı olmak üzere birçok lojistik olanağa sahiptir. Bununla beraber Balıkesir II. OSB’nin Balıkesir OSB ile bitişik konumda olması, iş dalları arasında ara-nihai ürün tedarik süreçlerinde de avantaj sunmaktadır. Balıkesir II. OSB, lojistik olanaklar açısından da stratejik bir konumdadır. Gökköy Lojistik Merkezine 800 metre uzaklıkta bulunan bu OSB, buradaki demiryolu bağlantı hattıyla sadece Anadolu değil, aynı zamanda Bandırma Limanı’na da bağlanma olanağına sahiptir.

- Bandırma OSB: 1.610 dönüm arazi üzerine kurulu olan Bandırma OSB'nin temel altyapı ve inşaat işleri tamamlanmış durumdadır. İlin İstanbul, Yalova, Bursa ve Kocaeli gibi önemli kentlere kara ve deniz yoluyla bağlanma imkanına sahip olması ve Bandırma ilçesinin, İstanbul'un sanayi ve lojistikten arındırılma sürecinde önemli bir role sahip olması, Bandırma OSB'nin önemini daha da artırmaktadır. Bandırma Limanı'na olan yakın konumu ile bir ihracat üssü olma potansiyeline sahip olan Bandırma OSB, bu kapsamda İstanbul'daki ve çevre illerdeki yatırımların ilgi odağı konumundadır. Bandırma OSB'de bulunan işletmeler, makine ve teçhizat üretimi, gıda işleme ve paketlenme, kimyasal ürünler, demir-çelik, orman ve ağaç işleri imalatı gibi çeşitli alanlarda faaliyette bulunmaktadır.
- Gönen Deri İhtisas ve Karma OSB: Önceden sadece deri ihtisas OSB olarak hizmet veren söz konusu OSB, bölgeye yönelik yoğun yatırım talepleri dikkate alınarak Karma OSB'ye çevrilmiştir. Gönen Deri İhtisas ve Karma OSB'sinde deri, tekstil, makine, kimya ve enerji alanlarında üretimde bulunan işletmeler faaliyette bulunmaktadır.
- Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB: İlk başta zeytinyağı ve yan sanayi alanlarında üretimde bulunan işletmeler yer alırken, 2019 yılında Körfez bölgesinin diğer tarımsal ürünlerini de işleyecek biçimde Karma OSB'ye dönüştürülmüştür (T.C. Burhaniye Kaymakamlığı, 2019). 430 dönüm üzerine kurulu söz konusu OSB, kara ve hava ulaşımına oldukça yakın bir konumdadır.

İl genelinde aynı zamanda toplamda 13 küçük nitelikte sanayi sitesi yer almakta olup; bu sanayi sitelerinde 3.500'den fazla işletme bulunmaktadır. Söz konusu işletmeler 9.000'e yakın kayıtlı teknik personele iş imkanı sunmaktadır. Sanayi sitelerindeki sanayi işletmelerinin faaliyet alanları montaj, bakım onarım, ara mal imalatı, otomasyon ve kısmen nihai mamul üretimidir. Bahse konu işletmeler, OSB'lerde bulunan üretim tesislerinin dış tedarik ihtiyaçlarını gidermektedir. İl genelinde sanayi sitelerinin bu kadar yaygın olmasının en büyük avantajı, bölgedeki sanayi yatırımlarının tedarik planlamasında, çevre illere doğabilecek muhtemel bağımlılıklarını en aza indirmektir (GMKA, 2016: 28).

10.3. Yeşil Alanlar

23804 sayılı İmar Yönetmeliğine göre yeşil alanlar, toplumun faydalanması amacıyla ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, rekreasyon ve kıyı alanları toplamıdır (Gül ve Küçük, 2001: 29). Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğünden (2021) alınan verilere göre il genelinde 649.115 hektar ormanlık alan ve 811.153 hektar açıklık alan olmak üzere toplam 1.460.268 hektar alan bulunmaktadır. Ormanlık alanın %62'si normal koru statüsünde iken, %38'i ise bozuk koru statüsündedir. Orman serveti bakımından değerlendirildiğinde ise 2020 yılı itibarıyla Balıkesir ilinin orman servetinin 59.756.723 m³ olduğu görülmektedir. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan ağaçlandırma, imar ihya ve bakım çalışmaları neticesinde verimli ormanlık alan 2020 yılı itibarıyla 408.141 hektara çıkartılmıştır. İl genelindeki biyokütle miktarı 66 milyon ton olup; ağaçların yaptığı fotosentez ile yılda 18,1 milyon ton karbon tutumu ve 1,7 milyon ton oksijen üretimi gerçekleşmektedir (Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü, 2021).

Kentleşmenin hızlanması, sosyo-ekonomik düzeyin artış göstermesi ile birlikte rekreasyon, turizm, piknik, avcılık vb. sosyo-kültürel faaliyetlere yönelik ilgi ve beklentilerde artış gözlemlenirken, bu kapsamda orman kaynaklarından yararlanmada da önemli bir artış gerçekleşmektedir. Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü (2021) verilerine göre 2020 yılında ildeki kent ormanı sayısı 1 iken, söz konusu kent ormanının alanı 15 hektar olup; 2020 yılında 5.000 kişi ziyaret etmiştir. Önceki yıl ziyaretçi sayısı 25.000 iken, 2020 yılında ziyaretçi sayısının 5.000'e gerilemesi Covid-19 pandemisi ve pandemi kısıtlamalarıyla açıklanabilmektedir. İl genelindeki mesire yeri sayısı da 2020 yılı için 16 olup; söz konusu mesire alanlarının toplam alanı 134 hektardır. 2020 yılında mesire alanlarını 50.000 kişi ziyaret etmiştir. Önceki yıl ziyaretçi sayısı 270.000 iken, 2020 yılında ziyaretçi sayısının 50.000'e gerilemesi de yine Covid-19 pandemisi ve pandemi kısıtlamalarıyla açıklanabilmektedir.

Orman Bölge Müdürlüğü tarafından 2020 yılında toplam 96 hektar alanda ağaçlandırma gerçekleştirirken, 2.553 hektar alanda ise ağaç bakımı gerçekleştirilmiştir. Endüstriyel ağaçlandırma bakımından ise 458 hektar alanda endüstriyel ağaçlandırma gerçekleştirilirken, 1.000 hektar alanda ise bakım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Yine Orman Bölge Müdürlüğü tarafından 100 hektar alanda orman rehabilitasyonu

gerçekleştirilmiş, 750 hektar alanda etüt proje ve 750 hektar alanda toprak muhafaza etkinlikleri gerçekleştirilmiştir (Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü, 2021).

İl genelinde özel ağaçlandırma faaliyetlerine bakıldığında son 5 yıllık verilere bakıldığında 2016 yılında 30, 2017 yılında 30, 2018 yılında 109, 2019 yılında 139 ve 2020 yılında ise 190 hektar alanda özel ağaçlandırma faaliyetleri yürütülmüştür. Fidan üretim faaliyetlerine bakıldığında ise Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü'nün Dursunbey, Sındırgı ve Merkez'de olmak üzere 3 adet fidanlık tesisinin bulunduğu ve 2020 yılında 16.096.000 adet fidan üretildiği görülmektedir. 2020 ibreli üretim programı kapsamında 305.000 fıstık çamı, 515.000 karaçam, 10.228.000 kızılçam, 3.930.000 sahil çamı, 90.000 kara servi, 45.000 mavi servi, 94.000 diğer ibreli ağaç üretimi gerçekleştirilmiştir. 2020 yapraklı üretim programı kapsamında ise 70.000 ceviz, 40.000 badem, 17.000 dişbudak, 190.000 ıhlamur, 60.000 meşe, 32.000 akasya, 480.000 diğer yapraklı ağaç türü üretilmiştir (Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü, 2021).

10.4. Ulaşım Alanları

Çevre illerin yanında, İstanbul, Bursa ve İzmir gibi büyükşehirlerle yakınlığıyla ön plana çıkan Balıkesir hem kara, hem deniz, hem demir, hem de havayolu ulaşımı olmak üzere tüm ulaşım modlarına olanak tanıyan bir yapıya sahiptir. Hem Marmara hem de Ege Denizine açılan bir şehir olan Balıkesir, bu sayede hem İstanbul Boğazı aracılığıyla Karadeniz'e hem de Ege Denizi aracılığıyla dünyaya açılan bir kapı niteliğindedir.

Balıkesir iline yönelik gerçekleştirilen bir diğer ulaşım şekli de demiryoludur. Balıkesir ilini Manisa üzerinden İzmir'e bağlayan Karesi Ekspresi bu iki il arasında her gün düzenli olarak TCDD tarafından işletilmektedir (TCDD Taşımacılık, 2021).

Balıkesir ilinde yer alan bir başka ulaşım türü de havayolu ulaşımıdır. 1997 yılında hizmete giren Koca Seyit Havalimanı aracılığıyla Balıkesir iline İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerden ulaşım sağlanmaktadır. 120 dış hat olmak üzere yılda 8.000'in üzerinde uçuş gerçekleşen havalimanı, iç ve dış hatlarda yılda 300.000'den fazla yolcuya hizmet vermektedir (GMKA, 2016: 42).

İl merkezinden ilçe merkezlerine ulaşım şehir içi otobüsler ve minibüslerle sağlanırken, ilin diğer illerle bağlantısı Batı ve Doğu yönlü olarak D230 ve D200,

Kuzey ve Güney yönlü olarak E881, Kuzeybatı yönlü olarak D565 ve Güneydoğu yönlü olarak D555 ve D240 karayolları ile sağlanırken, aynı zamanda O-5 Gebze-İzmir otoyolu Gebze-Orhangazi-İzmir ve İzmit Körfez geçişi aracılığıyla İstanbul ile ulaşımı sağlamaktadır.

Balıkesir ilinden geçmesi planlanan diğer ulaşım projeleri şu şekildedir (GMKA, 2016: 45):

- Tekirdağ-Çanakkale-Balıkesir Otoyol Projesi-Çanakkale Köprüsü Geçişi: Bu proje ile Ege ve İç Anadolu bölgesi ile Trakya ve Avrupa arasındaki ulaşımın sağlanması için İstanbul Boğazı geçişine alternatif bir güzergâh kazandırılacaktır. Tekirdağ-Çanakkale-Balıkesir Otoyolunun Gebze-İzmir Otoyoluna bağlanmasıyla ilde turizm ve diğer sektörlerin canlanması beklenmektedir.
- Bandırma-Balıkesir-İzmir Yüksek Hızlı Tren Projesi: Ege bölgesini Bandırma ve Tekirdağ Limanları aracılığıyla Avrupa'ya bağlayacak olan projenin yük ve yolcu taşıma hattı olarak hizmet vermesi planlanmaktadır. Aynı zamanda hat, Bursa bağlantısıyla İstanbul-Ankara hattına bağlanacaktır.
- Bandırma-Bursa-Bilecik Yüksek Hızlı Tren Hattı Projesi: 215 km uzunluğunda olan bu projenin tamamlanmasıyla birlikte sanayide gelişmiş bir il olan Bursa ile Bandırma arasında demiryolu ulaşımı sağlanacaktır.
- Tekirdağ-Çanakkale-Bandırma Demiryolu Projesi: Bandırma-Çanakkale arasında yük ve yolcu taşımacılığına hizmet edecek demiryolu projesi, Bandırma'dan başlayarak Bandırma OSB ve Gönen Deri İhtisas ve Karma OSB'leri kapsayacak biçimde Biga ve Karabiga üzerinden Çanakkale ve Tekirdağ'a ulaşacaktır.

Körfez Hafif Raylı Sistem Projesi: Altınova ve Küçükkuşu arasında planlanan proje ile turistik potansiyeli en yüksek bölge olan körfez hattında hızlı ve rahat bir ulaşım sağlanacaktır.

11. SONUÇLAR

Balıkesir şehir sağlık profilinin incelendiği bu araştırmada, ilin demografik yapısı, sağlık yapısı, eğitim yapısı, çevre ve şehircilik yapısı, sosyal hizmetlerin yapısı, sosyo-ekonomik yapısı ile kültür ve turizm faaliyetleri ile kentleşme faaliyetleri incelenmiştir.

Balıkesir il nüfusuna bakıldığında, “Büyükşehir Belediyesi” statüsüne sahip olacak nitelikte bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Bu kapsamda son verilere göre 2020 yılı nüfusu 1.240.285 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’nin nüfus artışı ile paralel bir şekilde ilerleyen il nüfusu, ele alınan son 10 yıllık dönemde devamlı bir artış seyri göstermektedir. Nüfus artış hızı bakımından değerlendirildiğinde ise Türkiye ortalamasından farklı olarak dalgalı bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Türkiye ortalaması 2019-2020 yılı dışında statik bir eğilim gösterirken; Balıkesir ili nüfus artış hızı kimi zaman Türkiye ortalamasını geçmiş (2013-2014, 2017-2018 ve 2019-2020) kimi zaman da oldukça altında kalmıştır. Nüfus yoğunluğu bakımından değerlendirildiğinde ise Türkiye ile Balıkesir ilinin birbirine yakın bir seyir gösterdiği; ancak Balıkesir ilinin nüfus yoğunluk hızının Türkiye geneline göre daha yavaş bir seyrinde olduğu görülmektedir. Belde ve köy nüfusu açısından değerlendirildiğinde ise 2013 yılında yapılan yasal düzenlemeye kadar il ve ilçe merkezlerindeki nüfus sayısının, belde ve köylerden fazla olduğu görülürken, 2013 yılında yapılan yasal düzenleme sonrası belde ve köy nüfusları il ve ilçe merkezi nüfuslarına dahil edilmiş ve böylelikle bu yıl il ve ilçe merkezi nüfusunda yüksek bir artış gözlemlenmiştir. Nüfus artış hızı verileri göz önünde bulundurulduğunda il ve ilçe merkezlerinin nüfusunun düşük bir artış hızı gösterdiği görülmektedir. İl nüfusunun cinsiyet yapısına bakıldığında ise 2011-2013 yılları arasında kadın nüfusun, erkek nüfusunun gerisinde kaldığı görülürken, 2014 yılından itibaren kadın nüfusunun erkek nüfusunu geçtiği gözlemlenmektedir. İl nüfusu yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde ise en fazla paya sahip yaş grubunun 15-49 yaş aralığındaki grup olduğu; bunu sırasıyla 50-64, 0-14 ve 65 yaş ve üstü yaş aralığındaki grupların izlediği görülmektedir. Bu kapsamda Balıkesir ili nüfusunun genç bir nüfus olduğu söylenebilmektedir. Ancak 0-14 yaş grubunun, 50-64 yaş grubunun gerisinde kalması, doğurganlık hızının düşük olduğunu göstermektedir. Nitekim kaba doğum hızı verilerine bakıldığında, il genelinde kaba doğum hızının 2011-2014 dönemi haricinde devamlı bir düşüş seyrettiği ve Türkiye

ortalamasının oldukça altında olduğu gör÷lmektedir. Doğurganlık hızı bakımından değerlendirildiğinde ise yine 2011-2014 dönemine kadar artış gösterdiği, ancak 2014 yılından itibaren devamlı bir düşüş trendi gösterdiği dikkati çekmektedir. Kaba ölüm hızı bakımından değerlendirildiğinde ise Balıkesir ilinin kaba ölüm hızının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu, Türkiye ortalaması nispeten statik bir seyir izlerken; Balıkesir ili ortalamasının 2013 yılından itibaren hızlı bir artış gösterdiği gör÷lmektedir. Nüfus üzerinde etkili olan bir diğerk faktör ise ildeki göç yapısıdır. Yapılan araştırmalarda ilin net göç hızının dalgalı bir eğilim gösterdiği, 2013-2014 döneminde net göç hızı zirveye ulaşarak binde 14,9 olarak hesaplandığı gör÷lmektedir. Nitekim bu göç istatistikleri 2013-2014 dönemindeki nüfus artış hızını açıklamada önemli bir faktör niteliğindedir. İl genellikle göç alan bir il olmuş, sadece 3 dönemde (2011-2012, 2014-2015 ve 2018-2019) yıllarında net göç hızı negatif bir seyir izlemiştir.

İlin sağlık yapısına bakıldığında 20'si Sağlık Bakanlığı, 1'i üniversite ve 4'ü özel statüde olmak üzere il genelinde toplam 25 hastane bulunmaktadır. Ele alınan 2010-2019 döneminde en yüksek hastane sayısı 30 iken bu sayının yıllara göre azalarak 2019 yılı itibarıyla 25'e gerilediği göze çarpmaktadır. Sağlık kuruluşları yatak sayılarına bakıldığında ise il genelinde 3.334 hastaya hizmet verecek kapasitede yatak sayısının bulunduğu gör÷lmektedir. Hastane sayısında düşüş gerçekleşirken, hastane yatak sayısındaki artış bize hastanelerin niceliksel olarak geliştiğini göstermektedir. İl genelindeki tüm sağlık personeli sayılarına bakıldığında, 2010-2019 döneminde sağlık personeli sayısında devamlı bir artışın gerçekleştiği gör÷lmektedir. 2010 yılında toplam 6.371 sağlık personeli bulunurken, 2019 yılı itibarıyla il genelinde 9.815 sağlık personeli bulunmaktadır. 2019 yılının sonunda ortaya çıkan ve Türkiye'de 2020 yılının Mart ayında ortaya çıkan COVID-19 pandemisi kapsamında Karesi ilçesinde Nisan 2020 tarihinde bir sosyal izolasyon merkezi kurulmuş ve 2020 yılı sonuna kadar 516 hasta bu merkezden hizmet almıştır.

Şehir sağlık profili bakımından önemli göstergelerden biri de ilin eğitim yapısıdır. İl genelinde yaşayanların eğitim durumlarına bakıldığında en yüksek eğitim seviyesine sahip grubun ilkokul mezunu olduğu, bunu sırasıyla lise ve dengi eğitim kurumları ile yükseköğretim veya fakülte mezunu grubun izlediği gör÷lmektedir. Kadın ve erkek arasındaki eğitim düzeylerine bakıldığında ise okuma yazma bilmeyen, okuma yazma

bilen ve bir okul bitirmeyen ve ilkokul mezunu grup dışında kadınların hep geri planda kaldığı, eğitim seviyesi arttıkça erkek nüfusun sayısının da arttığı görülmektedir. İl genelindeki net okullaşma oranlarına bakıldığında ilkokul ve ortaokulda net okullaşma oranı 2018 yılına kadar gerilerken, 2018 yılı itibarıyla artış gösterdiği, ortaöğretimde ise 2018 yılına kadar devamlı artış gösterirken, 2018 yılı itibarıyla azalma trendinde olduğu dikkati çekmektedir. İl genelindeki toplam öğrenci sayılarına bakıldığında ise araştırma döneminde devamlı bir azalma seyrettiği, 2020 yılında ise büyük bir azalmanın gerçekleştiği göze çarpmaktadır. Bu durum genç nüfusun azalması ve COVID-19 pandemisinde yüz yüze eğitimin yapılmamasıyla açıklanabilmektedir. İl genelindeki öğretmen sayılarına bakıldığında, araştırma döneminde ilkokul öğretmen sayısının devamlı bir artış trendinde olduğu görülürken, ortaokul öğretmen sayısının 2019 yılında zirve yaptığı ancak 2020 yılında gerilemeye geçtiği, ortaöğretim öğretmen sayılarının ise 2017 yılında zirve yaptığı ancak 2017 yılı itibarıyla devamlı bir azalma trendi sergilediği görülmektedir. Eğitimin kalitesi bakımından değerlendirildiğinde, derslik sayıları ve derslik başına düşen öğrenci sayıları önemli bir gösterge durumundadır. İl genelindeki derslik sayıları devamlı bir artış gösterirken, derslik başına düşen öğrenci sayılarında ise devamlı bir gerileme gerçekleşmiş; 2020 yılı itibarıyla il genelindeki derslik sayısı 10.288 olurken, derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 17,5 olarak hesaplanmıştır. Eğitim, yaşam boyu devam eden bir etkinlik durumundadır. Bu kapsamda örgün eğitim dönemini geçse dahi her bireyin eğitim alma hakkı bulunmaktadır. Bu bağlamda Balıkesir ilinde de her yaş grubuna yönelik kurslar, Halk Eğitim Merkezleri, Mesleki Eğitim Kurumları, Bilim Sanat Merkezi ve özel kurs merkezleri aracılığıyla sürdürülmektedir. İl genelinde 20 Halk Eğitim Merkezi, 8 Mesleki Eğitim Kurumu, 3 Bilim Sanat Merkezi ve 235 özel öğretim kurumu bulunmaktadır. Eğitimin niteliğinin belirlenmesinde, eğitime başlama yaşı da oldukça önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda il genelinde okul öncesi anaokulu, kreş, gündüz bakımevi ve çocuk kulüplerinin varlığı önem arz etmektedir. İl genelinde 2020 yılı itibarıyla toplam okul öncesi dönemdeki nüfus sayısı 14.385 iken, anaokuluna kayıtlı okul öncesi dönemdeki öğrenci sayısı ise 10.906 olup; okul öncesi okullaşma oranı %75,8 oranındadır. Son olarak il genelinde Balıkesir Üniversitesi ve Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi olmak üzere 2 yüksek öğretim kurumu bulunmaktadır.

Bir şehir sağlık profilinin hazırlanmasında çevre ve şehircilik yapısı önem arz eden başka bir unsur konumundadır. İl genelinde 5 Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu yer alırken, bu istasyonlarda yapılan hava kalitesi ölçüm sonuçlarına göre ilin hava kalitesi nispeten yüksek kalitede bir durumdadır. İlde ısınmadan kaynaklı hava kirliliğinin önlenmesi çalışmaları devam ederken, aynı zamanda kentsel su artıma tesisleri de mevcuttur. İl genelinde 31 aktif kentsel atık su artıma tesisi bulunmakta olup, kapasite bakımından değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun yüksek kapasiteye sahip olduğu ve ilin nüfusuna oranla bu tesislerin sayı ve kapasitelerinin uygun olduğu görülmektedir. İlde çevreye yönelik yürütölen diğler faaliyetler ise atık su arıtma tesisleri enerji teşviki, su kirliliğinin izlenmesi ve kontrolü, nitrat izleme faaliyetleri ve atık yönetimi şeklindedir. Atık yönetimi kapsamında atık madeni yağ sayısında yükselme görülürken, geri kazanım ve bertaraf miktarlarında da artışın yaşanması göze çarpan bir diğler detaydır. Yine atık yönetim uygulaması kapsamında tehlikeli atık miktarlarında geri kazanımı, bertaraf ve ihracatında önceki yıla göre artışın yaşandığı, bu kapsamda tehlikeli atık toplama, geri kazanım ve bertarafında bir önceki yıla göre olumlu bir gelişmenin gerçekleştiğı görülmektedir. Atık yönetimi uygulaması kapsamında gerçekleştirilen bir başka faaliyet ise gemilerden atık alınması ve atıkların yönetmeliğı kapsamında yapılan çalışmalardır. Balıkesir ilinde toplanan sintine ve slaç miktarları bakımından değerlendirme yapıldığında, bir önceki yıla 2020 yılında toplanan sintine ve slaç miktarlarında artışın gerçekleştiğı görülmektedir. 2019 yılında toplanan evsel katı atık miktarlarına bakıldığında ise en fazla toplanan evsel katı atığın %52 ile organik atık olduğu, bunu sırasıyla kül, plastik, kâğıt atık, cam atık ve metal atıkların izlediğı görülmektedir.

Sağlıklı şehirler kapsamında değerlendirilmeye alınan başka bir unsur ise il genelindeki sosyal hizmetlerin yapısıdır. Balıkesir ilinde Altıeylöl ilçesi, Ayvalık ilçesi, Bandırma ilçesi, Bigadiç ilçesi, Edremit ilçesi ve Gönen ilçesi olmak üzere dezavantajlı gruplar öncelikli olmak üzere, korunmaya, bakım veya yardıma muhtaç aile, çocuk, engelli, kadın yaşlılar ile şehir yakınları, gazi ve gazi yakınlarına sosyo-ekonomik alanlarda destek verilmektedir. Çocuk hizmetlerine yönelik olarak koruyucu aile, evlat edinme, sosyo-ekonomik destek ve çocuk koruma kanununa göre verilen koruyucu ve destekleyici önlemler olmak üzere dört ana faaliyette bulunmaktadır. Bu kapsamda 2020 yılı itibarıyla 191 çocuk 169 koruyucu aile yanında kalmakta; 9 çocuk evlat edindirilmiş; 1.466 çocuğun bulunduğu 1.419 aileye sosyo-ekonomik

destek hizmeti sunulmaktadır. Kadın hizmetlerine yönelik kadın konukevi ile şiddet önleme ve izleme merkezi olmak üzere iki hizmette bulunmaktadır. 2020 yılı itibarıyla 15'i kadın ve 10'u çocuk toplam 25 kişi, kadın konukevinde kalmaktadır. Engelli ve yaşlı hizmetlerine yönelik olarak ise engelli bakım merkezleri, huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile yaşam evleri olmak üzere üç türde faaliyette bulunmaktadır. 2020 yılı itibarıyla il genelinde yer alan 6 özel engelli bakım merkezinden 508 kişi kapasiteli olup, 444 engelli yurttaş hizmet almaktadır. Yaşlı bireylere yönelik olarak ise 2020 yılı itibarıyla 168 bireyin kaldığı bir Huzurevi Yaşı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi ile 254 bireyin kaldığı 9 özel huzurevi ve yaşlı bakımevi bulunmaktadır. Yaşlı bireylere yönelik olarak sunulan bir başka faaliyet ise yaşlı yaşam evleridir. İl genelinde toplam 8 kişi kapasiteli 2 yaşlı yaşam evi bulunmaktadır. Sosyal hizmetler kapsamında ise şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik çeşitli sosyal yardım ve haklar sunulmaktadır. Bu kapsamda şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına ücretsiz seyahat kartı ve istihdam olanakları sağlanmakta ve ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından ziyaretler gerçekleştirilmekte ve çeşitli organizasyonlar düzenlenmektedir. Sosyal hizmetler dahilinde uygulanan bir başka faaliyet ise aile ve toplum hizmetlerine yönelik olup, bu kapsamda ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi ile doğum yardımı olmak üzere iki türde faaliyet gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda 2020 yılı itibarıyla 3.820 tedbir kararı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğüne bildirilmiş; 3.530 kişiye ise psiko-sosyal destek amaçlı görüşme gerçekleştirilmiştir. Aile ve toplum hizmetleri dahilinde yapılan doğum yardımları kapsamında ise 2020 yılı itibarıyla 9.735 çocuk için 3.784.436,48 TL ödeme yapılmıştır. Yine sosyal yardım hizmetleri doğrultusunda il genelindeki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı konumdaki vatandaşlara destek ödemeleri yapılmaktadır. 2020 yılı itibarıyla koruyucu aile desteği, sosyal ekonomik destek, engelli evde bakım desteği, özel engelli bakım merkezi ve doğum yardımı olmak üzere toplam 160.476.260,18 TL ödeme gerçekleştirilmiştir. Son olarak sosyal hizmetler kapsamında Balıkesir ili genelinde yurttaşların çeşitli konularda bilgilendirilmelerinin sağlanması, eğitim hizmetlerinin sürdürülmesi ve kadınların ekonomik özgürlüklerinin desteklenmesi adına faaliyetler, çalışmalar ve projeler yürütülmektedir. Bu hususta cinsel istismar ve ihmal eğitimi ile robotik ve kodlama atölyesi etkinlikleri düzenlenmektedir.

Şehir sağlık profilinin önemli diğer bir unsuru ilin sosyal ve ekonomik yapılarının incelenmesidir. İl genelinde ticaret faaliyetleri önemli bir ekonomik dal olup, ihracat verileri ilgili dönemde (2016-2020) 2019 yılı dışında her geçen yıl artış göstererek 2016 yılında 519,2 milyon dolardan 2020 yılında 604,1 milyon dolara yükselmiştir. İthalat oranları ise dalgalı bir seyir göstermiş; 2016 yılında 395,7 milyon dolar olan ithalat oranı 2019 yılında 412,5 milyon dolara yükselmiş, 2020 yılında ise 401,5 milyon dolara gerilemiştir. İhracat ve ithalat oranları karşılaştırıldığında ilin dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Balıkesir ili sanayi faaliyetleri bakımından değerlendirildiğinde ise, inovatif olarak ön plana çıkan, her çeşitte sanayi yatırımının ihtiyaç duyduğu aktif işgücüne ev sahipliği yapan bir sanayi kenti durumundadır. İl genelinde kayıtlı toplam 2.251 sanayi işletmesi bulunmaktadır. Bunlardan %50'si mikro ölçekli, %40'ı küçük ölçekli, %8'i orta ve %2'si büyük ölçekli sanayi işletmeleridir. İl genelindeki başlıca üretim konuları gıda ürünleri, yem imalatı, maden, ağaç ve orman ürünleri, kimya ve plastik, metal ürünleri, makine ve teçhizat, elektrik-elektronik ve motorlu taşıt parçaları üretimi üzerinedir. Sosyo-ekonomik statüyü belirleyen bir başka ekonomik etkinlik ise tarımsal üretimdir. İldeki tarımsal üretimin, sanayi ve ticaret kadar gelişmediği görülmektedir. Nitekim il genelinde tarıma ayrılan arazi toplamı, ilin toplam arazi miktarına %32,47'sine sahiptir. Tarımsal üretime bakıldığında bitkisel üretim, sebze-meyve, yem bitkileri, zeytin ve zeytinyağı üretiminin yapıldığı; ayrıca ilde büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve arıcılık faaliyetleri yapılmaktadır. İl genelinde 33.942 büyükbaş hayvan işletmesi, 17.546 küçükbaş hayvan işletmesi ve 748 tavukçuluk işletmesi bulunmaktadır.

Bir ildeki sosyo-ekonomik durumu belirleyen en önemli faktörlerden biri de kuşkusuz istihdam oranlarıdır. Bu kapsamda araştırmamızda Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 bölgesi istihdam verileri analiz edilmiştir. 2020 yılı için işsizlik oranı Türkiye'de %13,7 iken; TR22 bölgesindeki işsizlik oranı Türkiye ortalamasının altında kalarak %8,3 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı işsizlik oranlarına bakıldığında da yine TR22 bölgesindeki tarım dışı işsizlik oranının %10,6 olduğu ve %16 olan Türkiye ortalamasının altında kaldığı dikkati çekmektedir. İstihdam oranlarına bakıldığında ise TR22 bölgesinde istihdam oranlarının, Türkiye ortalamasının altında kaldığı; başka bir deyişle Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 bölgesinde istihdam edilebilirliğin Türkiye ortalamasından daha düşük olduğu görülmektedir. İşgücüne katılma oranlarına bakıldığında da işgücü katılım oranının TR22 bölgesi

aleyhine olduğu, Türkiye’de işgücüne katılma oranı %53 olurken, TR22 bölgesinde ise %48,3 olduğu göze çarpmaktadır. İşgücünü artırmak ve istihdam alanları oluşturmak amacıyla il genelinde mesleki eğitim kursları düzenlenmekte, böylelikle daha çok kişinin işgücüne dahil olması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 2020 yılında 38 istihdam garantili mesleki eğitim kursu, 1 istihdam garantisiz mesleki eğitim kursu ve 3 özel politika kapsamında düzenlenen mesleki eğitim kursları olmak üzere 42 mesleki eğitim kurslarında toplam 1.374 kursiyer eğitim almıştır. İl genelinde istihdama yönelik uygulanan bir başka uygulama ise kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteğidir. 2020 yılında kısa çalışma ödeneğinden 127.075 kişi, 70.139 kişi nakdi ücret desteğinden yararlanmıştır. Sosyo-ekonomik yapı doğrultusunda incelenen bir diğer unsur ise sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu kapsamda yapılan incelemede Balıkesir ilinde 2020 yılı itibarıyla 1.859 faal dernek bulunduğu görülmektedir.

Şehir sağlık profili kapsamında değerlendirilen başka bir faktör ise Balıkesir ilinin kültür ve turizm faaliyetleri olmuştur. İl kültür ve turizm bakımından Türkiye’nin oldukça gelişmiş bir ili olup; Türkiye’de ilk turizm faaliyetlerinin başladığı Erdek ve Akçay ilçeleri de Balıkesir iline yer almaktadır. Sahip olduğu müzeler, tarihi dini yapılar ve antik kentleriyle yüksek bir kültür turizmi potansiyeline sahip bir il olan Balıkesir, aynı zamanda barındırdığı 17 termal alanıyla önemli bir termal turizmi potansiyeline sahiptir. Başta Kaz Dağları Milli Parkı olmak üzere birçok ekolojik turizm faaliyetlerine olanak tanıyan Balıkesir, aynı zamanda hem Marmara Denizi hem de Ege Denizine kıyısı olması ve 22 mavi bayraklı plajıyla zengin bir kıyı turizmi potansiyelini barındırmaktadır. Aynı zamanda mutfak ve müzik kültürü bakımından da zengin bir il olan Balıkesir, Ayvalık zeytinyağı, Edremit-Körfez Bölgesi zeytinyağları, Edremit Körfezi yeşil çizik zeytini, Höşmerim tatlısı, Susurluk tostı, Susurluk ayranı ve kuzu eti olmak üzere 7 adet coğrafi işaret almış yöresel gıdaya sahiptir.

Şehir sağlık profili doğrultusunda incelenen son faktör ise kentleşme faaliyetleridir. Bu kapsamda Balıkesir ilindeki yerleşim alanları, sanayi bölgeleri, yeşil alanlar ve ulaşım alanları incelenmiştir. Cumhuriyetin ilanına kadar bir kasaba niteliğinde olan il, Cumhuriyetin ilk döneminde yapılan yapılaşmalar, yeni sanayi tesislerinin kurulması, yeni caddelerin açılması ile bir şehir görünümü edinmiştir. Şehir merkezi çekirdeği baz alınarak gelişim gösteren Balıkesir ili, 1950’li yıllardan itibaren

büyümeye ve gelişmeye başlamış ve çeşitli yeni mahalleler kurulmuştur. Nüfusa paralel olarak gelişim gösteren kentleşme faaliyetleri, kurulan kamu ve özel kurum ve kuruluşların varlığıyla beraber modern bir kent görünümüne kavuşmuştur. İl genelindeki sanayi faaliyetleri değerlendirildiğinde ise Bu kapsamda Balıkesir merkezde Balıkesir OSB ve Balıkesir II. OSB; Bandırma’da Bandırma OSB; Gönen’de Deri İhtisas ve Karma OSB ile Burhaniye’de Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB olmak üzere 3 farklı bölgede 5 OSB’nin etkin bir biçimde çalışır olduğu görülmektedir. Aynı zamanda il genelinde 13 küçük nitelikte sanayi sitesi yer almakta olup; bu sanayi sitelerinde 3.500’den fazla işletme yer almaktadır. Kent genelinde yeşil alanların varlığı da dikkat çekmektedir. İl genelinde 649.115 hektar ormanlık alan ve 811.153 hektar açıklık alan olmak üzere toplam 1.460.268 yeşil alan bulunmaktadır. 2020 yılı itibarıyla Balıkesir ilindeki orman statüsündeki alanların 59.756.723 m3 alanı kapsamaktadır. Son olarak kentleşme kapsamında ele alınan diğer bir faktör ise ulaşım imkanlarıdır. Balıkesir, çevresindeki büyükşehirlere olan yakınlığının yanı sıra deniz, kara, demir ve hava yolu ulaşımına olanak tanıyan, ulaşım altyapısı bakımından mevcut hatlar ve planlanan projeler doğrultusunda gelişmiş bir kent niteliğindedir.

Sonuç olarak değerlendirildiğinde gerek sosyal gerek ekonomik gerek kültürel açıdan Balıkesir ili hem yer aldığı Marmara Bölgesi içinde hem de Türkiye genelinde gelişmiş iller kategorisinde yer alan bir ildir. Bu kapsamda Sağlıklı Şehirler Projesi kriterlerine bakıldığında da Balıkesir ilinin sağlıklı bir şehir olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ile Bandırma ve Karesi Belediyelerinin Türkiye’deki sağlıklı kentler arasında yer alması bu durumu doğrular niteliktedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(20). (292-303).
- Aksu, L. (1998). Dünya’da ve Türkiye’de Nüfus Analizleri. *İstanbul Journal of Sociological Studies*. (25). (219-311).
- Arı, Y., ve Soykan, A. (2014). Kazdağı Milli Parkı’nda Kültürel Ekoloji ve Doğa Koruma. *Türk Coğrafya Dergisi*. (44). (11-31).
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(13). (29-53).
- Ashraf, N. A. (2016). Major Determinants of Population Growth. *International Journal of Human Resource & Industrial Research*. 3(4). (1-7).
- Aydın, A., ve Belli A. (2018). *Modern Çağda Müslüman Kent: Medine’den Metropole. Modernleşme Sürecinde Müslümanlar*. (Ed.: Necmettin Çalışkan). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Balıkesir Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü. (2021). *Hizmet Birimleri*. <http://www.balikesir.gov.tr/hizmet-birimleri>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2020a). Balıkesir İli Temiz Hava Eylem Planı. https://webdosya.csb.gov.tr/db/balikesir/menu/2015-2019-balikesir-temiz-hava-eylem-plani_20190927112216.pdf. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2020b). Balıkesir İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu. https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/bal_kes-r_-cdr_2019-20200922131409.pdf. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2020c). Balıkesir İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu. Balıkesir: Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Balıkesir İl Emniyet Müdürlüğü. (2021). *Birimlerimiz*. <https://www.balikesir.pol.tr/birimlerimiz>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- Balıkesir İl Göç İdaresi Müdürlüğü. (2021). *Balıkesir İl Göç İdaresi Müdürlüğü*. <https://balikesir.goc.gov.tr/#>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- Balıkesir İl Halk Kütüphanesi. (2021a). *Balıkesir İl Halk Kütüphanesi*. <https://balikesir.kutuphane.gov.tr/>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Balıkesir İl Halk Kütüphanesi. (2021a). *İstatistikler*. <https://balikesir.kutuphane.gov.tr/TR-266694/istatistikler.html>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Balıkesir İl Halk Kütüphanesi. (2021b). *İlçe Kütüphanelerimiz*. <https://balikesir.kutuphane.gov.tr/TR-267403/ilce-kutuphanelerimiz.html>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.

- Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2021a). *Müzeler ve Ören Yerleri*. <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65921/muzeler-ve-oren-yerleri.html>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2021b). *Tarihi Yapılar*. <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65923/tarihi-yapilar.html>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2021a). *Halk Eğitim Merkezleri*. <https://balikesir.meb.gov.tr/www/duyurular/kategori/2>. Erişim tarihi: 17 Ağustos 2020.
- Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2021a). *Halk Eğitim Merkezleri*. <https://balikesir.meb.gov.tr/www/haberler/kategori/1>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2021b). *Kurum Listesi*. <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>. Erişim tarihi: 17 Ağustos 2020.
- Balıkesir İl Müftülüğü. (2021). *Diyanet İşleri Başkanlığı Balıkesir Müftülüğü*. <https://balikesir.diyaret.gov.tr/Sayfalar/home.aspx>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2020.
- Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğü. (2021). *Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğü*. <https://balikesirism.saglik.gov.tr/>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- Balıkesir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2021). *Faaliyet Raporu*. <https://balikesir.tarimorman.gov.tr/Menu/55/Faaliyet-Raporu>. Erişim tarihi: 3 Eylül 2021.
- Balıkesir Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü. (2021). *Genel Bilgiler*. <http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,65827/genel-bilgiler.html>. Erişim tarihi: 3 Eylül 2021.
- Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğü. (2021). *Orman Varlığı*. <https://balikesirobm.ogm.gov.tr/Sayfalar/Ormanlarımız/OrmanVarligi.aspx>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Barker, L.R. (1999). *The Social Work Dictionary*. Washington DC: Nasw.
- Başaran, İ. (2007). Sağlıklı Kentler Kavramının Gelişiminde Sağlıklı Kentler Projesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(3). (207-229).
- Başaran, İ. (2008). *Sağlıklı Kent Planlaması Açısından Isparta*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Başol, K. (1980). *Türkiye'nin Ekonomik Bünyesi*. İzmir: Ege Üniversitesi İ.F.Yay.
- Baykul, Y. (1992). Eğitim Sisteminde Değerlendirme. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7. (85-94).

- Bingöl, O. (2015). Genel Bağlarıyla Sosyal Hizmet ve Toplum. *Mavi Atlas*. 5. (69-77).
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2021). *Kuş Cenneti Milli Parkı*. <http://www.milliparklar.gov.tr/mp/kuscenneti/index.htm>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Ece, Z. (2021). *Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketinin Sağlıklı Şehirler Bağlamında Değerlendirilmesi: Abbiategrosso (İtalya) Yerleşimi Üzerinde Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Edwards, P., ve Tsouros, A. D. (2008). *A Healthy City is an Active City: A Physical Activity Planning Guide*. Kopenhag: WHO Regional Office for Europe.
- Es, M., ve Ateş, H. (2010). Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Journal of Social Policy Conferences*. (48). (205-248).
- Fidan, A. N., Alan, J., & Güniçn, E. (2005). *Sağlıklı Bursa İçin Vizyonumuz ve Planlarımız*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Şehirler Proje Koordinatörlüğü.
- GMKA. (2012). *Balıkesir'de Turizmin Bugünü ve Geleceği: Balıkesir Turizm Çalıştayı Raporu*. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Balikesirde-Turizmin-Bugunu-ve-Gelecegi.pdf>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- GMKA. (2016). *Balıkesir Sanayi Yatırım Rehberi*. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Balikesir-Sanayi-Yatirim-Rehberi.pdf>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Gül, A., ve Küçük, V. (2001). Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. 2. (27-48).
- GYODER (GAYRİMENKUL VE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLARI DERNEĞİ). (2015). *Balıkesir İli Yatırım Alanları ve Vizyon Raporu; Değerlendirme ve Öngörüler*. http://www.gyoder.org.tr/img/mc-content/20150508153804_2872gyoder-balikesir-rapor.pdf. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- İrtem, E., ve Karaman, E. (2004). Edremit Küçükkuyu Arasındaki Turizm Faaliyetlerinin Kıyı Alanlarına Etkisi ve Önerilen Yönetim Programı. *İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Dergisi*. 3(1). 3-14.
- İŞKUR. (2017). *Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü 2016 Yılı Faaliyet Raporu*. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/wAu9Y+2016_Y_1_KUR_Faaliyet_Raporu.pdf. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- İŞKUR. (2021a) *Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Aylık İstatistik Bülteni (Ağustos 2021)*. <https://media.iskur.gov.tr/48583/08-agustos-2021-aylik-i-statistik-bulteni.pdf>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.

- İŞKUR. (2021c). *İstatistikler*. <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- İŞKUR. (2021d). *İşgücü Piyasası Araştırması Balıkesir İli 2020 Yılı Sonuç Raporu*. <https://media.iskur.gov.tr/45143/balikesir.pdf>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- İŞKUR. (2021e). *İşkolu Kodu 8220 Olan İşverenlerle Belirli Mesleklerde Uzaktan Çalışma Yöntemiyle İşbaşı Eğitim Programı Düzenlenmesine İlişkin Genelge*. Ankara: T.C. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Jiménez-Pavón, D., Carbonell-Baeza, A., & Lavie, C.J. (2020). Physical Exercise as Therapy to Fight Against the Mental and Physical Consequences of COVID-19 Quarantine: Special Focus in Older People. *Prog Cardiovasc Dis.* 63(3). (386-388).
- Kalaycıoğlu, O. (2017). *Balıkesir İli Yerel Yöneticilerinin Turizme ve Balıkesir Turizm Potansiyeline Bakış Açıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Karakuş, H. H. (2011). *Kentsel Alanlarda Gayrimenkul Değerlemesi ve Balıkesir Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Balıkesir.
- Karaman, S., Aydemir, B., & Kılıç, S. N. (2019). *Turizm Envanteri ve Strateji Çalışması*. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Balikesir-Turizm-Envanteri-Strateji-Calismasi.pdf>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Kavak, Y. (2011). Türkiye’de Nüfus ve Eğitim: Uzun Vadeli (2010-2050) Nüfus Projeksiyonları ve Eğitim Sistemine Yansımaları. *Millî Eğitim*. 192. (86-104).
- Keskin, H. (2019). *Coğrafi İşaretili Yöresel Gıdaların Turistik Destinasyon Pazarlamasına Etkileri-Balıkesir İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Kızıloğlu, S. (2019). *Sağlıklı Kentler İçin Kamusal Mekan Kalitesinin Arttırılmasında Katılımcı Tasarımın Önemi: Bursa Altıparmak Meydanı-Stadyum Caddesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Bursa.
- Kumbasar, A. (2016). *Sağlık Politikaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Kültür Portalı. (2021). *Balıkesir Gezilecek Yerler*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/balikesir/gezilecekyer/>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Mandıracıoğlu, A. (2010). Dünyada ve Türkiye’de Yaşlıların Demografik Özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*. 49(3). (39-45).

- Mehmet, G. (2005). *Bulgaristan'da Nüfus Yapısındaki Değişimin İşgücüne Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2012). *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17030&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5>. Erişim tarihi: 17 Ağustos 2020.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). *Kurum Listesi*. <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>. Erişim tarihi: 17 Ağustos 2020.
- Murat, S. (2000). *Bütünleşme Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Sosyal Yapısı*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Okçu, M. ve Kaya, E. (2008). *Sağlıklı Şehirler Oluşturma Sürecinde Yerel Yönetimlerin Rolü*. 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiri Kitabı. (363-376).
- Özatlı, D. (2009). *Balıkesir İlinin Kentsel Ekolojik Özellikleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). T.C. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Balıkesir.
- Özcan, A. (2007). Ekolojik Temele Dayalı Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Malatya Kent Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. 2(1). (685-707).
- Özdemir Yılmaz, G., ve Gürol Kafa., N. (2012). Balıkesir İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14(23). (23-32).
- Özdemir, M. Ç. (2017). *Sakarya'nın Sosyo-Ekonomik Analizi II (2014-2015 Dönemi)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Özgür, E. M. (2010). *Nüfusun Coğrafi Analizi*. Ankara: Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yay.
- Sargutan, A. E. (2005). Sağlık Sektörü ve Sağlık Sistemlerinin Yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 8(3). (400-428).
- Sivil Toplum. (2021). *İllere ve Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler*. <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler>. Erişim tarihi: 2 Eylül 2021.
- Şahin, S. K. (2016). Yerel Yönetimlerin Gözünden Mekân ve Sağlık. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*. 38. (36-39).
- Şengün, H. (2015). Türkiye'de Çevre Yönetimi ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Uygulamaları. *Strategic Public Management Journal*. 1. (109-130).

- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Balıkesir İl Müdürlüğü. (2021). *Projeler*. <https://www.aile.gov.tr/balikesir/projeler/>. Erişim tarihi: 17 Ağustos 2020.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2021). *Güncel Veriler*. <https://www.goc.gov.tr/guncel-veriler>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). *Covid-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü.
- Taban, S. ve M. Kar. (2016). *Kalkınma Ekonomisi*, (3. b), Bursa: Ekin Kitabevi.
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *Kamu-İş Dergisi*. 10(4). (177-204).
- T.C. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. (2021). *Kent Rehberi*. <https://www.balikesir.bel.tr/>. Erişim tarihi: 4 Eylül 2021.
- T.C. Balıkesir Üniversitesi. (2021). *Genel Bilgiler*. <http://www.balikesir.edu.tr/site/genel-bilgiler>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- T.C. Balıkesir Valiliği. (2021a). *Sofradaki Balıkesir*. <http://www.balikesir.gov.tr/sofradaki-balikesir>. Erişim tarihi: 3 Eylül 2021.
- T.C. Balıkesir Valiliği. (2021b). *Balıkesir Türküler*. <http://www.balikesir.gov.tr/balikesir-turkuler>. Erişim tarihi: 3 Eylül 2021.
- T.C. Balıkesir Valiliği. (tbd). *Sosyal ve Kültürel Bütünleşme Projesi*. Balıkesir: TC Balıkesir Valiliği.
- T.C. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi. (2021). *Tarihçe*. <https://www.bandirma.edu.tr/tr/www/Sayfa/Goster/Tarihce-4>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- T.C. Burhaniye Kaymakamlığı. (2019). *Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (Tarımsal) Karma Organize Sanayi Bölgesine Dönüştürüldü*. <http://www.burhaniye.gov.tr/burhaniye-zeytin-ve-zeytin-urunleri-isleme-ih-tisas-organize-sanayi-bolgesi-tarimsal-karma-organize-sanayi-bolgesine-donusturuldu>. Erişim tarihi: 3 Eylül 2021.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2018). *Çevre*. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/bolu/icerikler/cevre-20180222082618.pdf>. Erişim tarihi: 31 Ağustos 2021.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). *Balıkesir İl Sanayi Durum Raporu*. <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu2603011612>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- TC Ticaret Bakanlığı. (2020). *Deri ve Deri Mamulleri Sektör Raporu*. https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Deri_ve_Deri_Mamulleri_Sekt%C3%B6r%C3%BC.pdf. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.

- TC Ticaret Bakanlığı. (2021a). *İllere Göre İhracat*. <https://ticaret.gov.tr/data/5b8704f313b8761450e18dcf/%25C4%25B0llere%2520G%25C3%25B6re%2520%25C4%25B0hracat.xls+%&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- TC Ticaret Bakanlığı. (2021b). *İllere Göre İthalat*. <https://ticaret.gov.tr/data/5b8704f313b8761450e18dcf/%25C4%25B0llere%2520G%25C3%25B6re%2520%25C4%25B0thalat.xls+%&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- TİM. (2021). *İhracat Rakamları*. <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- Tsouros, A. D. (2017). *City Leadership for Health and Sustainable Development*. Kuwait: Ministry of Health.
- Tunç, H. (1989). Türkiye'nin Demografik Yapısı ve Sorunları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 47(1-4). (367-378).
- Tutar, H., Demir, E., Elyıldırım, G., & Borazan, A. (2013). *100 Soruda İŞKUR, UMEM ve SGK Prim Teşviki Uygulaması Destekleri*. <https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/aa22e0b3f844e7ea0549c87c64c8bb5e.pdf>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021a). *İllere Göre Nüfus İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021b). *İllere Göre Göç İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=g%C3%B6%C3%A7&dil=1>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021c). *İllere Göre Sağlık İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Saglik-ve-Sosyal-Koruma-101>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021d). *İllere Göre Eğitim İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021e). *Tarımsal Üretim İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111>. Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021e). *Tarımsal Üretim İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111>. Erişim tarihi: 23 Ağustos 2021.
- TÜİK. (2021f). *Sayılarla Türkiye TR22 (Balıkesir, Çanakkale)*. Balıkesir: TÜİK Balıkesir Bölge Müdürlüğü.

- Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği. (2020). *Strateji Planı 2005-2020*. Bursa: Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği.
- Uğuz Çelik, S. (2011). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Burhaniye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*. (24). (332-353).
- Unay, C. (1982). *Eğitimin İktisadi Kalkınma Üzerindeki Etkileri*. İstanbul: Ar Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.
- WHO. (2020). *Statement on the Second Meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee Regarding the Outbreak of Novel Coronavirus (2019-nCoV)*. [https://www.who.int/news-room/detail/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/news-room/detail/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-(2019-ncov)). Erişim tarihi: 13 Ağustos 2020.
- Yavuz, F., Keleş, R., & Geray, C., (1973). *Şehircilik Sorunlar-Uygulama ve Politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.
- YÖK. (2021). *Yükseköğretim Program Atlası*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/>. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2021.

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında
Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun
oldu.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

Akova, S. & Demiröz, İ. (2022). Balıkesir Şehir Sağlık Profili. Geçmişten Günümüze
Balıkesir'in Kültürel Mirası 1, Palet Yayınları, KONYA, 365-386.

Akova, S. & Demiröz, İ. (2022). Yerel Yönetimlerin Kültürlerarası İletişim Yaklaşımları
Balıkesir İli Örnekleme. Geçmişten Günümüze Balıkesir'in Kültürel Mirası 5, Palet
Yayınları, KONYA, 111-126.